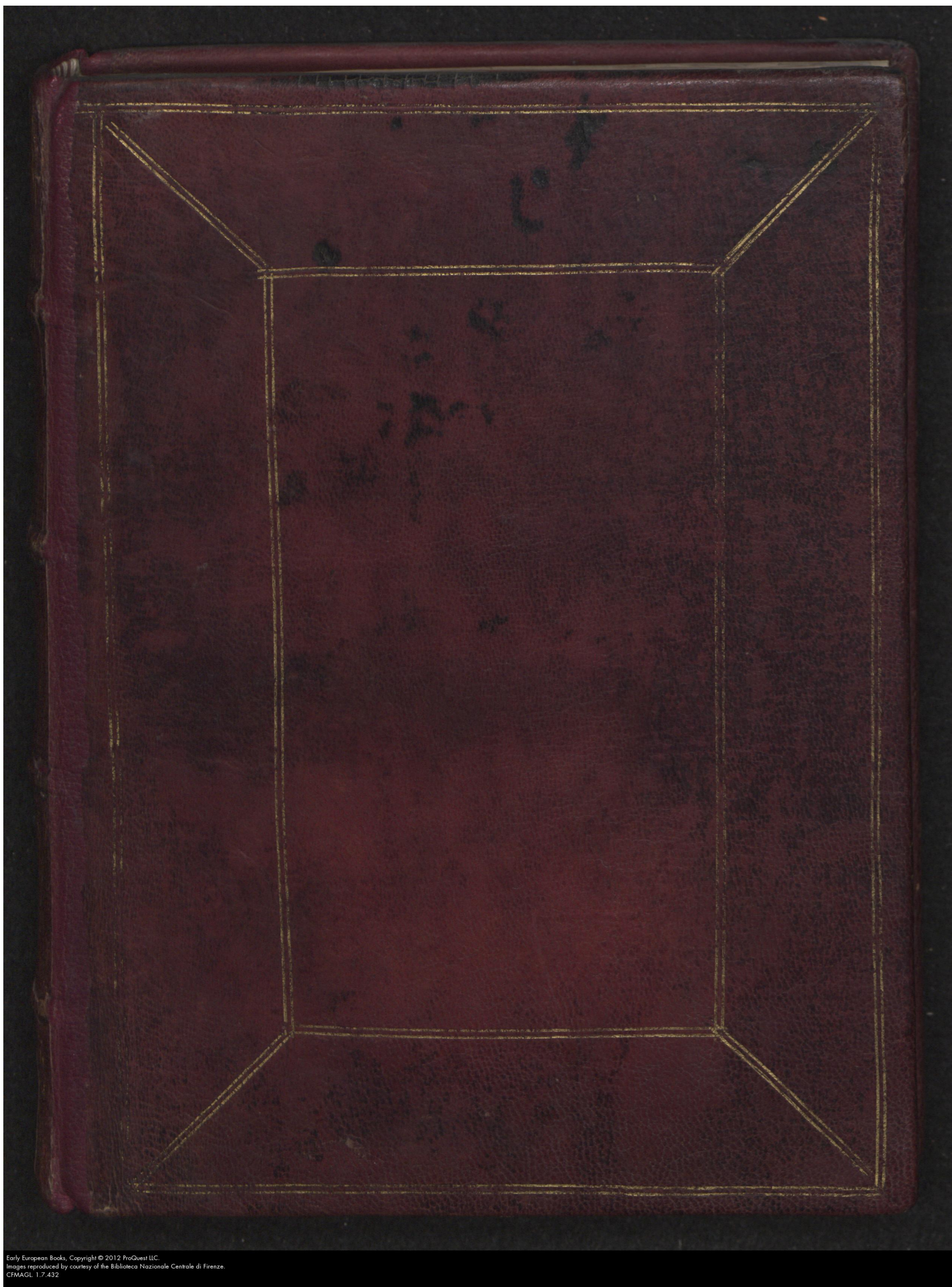
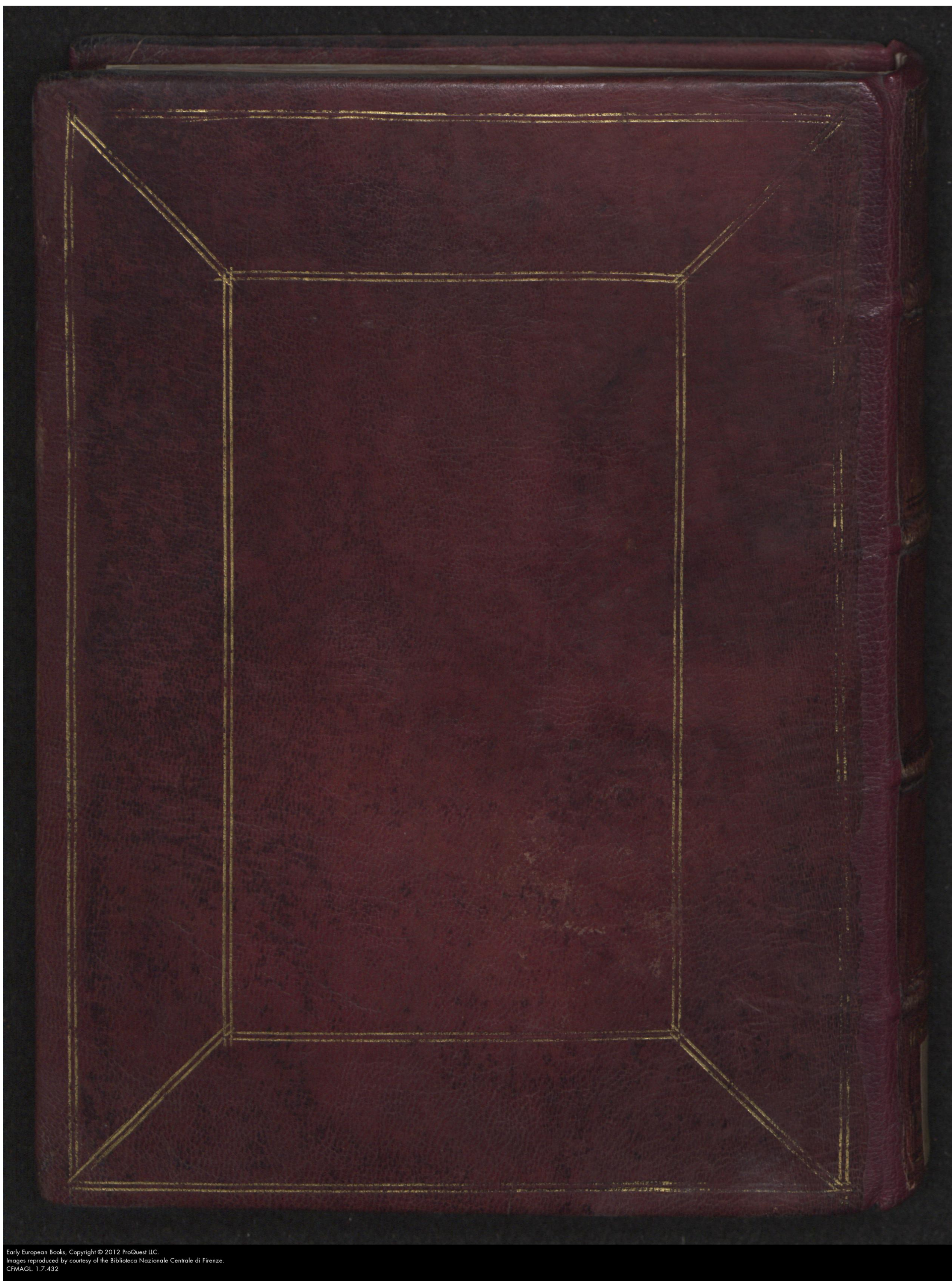
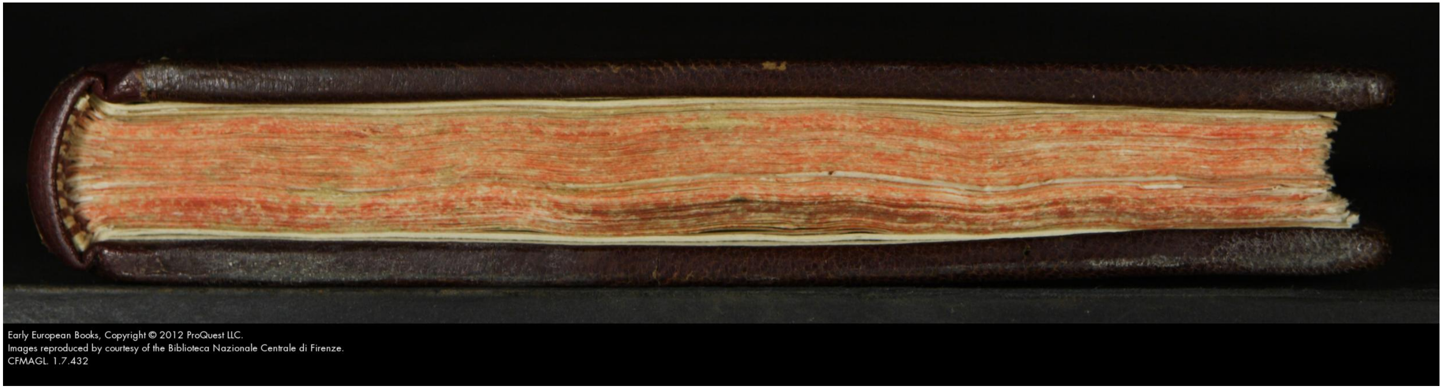
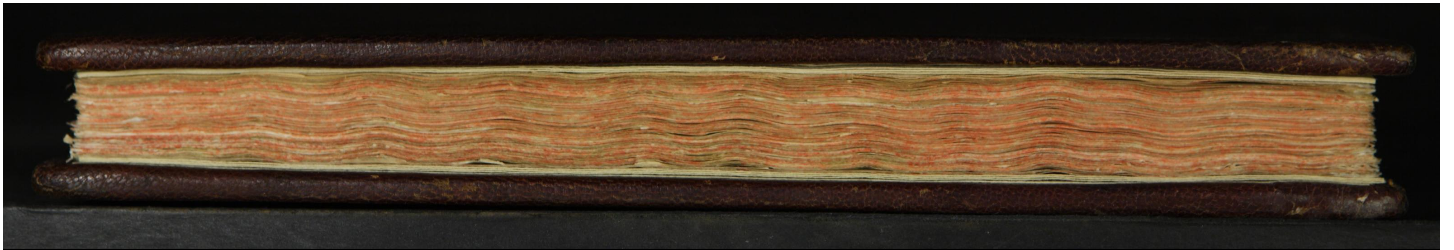

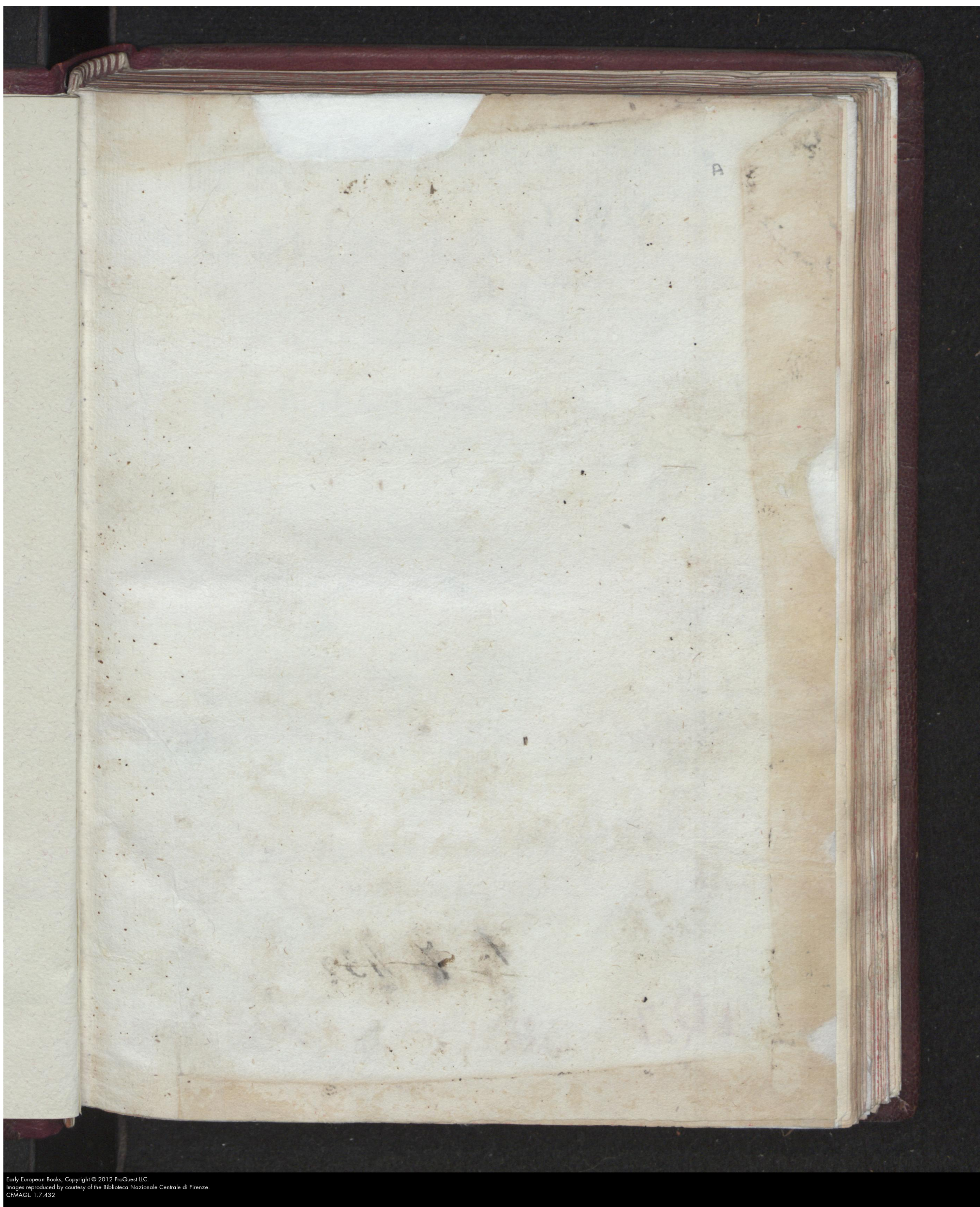

I
7
432

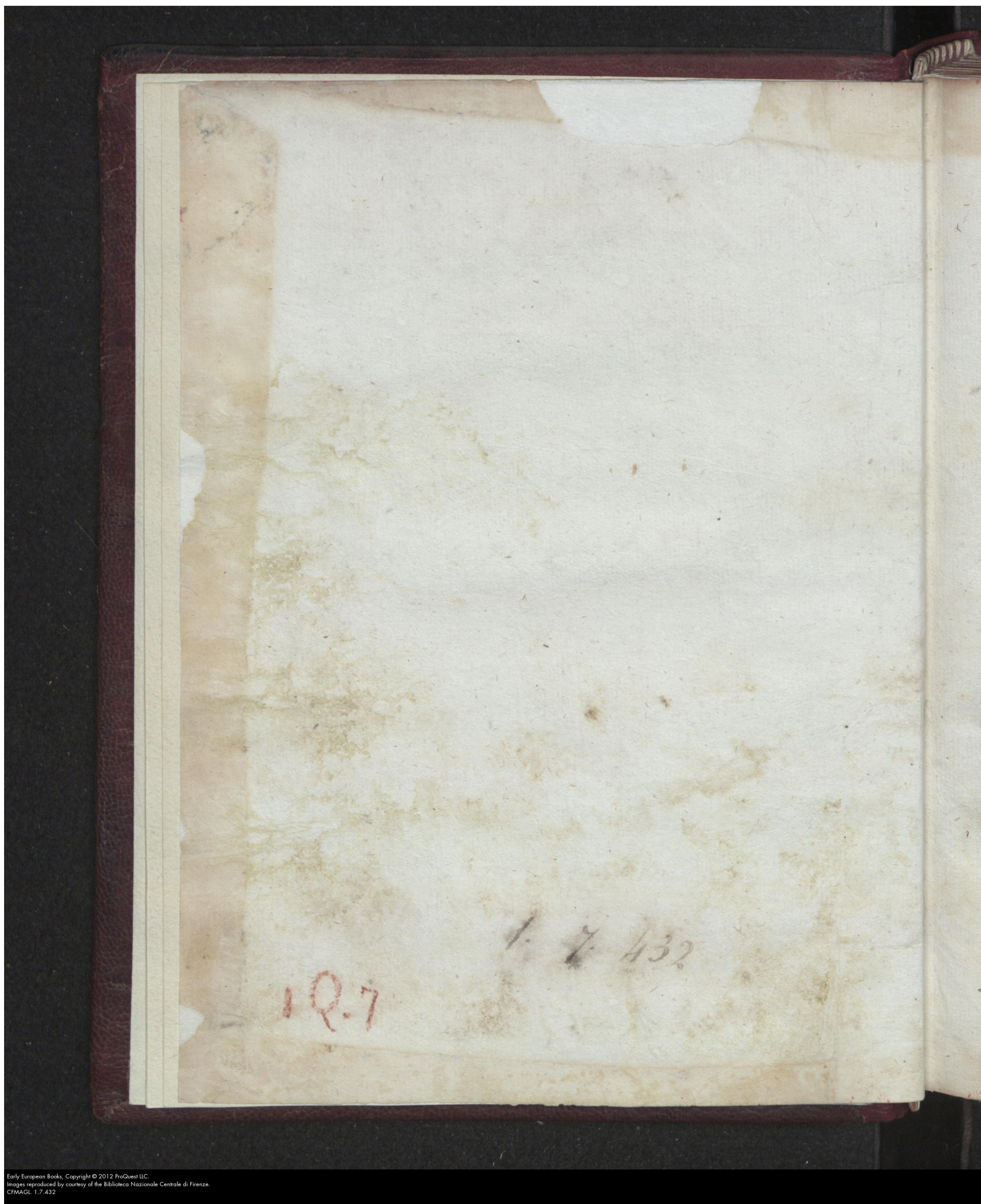

1. 7. 432
1Q.7

THESAURUS NUMISMATUM

E MUSAEO

CAROLI PATINI

Doctoris Medici Parisiensis.

SUMPTIBUS AUTORIS.

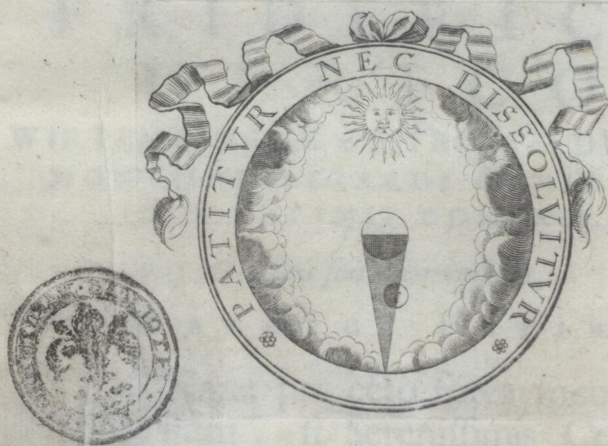
M. DC. LXXII.

THESAURUS NUMISMATUM.

E MUSÆO

CAROLI PATINI

Doctoris Medici Pariſienſis.

SUMPTIBUS AUTORIS.

M. DC. LXXII.

SERENISSIMIS CELSISSIMISQUE

PRINCIPIBUS
AC FRATRIBUS,
EBERHARDO, FRIDERICO, ULRICO,
WIRTEMBERGIÆ ET TECCIÆ DUCIBUS, MONTISBELLIGARDI COMITIBUS, HEIDENHEIMII DOMINIS, &c.

Dominis suis Clementissimis,

CAROLUS PATIN.

INane pro ectò foret meum consilium, si Serenissimis Celsitudinibus vestris dignum munus offerre haberem in animo, SERENISSIMI PRINCIPES. Vos novi quodcunque dona-

rium vel & aquam, ut olim fecerat Illustrissimus ille Persarum Imperator, gratè benignèque recipientes. Audaciam effecit vester erga litteras litteratosque favor, quos omni honorum dignitatumque genere prosequemini. In me uno sit hoc vestræ magnificentiæ exemplum, quem beneficiis vestris præter singularia affectus testimonia, cumulavistis. Ea si me imparem, sane non ingratum percusserunt, quippe qui me SS. vestris Celsitudinibus arctissimè devinctum palam & publicè prædicem. Majora præstarem si daretur occasio; sed ecqua dari potest? quæ tantis Principibus utilem me efficeret, quam semper mea superarent vota. Jam innotuerunt orbi toto Duces Wirtembergici, se ipsis & suis Majoribus clarissimi: Eorum Pietas, Constantia & Fortitudo, Germanorum avitæ dotes, quemque rapiunt in admirationem; non Germanos modò sed & exteros quoscunque, quos vel amica fortuna vel invida, ad Vos pellexit. Vos ii omnes amant qui vos norunt, nec minus vestræ gloriæ, moribus vestris consuluistis, quàm armis, quibus & quales fueritis, egregiè præstitistis. Superiori bello, quo tota veluti delirans

& furens flagrabat Europa, nil præclarum abſque Ducibus Wirtembergicis factum eſt; Unus quaſi Jupiter, alter quaſi Apollo diverſas agebat partes ſuſtinebatque, Martem uterque gerebat. Quamdiu Rhenus ad arcton, Danubiuſque auroram verſus perfluent, tamdiu vos Duces VVirtembergicos celebrabunt ubique victores, perpetuò Heröas: ſed hæc decent Hiſtoricos, quibus amplum dediſtis ſcribendi & docendi argumentum. Deus vos diu ſervet incolumes, FRATRES SERENISSIMI.

Vovebam Amſtelodami, Kalendis Octobr. MDCLXXI.

PRÆFATIO.

NArrat Cicero allatum fuisse Scipioni Acipenserem, piscem in primis nobilem & qui admodum raro capitur: cùm autem Scipio unum & alterum ex his qui eum salutatum venerant invitasset, pluresque etiam invitaturus videretur, in aurem Pontius, Scipio, *inquit*, vide quid agas, Acipenser iste paucorum hominum est. *Idem de* THESAURO *nostro fari liceat: Acipenser hic paucorum hominum est, cum sit & nobilis & inventu rarus, ut Plinii verbis utar. Hæc tituli superbiam genuere, quem* SELECTIS NUMISMATIBUS, *modestius scilicet me gerens, indicassem, si eumdem non priùs sibi vindicasset vir in hisce deliciis Dictator, Ill. Abbas Seguinus. Quamvis argumentum nostrum idem fere fuerit, minime conveniebat illud eodem designari titulo, à quo dispari prorsus elegantia & amicitia nostra arceri videbar. Si quis ut rebus meis olim, sic nunc & magnifico huic* THESAURI *verbo invideat, desinat conqueri, & noscat pauperes ipsos suum majorem habere in asse Thesaurum quàm divites in millibus. Alter si occurrat qui carbones esse pro* THESAURO *censeat, censeat ille quid velit, at illum iniquum arbitrabor, ni mutet opinionem: Ut enim de industria mea aut diligentia taceam, impensas ad id factas si recenserem,*

non immeritò THESAURI *vices supplere quingentorum rarissimorum Numismatum collectionem judicaret. Si denique aliquis eo esset animo aut ita erga me maligno, quod nollem suspicari, aut ita ignaro, quod dolerem, qui Nummos hosce non antiquos existimaret, sed aut inanis gloriæ acquirendæ, aut alterius argumenti causa suppositios à me publicatos diceret, re ipsa convinci posset, quam non Eruditorum oculis modò, sed & omnium hominum lubens gratisque subjicere paratus sum. Paucissimis enim exceptis, qui in primorum orbis Principum Cimeliarchiis collocati sunt, ceteri penes me sunt, invita fortassis atque irrita Fortuna.*

BENEVOLO LECTORI.

NE suspiceris tam superbo THESAURI elogio crumenæ tuæ insidias tendi; non tibi hæc tota Nummorum congeries ultra duos Imperiales constitura est. Si Te impensæ pœnitet & hoc Opusculum Tibi parum delectationis vel commodi afferat, hoc habeas dispendii solatium, quod non plus fœnoris aut lucri ad me hinc redundabit.

IN THESAURUM
NUMISMATUM
Omnis generis,

A

V. C. CAROLO PATINO, D. M. P.

editum.

ÆRis THESAUROS *ignoti misit in Orbem*
Jupiter, æternas expositurus opes.
Vidit, & æternum genuit Natura PATINUM,
Ne foret interpres muneris arte minor.
Quos æterna movet Virtus, ne rodite librum:
Jupiter hinc, vindex inde PATINUS *erit.*

Testandi erga Virum summum cultus
gratia posuit

JO. CHRISTIANUS KECKIUS,
Consiliarius Durlaco-Marcicus.

IN

CAROLI PATINI,

Medicinæ Doctoris Parisiensis Celeberrimi

THESAURUM

DE

NUMISMATIBUS,

JOHANNIS ALBERTI SEBIZII

Doctoris Medici, atque in Universitate Argentoratensi Professoris

EPIGRAMMA.

DUm tantos edis Thesauros nomine magno,
Ingenii monstras divitias & opes.
Thesauros animi fas est fortuna sequatur
Ac immortalis gloria, vita, salus.

**

ΕΙΣ ΤΟΝ

ΚΑΡΟΛΟΥ ΤΟΥ ΠΑΤΕΙΝΟΥ

τοῦ τῆς ἀρχαιολογίας ἐμπειροτάτου

ΘΗΣΑΥΡΟΝ.

Χάζεό μοι Γάγγαο πολυχρύσοιο ῥέεθρα,
Ἤδ' ὅσα καλὰ φέρει ἀντολὴ ἠελίου.
Ὧδ' οὐδὲν κλέος ἐστὶ σμαράγδου μηδ' ἀδάμαντος,
Κἂν ἐθέλοι Φοίβῳ φέγγος ἐξιζέμεναι.
Ἔνθα ῥα ΘΗΣΑΥΡΟΣ πόσον οὐχ' ἑκαλόμπυλοι εἶχον
Θήβας, ὅθ' Αἰγύπτου κτήματα πλεῖστα πέλεν·
Κείνῳ δ' οὐκ ἐξίσας πυθοῖ ἐνὶ πετρηέσσῃ
Λάϊνος ὅσσ' ἑκάτου οὐδὸς ἔεργε θεοῦ.
Γλωύεα γὰρ ῥ' ἅτε μὲν γαίης βασίλισσα κεχάνδει
Ῥώμη ὅσσα τ' ἀγήτ' εἶχε, τάδ' ἔνθα βλέπεις.
Ἔνθ' ὦπας τάδε τ' ἔργα διοτρεφέων βασιλήων,
Σκῦλά τε παντοδαπῶν ἐστιν ἰδεῖν μερόπων.
Ἱερὰ πολλὰ, θεούς τε ἀγάλματα ἠὲ καὶ ἄθλους
Τέκτονες εἰδυίαις ἐνθάδε χερσὶ κάμον.
Τηλετόωσαν ὁρᾷς Ῥώμην, ἥδ' ἠερόεντος
Ἐκ ζόφου ἀνστήθη φαίδιμος, ὥσπερ ἔην.
ΘΗΣΑΥΡΟΝ δέ γε τόνδε κιχήμενός ἐστι ΠΑΤΕΙΝΟΣ,
Τοῦ ἕνεκ' ἀργαλέους ἐκτολύπευσε πόνους.
Ὅσσ' οὐδ' Αὔγουστος μηδ' ἔδρασε δῖος Ἴουλος,
Ῥώμην θῆκ' ἀποδοὺς φέγγος ὅδ' ἀΐδιον.

Τιμῆς τε καὶ φιλαρχαιότητος ἕνεκα διέπεμπε

SEBASTIANUS FESCHIUS, Basil. LL. Cand.

Κροῖσος ἐπὶ πλούτῳ, λιβάνοις ἐφ' ἑοῖσι Σαβαῖος
   Αὐχοῖ, φθείρονται πάντα τὰ δῶρα γέας.
Ἀρχαίας πίστις, ἀρετὴ καὶ δόξα τε Ῥώμης
   Μούνη θησαυροῦ τοὔνομ' ἀγαυὸν ἔχει.
Ἴσῃ γὰρ στίλβει τιμῇ τὰ νομίσματα ἔξω,
   Ἡ δὲ ὁμοῦ ἀρετῆς φαιδρὸν ἄγαλμα πέλει.
Κἂν τινα κοινὰ ἔωσιν, ὅμως σπανιώτατ' ἐρευνῶν
   Εὑρήσει, σπάνιον δίζετε πλοῦτον ὑμῖν.
Ὃς χρόνῳ ἠδὲ βροτῶν βίᾳ οὐ δύναται ἀπολέσθαι.
   Ἃ βλάβε καδδυνάμιν, μήτ' ἐδυνάντ' ὀλέσαι·
Ἄρχοντες φιλέουσι, δι' οὗ τὰ παλαιὰ μένουσι
   Σῶα, κ' ἄνευ ἄτης ἐς' εὔμορφα ἔτι·
Ἄρχουσιν πυθίου θεράποντες Ἄνακτος ἕπονται,
   Πάντοτε ἱέμενοι τὰ φθιτὰ δῶρα ἔχειν·
Ἀγλαὰ Θησαυρὸς πορέει τάδε δῶρα ΠΑΤΕΙΝΟΥ,
   Οὔ ποθ' ἢ ἐνταυθοῖ ζήτεο ὅ,τι μάεις.

VERSIO LATINA.

Jactet Crœsus opes, jactent sua thura Sabæi,
   Hæc pereunt, pereunt fulva metalla Soli:
Prisca Fides, Pietas, Romani Gloria secli,
   Sola hæc Thesauri *nomen habere queunt.*

Non minùs hæc radiant pretio, pretiosius illis
Virtutum est meritum, quod quoque nummus habet:
Obvia nummus habet, sed & heîc rarissima quærens
Inveniet, raras quærite divitias,
Quas tempus, quas nunquam hominum violentia perdet,
Quod potuit, læsit; perdere non potuit:
Principibus carum est, quo vivit tanta Vetustas,
Nil vetus est isthic, cuncta venusta vident:
Principibus soboles succedit Apollinis, omni
Duratura ævo quærit ubi inveniat:
Omnia Thesaurus *pandit pretiosa* PATINI,
Aut hîc, aut nusquam quærito, & invenies.

Felicitati Temporum,

Quibus φιλαρχαιότατος PATINUS rarum simul atque carum *Thesaurum* suum Orbi Erudito communicat, gratulatur

Basileæ ipsis Idib. Juni, MDCLXXI.

JOH. RODOLFUS WETSTENIUS, Fil.

CAPVT I.

DE NVMMIS EX AVRO.

SI quid magnificentiam Romanorum opesq; poteſt demonſtrare, id profecto efficient nummi eorum ex auro, quibus æternam ſui memoriam poſteris commendauêre: metalli dignitas, inſignis ſcalptura, integritas, iis ſupra ceteros primum tradunt locum. Mirum quot Romani quamque varios confecerint, omnes ex auro puriſſimo; manibus contrectauimus fere mille diuerſos indubitatæ antiquitatis. Quot fuerint ex vnâ formâ quis audet coniicere? certe erant innumerabiles. Sæpe occurrunt theſauri, quo enim alio nomine maximum eorum numerum indigitabimus? qui vel è ruderibus vel è puteis, vel ex vrbium funda-

mentis, etiam in ipsis siluis eruti sunt: id iam nobis plusquam decies vidisse contigit. Historiam nummorum eorum qui ex auro reperiuntur, quodammodo aggressus est Ioannes Hemelarius qui Ducis Arschotani numismata in publicum emisit. Nos nihil tale nunc cogitamus; opus est quod a summis Principibus debet promoueri, cuius iam quædam nobis spes facta est: interim viginti proponere meditamur eximiæ raritatis & integritatis, illisque leuem subiungere interpretationem.

Primus occurrit DIVVS IVLIVS quem qui non nouit, docere non cupimus: is est magno illi Alexandro sed sobrio neque iracundo simillimus: is est in cuius gratiam periisse videntur tres priores orbis monarchiæ, quo ipsi postrema illustrior exurgeret: is est de quo prouerbium ventilatum est *Ex utroque Cæsar*, virtutem enim eius bellicam, priuataque studia nemo satis mirari potest, in omnibus fere felicissimus, qui etiam ea morte quam appetierat, obiit. Illi primùm licuit

licuit faciem in nummis signare, quod ante eius tempora apud Romanos insusitatum erat: sed quod imperij breuitas plures ex auro confici non permiserit, vel quod rem insusitatam quamvis sibi licitam noluerit communem vltro fieri (is enim rebus suis summopere studebat, quarum non minimi momenti eam esse arbitror quæ calumniam amouet) alter effecit, ne tanto Principi hæc etiam deesset gloria: Optimus Princeps IMPerator CÆSar TRAIANus AVGustus GERmanicus DACicus Pater Patriæ RESTituit eius nummos in æternum pretiosissimos futuros. Victoria gradiens caducæum tenet, pacem indicans: anguis appositus majestatis eius est symbolum.

AVGVSTVS & per se notus est & per successores Imperatores, omnes enim Augusti dicti sunt. Priorum facinorum famam aboleuit factis posterioribus. Post deletos hostes Brutum & Cassium, Pompeium, Antonium, morum suauitatem aperuit. Eum in æternum commendabunt natalitia Christi qui eo imperante

pro salute hominum ex virgine natus est, quo quidem tempore pax per orbem terrarum Augusti auspiciis erat indita. Qualis fuerit T. SEMPRONIVS GRACCVS qui hic Quartum-Vir & Quæstor designatus legitur, in familiis Romanis dictum est. Quod hic Quartum-Vir monetalis censeatur non Trium-Vir, ex eo factum est quod Iulius Cæsar pro Trium-Viris Quatuor-Viros substituerat, qui tamen ab Augusto paulo post ad priorem numerum reducti; Fortuna temonem tenens & cornucopiæ ad Augustum referri potest qui adversam priorum temporum in prosperam mutauerat.

Vtriusque Imperatoris facies hunc nummum illustrant, Iulij & Augusti. Hanc artem seipsum commendandi ingeniosè reperit modestissimus Agrippa qui nummum percussit. Sic enim sibi per socerum gratulatur, illique & quòd orbi imperaret & quòd Diui Iulii filius esset. De Agrippa plura scripsimus tum in Familiis Romanis, tum in nummorum Romanorum interpretatione qui sunt ex ære mediocri.

Nero claudius drusus germanicus *in quæsturæ præturæque honore Dux Rhætici deinde Germanici belli, Oceanum septentrionalem primus Romanorum Ducum nauigauit. Ex hoste sæpius cæso fugatoque ouandi ius & triumphalia ornamenta percepit, inito consulatu atque expeditione repetita supremum diem seu morbo seu veneno obiit, in æstiuis castris, quæ ex eo scelerata sunt appellata. Corpus eius per municipiorum coloniarumque primores suscipientibus obuiis scribarum decuriis, ad Vrbem deuectum, sepultum est in Campo Martio. Cæterum exercitus honorarium ei tumulum excitauit, circa quem deinceps stato die quotannis miles decurreret, Galliarumque ciuitates publicè supplicarent. Præterea Senatus inter alia complura marmoreum arcum cum trophæis via Appia decreuit & Germanici cognomen ipsi postrisque eius.* Nihil profecto illustrius neque quod nummum magis explicet, adest cognomen Germanici, adest arcus triumphalis de Germanis erectus, adsunt trophæa,

quæ omnia non nisi Druso mortuo nummum esse signatum, euincunt.

Maximus ille armis maximus ille togâ.

Drusi filius GERMANICVS Princeps optimus huiusque filius Caligula pessimus in hoc nummo repræsentati sunt: hic illum in suo nummo scalpi curauit quo Romanorum mentes Germanico admodum fauentes sibi vltro conciliaret. De iis mirabilia scripsit Suetonius.

CLAVDIVS *expeditionem vnam omnino suscepit eamque modicam, cum decretis sibi a Senatu ornamentis triumphalibus leuiorem maiestati principali titulum arbitra-*

arbitraretur, velletq; iusti triumphi decus vnde acquireret, Britanniam potissimum elegit, neque tentatam vlli post Diuum Iulium & tunc tumultuantem ob non redditos transfugas. Huc cum ab Ostia nauigaret vehementi Circio bis penè demersus est prope Liguriam. Quare a Massilia Gessoriacum usque pedestri itinere confecto inde transmisit, ac sine vllo prælio aut sanguine intra paucissimos dies parte insulæ in deditionem acceptâ, sexto quam profectus erat mense Romam rediit, triumphauitque apparatu maximo. Quid exactius hunc arcum DE BRITANNIS extructum explicare potest quam hæc Suetonij verba. Effossa est in Anglia plumbea lamina a Camdeno commemorata idem referens. *In Claudio cap. XVII.*

TI. CLAVDIVS CÆSAR AVG. P. M.
TRIB. P. VIII. IMP. XVI. DE BRITAN. *Grut. inscript. pag. 238.*

NERO cum AGRIPPINA matre hic cernitur siue auersis faciebus, siue iugatis. Ad vtrumque pertinet quod scribit Suetonius. *Is matri summam omnium rerum* *In Nerone cap. IX.*

rerum publicarum priuatarumque permiſerat; primo etiam imperij die ſignum excubanti Tribuno dedit Optimam Matrem, *ac deinceps eiusdem ſæpe lectica per publicum ſimul vectus eſt.* Sed eam mox dicta factaque ſua exquirentem acerbius & corrigentem honore omni & poteſtate priuauit; abductaque militum & Germanorum ſtatione contubernio quoque ac palatio expulit, tandem perdere ſtatuit, & cum veneno ter tentaſſet, ſentiretque antidotis præmunitam, lacunaria quæ noctu ſuper dormientem laxata machina præciderent, parauit; quibus non ſuccedentibus matrem per Centurionem Anicetum gladio confici iuſſit. Cui illa, *Percute ventrem.* Corona quercea vna eſt ex iis quas Græci ipſi miſerant & dicauerant.

Veſpaſiani gloriam ſuâ teſſerâ ſignificare voluit Imperator Traianus, qui eius nummis eandem reſtitutionis notam quam Iulij Cæſaris affixit. Fulgur ſellæ impoſitum nil niſi Prouidentiam & ſummam Imperatoris poteſtatem refert.

Optimus

Optimus Imperator Trajanus Plotinam vxorem habuit, ſanctiſſimam, vt inquit Plinius, fœminam: hæc ita modeſtè ſe geſſit in ſumma poteſtate, vt de ea nullus jure conqueri potuerit. Non deſunt qui eam Hadrianum amaſſe exprobrent, quiq; hunc omnibus artibus, & ejus fauorem & imperium acquiſiuiſſe dicant: verum ſit nec ne, dubito, at certè maritum hæc latebant, qui in vxoris honorem hanc ARAM PVDICITIÆ aut extruxit, aut extructam hoc nummo celebrauit. *In Paneger.*

Plotinæ ex Marciana neptis fuit MATIDIA quæ AVGuſta etiam dicta eſt, & mortua inter Diuos

relata. Mater fuit Sabinæ, Hadriani vxoris. Considerandum ex nummo rarissimo venit, quomodo fœminis etiam licitum fuerit, nummos sua facie insignitos in auro percutere: id arbitror ex Augustæ dignitate fuisse, quamuis prioribus imperij temporibus nulla huiusce fuerit mentio. Opibus, luxu, magnificentiâ crescentibus, & eorum crescebant indices.

Gratam beneficii accepti memoriam posteris per hos nummos tradit Hadrianus. Is Traianum tutorem habuerat, a quo fuit adoptatus. Ei mortuo se sua nomina OPTimi AVGusti GERmanici PARThici debere, vt & dignitatem testatur.

DIVIS eius PARENTIBVS alter dicatus est, Traiano & Plotinæ: huius fauore Hadrianum adoptatum & ad imperium prouectum scribunt Veteres. Facies quidem conueniunt; attamen Cl. Tristanus eas Hadriani patri & eius matri Domitiæ Paulinæ tribuit, quod non arbitror.

ÆLII

ÆLII Cæsaris facta attingere mei non est propositi. Eum adoptauerat Hadrianus: sed vt & ipse conquerebatur, in caducum parietem inclinauerat: obiit enim ante Hadrianum. Nummi eius ex auro sunt rarissimi.

Qualis fuerit Commodus Imp. & quàm incommodus Populo Romano nemo nescit qui Romanam historiam primis etiam labris degustauerit. At res egregia in hoc nummo cernitur: se HERCulem ROMæ CONDitorem ille prædicat, Vrbem incendere cogitans, vt illam veluti suam Coloniam restitueret. Patet id ex nummo æreo. Congruunt anni, in septimo nempe consulatu.

Rariſſimi ſunt PERTINACIS nummi. Bonum illum Imperatorem minus ad ſui gloriam nummos ſignaſſe, quam ad imperij maieſtatem credibile eſt. Eius tamen plurimos poſſideo ex auro, argento & omni ære.

Nullus fuit Imperator Romanus qui pluries aut vxorem aut liberos in nummis celebrauerit quam SEVERVS. FELICITATEM SÆCVLI in hoc pollicetur per filios Caracallam & Getam, Iuliâ intermediâ: illi omnes aut Seuerum aut ſe invicem in ſuis nummis publicari curauêre. Exempla ſunto tot nummi antiqui quos poſſideo, ex omni metallo.

Postvmvs *in bello fortißimus fuit, in pace constantißimus, in omni vita grauis*, vt ait Treb. Pollio. Ab eo Postumius vbique vocatur & a Vopisco, reclamantibus omnibus nummis, nostro præsertim in cuius vtraque parte non Postumius sed Postumus legitur. Ludos quinquennales eum fecisse post annos imperij quinque, & vota decennalia concepisse, ex inscriptione patet. Victoria enim X apponit in clipeo quasi decennalia vouerit, sed non soluere licuit: is enim anno septimo oppressus fuit a Lolliano,& interfectus. Prætermittere non possum, eius nummos Gallis familiares, quòd in Galliis regnauerit, admodum esse raros cùm aurei sunt.

Præclarum profecto typum hic nummus exhibet. Probvs ſcipionem tenens, tanto captiuorum numero videtur totum viciſſe terrarum orbem, quod innuit inſcriptio. Rem dilucidat Vopiſcus: *Nonne,* inquit ille, *omnes barbaras nationes ſubiecerat pedibus? quia totum mundum fecerat iam Romanum: quamobrem illi familiare fuit dicere, Breui milites neceſſarios non habebimus.* A tumultuante milite occiſo erectum eſt ingens ſepulchrum, cum titulo huiuſmodi, inciſo mamori,

HIC PROBVS IMPERATOR
ET VERE PROBVS SITVS EST,
VICTOR OMNIVM GENTIVM BARBARARVM
VICTOR ETIAM TYRANNORVM.

Vicerat ille Germanos, Alanos, Marmaridas in Africa, Palmyrænos, Francos, Gothos, Sarmatas, Parthos, Perſas, Geticos, Gepidas, Vandalos, nec vnquam victus

victus fuit, quare nummum VICTORIOSO SEMPER dicatum esse non est cur miremur.

CARI nummum ob raritatem hic apposuimus: inscriptio quidem spectanda est, quæ INDVLGENTIAM AVGusti celebrat per victoriæ gradientis typum. De indulgentia satis dicimus in Libro de Numismatibus ex ære.

MAGNIA VRBICA in hoc nummo AVGVSTA dicitur: fuerit ne illa Maxentii an Magnentii vxor, adhuc dubitatur: sed nummum eius rarissimum esse certum est. VENEREM VICTRICEM celebrauit, quemadmodum olim Faustina & Lucilla fecerant.

Eiusdem

Eiuſdem habeo VENERI GENETRICI dicatum, quod eam peperiſſe innuit, quaſi gratiam agentem pro ſuſcepto partu : ex quo Maxentii vxorem, cui Romulum genuit & alium, coniectura eſt. Nullum enim exſtat veſtigium, quo Magnentium liberos habuiſſe coniiciatur.

CONSTANTINVM Magnum & facinora & noua imperij Romani ſedes & Chriſtiana Religio clarum efficiunt. Cùm Byzantium appulit, quod ſuo nomine Conſtantinopolim vocauit, miſſiles nummos in vulgus ſparſit, quos indicat huius nummi inſcriptio, FELICEM ADVENTVM AVGVSTI celebrans. Tres characteres in ima nummi parte ſignati Conſtantinopolim deſignant. Duo deinde obſervanda veniunt in hoc nummo. Conſtantini veluti cognomen : Is enim MAX imus dicitur. Deinde nummi moles cum pondere : Ea duplo cæteris amplior eſt.

Et hæc habebamus ſcribenda de nummis ex auro.

CAPVT

CAPVT II.

DE NVMMIS GRÆCIS.

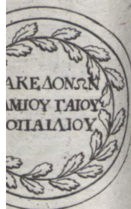
A est Græcorum Numiſmatum dignitas, quæ aut tempore, aut artificum peritiâ, aut rerum varietate, cætera haud dubiè vincat: eorum præſtantiam vulgare non eſt noſtri propoſiti. Goltzius id iam præſtitit, cum Cl. Nonnio Medico. Vtriusque opus primas tenere inter huiusce ſortis libros arbitramur. Facile tamen eſt inuentis addere: quædam ex theſauro noſtro vulgabimus non aſpernanda: vtinam de his ſuas poſſint & Goltzius & Nonnius aperire mentes. Commentarios quidem ſcribere nobis non proponimus niſi breues, qui ſcalpturas ſpargi ſolas non ſinant, & Eruditorum feliciores coniecturas prouocent.

Macedoniam nobilissimam fuisse prouinciam centum & quinquaginta populorum altricem, quondamque imperio terrarum inclitam, certum est. Quare illam P. Æmilius non redegit in prouinciam, sed liberam reliquit. Diana a Macedonibus semper culta fuit, quòd venationis egregiè essent studiosi, quapropter suos clipeos & monetas eius facie insignitos habebant. Claua originem Regum Macedoniæ indicat, ij enim ab Hercule. Inscriptio docet ex quatuor Macedoniæ regionibus, hunc nummum in prima cusum fuisse.

Plut. in Alexand.

Sequens etiam ad Macedonas pertinet: TAMIVS CAIVS POPLILIVS siue POPÆLIVS ei inscriptus est: sed qualis ille fuerit, aut quo tempore cusus nummus, non facile est coniicere: quamuis vtriusque nominis plures apud Romanos reperiantur. Illum præpositum fuisse Macedoniæ certum est. Nummus hic qui æreus est, ad Familias Romanas, Consulares vulgò vocant, referri potest.

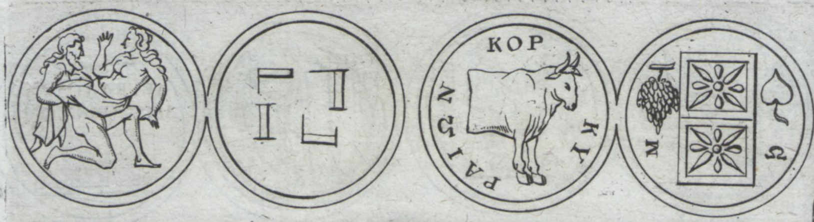

ACARÑANIA Epiri prouincia iuxta Acheloum: in hanc coloni priſcis ſæculis venêre. Taphios illos & Teleboos refert Strabo: Alij Lacædemonas veniſſe dicunt, quod magis placet ob appoſitum in nummo Lycurgi nomen, a quo ſuas leges acceperunt: Acarnanes ſoli ex Græcis aduerſus Troianos auxilia non miſerunt, quòd illos authores originis ſuæ arbitrarentur. Cur hîc Minotauri caput, & illa figura arcum tenens, non facile eſt interpretari.

Epiro oppoſita eſt LEVCAS; quæ cum peninſula eſſet continentis pars, â Corinthiis quorum erat colonia, perfoſſo iſthmo, inſula facta eſt. Dimidiata nauis ſitum indicat. Diana tum ex appoſito ceruo, tum ex falcata luna capiti impoſita agnoſcitur: illa manibus aliquid tenet, quod acroſtolium nauis Cl. Nonnius interpretatur: poſſet ad piſcem referri qui frequens occurrit in nummis vrbium maritimarum.

Inter Æolicas insulas clarissima est LESBOS, fertilissima & generosi imprimis vini ferax. Suas frequenter signauit monetas obscœno schemate, nimirum Sappho puellam comprimente.

Lesbia quid docuit Sappho, nisi amare puellas.
In hoc nummo certè vir ex summè neruosis artubus & barba & capillitio cernitur.

CORCYRAM insulam esse celebrem maris Ionij norunt omnes. *Corfu* hodie dicitur, Venetis parit. Bos dimidiatus ad id fortassis refertur, quod narrat Pausanias, *Eum suo mugitu thynnorum copiam indicasse, quamobrem ob accepti beneficij gratiam, ille Neptuno immolatus est, eiusque æreum simulachrum Delphos missum.* Quare istud facinus in nummis non signassent? Vuam & hæderam Baccho sacras nemo non nouit. Hunc Corcyræ cultum fuisse in proprio templo scribit Thucydides, certè ob vinorum copiam, quæ vt generosissima laudat Athenæus: Venetias etiamnum deferuntur & in occidentales regiones, Corcyræorum aut Græcorum nomine.

GORTYNA vrbs eſt in inſula Creta non procul â Phæſto, ad oram meridionalem. Illius nomen in hoc raro nummo legitur cum typo inſolito, muliere nempe arbori inſidente. Ad id referunt quod Plinius ſcribit, *Eſt Gortyniæ in inſula Creta iuxta fontem* Lib.12.c.10. *Platanus vna inſignis vtriuſque linguæ monumentis, nunquam folia dimittens, ſtatimque ei Græciæ fabuloſitas ſuperfuit, Iouem ſub ea cum Europa concubuiſſe.* Illuſtrat coniecturam taurus in auerſa parte ſignatus. In Phæſtienſium nummis vterque fere typus cernitur, fortè ob vrbium viciniam.

LAPPA vrbs eſt etiam Cretæ mediterranea: Lapithum vrbem eſſe in Cypro docent Steph. & Ptol. ſed illa vnum tantum Π. habet, quare ad Cretæ Lappam reuocandus venit nummus. Lyram autem Apollini ſacram in plurimorum Græciæ populorum monetis ſignatam eſſe, teſtes ſint eæ, quæ ſuperſunt ex Deliis, Delphis, Coiis, Chalcedonenſibus, Tauromeniis, Actiis, Calydoniis, Scotuſſæis, Perinthiis, Cerinthiis, Mytileniis.

IERAPYTNA hos duos nummos cudi curauit, quos ambos ob raritatem apposuimus : illa vrbs erat non incelebris, Cretæ insulæ ad oram meridionalem. Palma quidem vel ad earum copiam, vel ad Syriæ Reges refertur : quin aquila Iouis natalitia commemoret quibus Creta gloriabatur, nullum est dubium. Caput turritum vrbis Genium repræsentat.

Cyrenem Africæ nobilem prouinciam primum nummum cudisse nullum est dubium. In eo Battus vrbis conditor repræsentatur, typum implet istius plantæ figura, è qua Sylphium exprimitur. Laserpitium dicitur, in hac sola regione adolescit, siluestre

quod sponte crescit, hortulani nullâ arte colere potuerunt. Mira de eius vsu in medicina narrant Veteres: at aiunt plantam illam hodie deperditam. Medici duo Parisienses mei collegæ B. Dieuxiuoye & P. Doutè, hac de re controuersiam instituerunt, quam doctissimis suis diatribis vulgauerunt.

Nummum alterum hic habes propter characteres & figuras: nomen populi qui nummum cudit, nobis ignotum est.

Eundem fere nummum edidit Goltzius, quem eius interpres Cl. Nonnius ad Egestam Siciliæ vrbem traducit. Certè tria crura Siciliam insulam indicant quæ ob tria sua promontoria triquetram referentia, τεινάκεια dicta est.

Terra tribus scopulis vastum procurrit in æquor, Ouid. l. 4. Fast. XI.
Trinacris a positu nomen adepta loci.

Sed quid illa figura? an sit Herculis, quemadmodum ille narrat, minime videmus; hîc enim neque claua, neque exuuiæ leonis, quæ eius frequentiora sunt

ornamenta; deinde imberbis adhuc eſt, ſuum autem Herculem barbatum ſcalpſit Goltzius. Quid faciant duæ aliæ figuræ in parte nummi poſtica, non minus obſcurum eſt; duas fœminas ſimul luctantes coniicere poſſumus. Similem habitum in ſuis nummis vulgaverunt Laodicenſes Caracallam venerantes.

Bruttij Italiæ populi fere iidem ſunt cum iis, qui dicuntur hodie Calabri. Siue a Lucanis ſiue a Bretto Herculis filio originem ſuam deduxerint, perinde eſt: de his plura doctiſſimus Nonnius. Iunonem Reginam & Neptunum hic appoſuerunt. In eorundem aliis monetis & Iouem vidimus & Martem & Apollinem. Cancer appoſitus, cancrorum copiam indicat: vidimus nummum, in quo Deæ capiti cancer ornamento eſt, vt Herculi exuuiæ, aut Cybeli turris, aut Mercurio petaſus; rem ſane egregiam. Abundat hæc regio peculiaribus animalculis: Tarentulas vulgò dicunt, quarum venenum compeſcit muſica, nullo alio ἀλεξιφαρμάκῳ admoto: ad populum phaleras: non ita ſunt Medici corde leues, qui tam citò & omnia & omnibus credant. Sed ad nummum: ille noſter eſt integerrimus.

Plurimos

Plurimos vidimus & eruditos quidem, qui cùm Alexandri nomen in nummis legerent, statim Alexandri Magni vt præcipui istius nominis vultum coniiciebant, præsertim si facies decora & iuuenilis fuerit. Illos non morantur exuuiæ leonis caput ornantes: ad Herculem enim illas referunt, gentis authorem: sed hic nummus Philippi Regis nomen exhibens eâdem facie & eodem typo signatus, rem ad ipsum Herculem traducit, cuius ornamentis & singuli Reges Macedoniæ vsi sunt: Nummum habemus eâdem prorsus facie cum hoc titulo, ΣΕΛΕΥΚΟΥ.

Nummus alter Regis caput exhibet diademate cinctum: sed quis sit ille Rex, alter coniiciat; Nullam legimus mentionem apud Veteres factam ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΝΤΙΟΧΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ. Fuit quidem Antiochus cognomine MAGNVS, alter SOTER, alter THEOS, EPIPHANES, EVPATOR, SEDETES, GRYPVS,

PHILOMETOR, CYZICENSIS, EYSEBES, DIDYMVS, DIONYSIVS, COMAGENVS. Ad quemnam ex iis referri debeat noſter EVERGETES, judicet peritior.

ANTIGONVS poſt mortem Alexandri Magni Pamphyliam, Lydiam, & Phrygiam occupauit, & paulò poſt totam fere Aſiam. Hunc Scaliger primum è Macedonibus in Oriente Regem conſtituit: Aſiæ nominabant. Occiſus eſt in prælio, anno mundi 3649.

Quòd ab Hercule ortus fuerit, vt & ipſe Alexander Magnus, clauam retro caput in clipeo ſignauit, cuius formæ antiquos plurimos vidimus in ære & in marmore. Minerua autem Macedonibus propitia eſſe cenſebatur: fulmen vibrat, vt bellatrix: Meduſæ caput pro clipeo gerit indicandæ prudentiæ: huius fabulæ originem nemo litteratorum ignorat. Ad quid referri debeant duo cornua, nobis quidem ignotum eſt.

SELEVCVS ex Antiocho natus eſt claro inter Philippi Macedoniæ Regis Duces, & Laodice: *Ea viſa eſt ſibi per quietem ex concubitu Apollinis concepiſſe, grauidamque factam munus concubitus annulum a Deo accepiſſe, in cuius gemma anchora ſculpta eſſet, iuſſaque donum filio quem peperiſſet dare. Admirabilem fecit hunc viſum & annulus, qui poſterâ die eiuſdem ſcalpturæ in lecto inuentus eſt, & figura anchoræ quæ in femore Seleuci nata cum ipſo fuit. Quamobrem Laudice annulum Seleuco eunti cum Alexandro Magno ad Perſicam militiam edocto de origine ſua, dedit. Ubi poſt mortem Alexandri occupato regno Orientis vrbem condidit, ibiq; geminæ originis memoriam conſecrauit: nam & vrbem ex Antiochi patris nomine Antiochiam vocauit, & campos vrbi vicinos Apollini dicauit. Originis eius argumentum etiam in poſteris manſit; ſiquidem filij nepoteſque eius, anchoram in femore veluti notam generis naturalem habuêre.* Partito Alexandri magni Iuſtin. l. 15. c. 4.

imperio, Syriæ præfuit & parti Asiæ. Ob XXIII. victorias partas, EPIPHANES dictus est & NICATOR, Illustrissimus & Victor. Fanum Seleuco consecratum fuisse ΝΙΚΑΤΟΡΕΙΟΝ dictum, scribit Appianus, ex quibus Nicator non Nicanor dici debet, sicuti nummo inscriptum est.

In Syriacis.

PHILETÆRVS Tianus Eunuchus Pergamenum regnum condidit, quod Phrygiam, Mysiam, Æolidem, Ioniam, Cariam, Doridem, Lydiam, Lycaoniam & Pisidiam complectebatur: Fuerat is Præfectus thesaurorum Lysimachi Regis Thraciæ, quo interfecto, pecuniis & Pergamo potitus est. Coronâ frondeâ insignitus est non diademate, fortassis quòd Eunuchus & seruili conditioni proximus, maiestatem regiam sustinere ausus non fuerit, Regisque nomen sibi adsciscere noluerit. Obiit A. M. 3689. Fratres habuit Eumenem & Attalum, à quibus Pergameni Reges fluxerunt ad Attalum Philomatorem, qui moriens Populum Romanum hæredem instituit.

Nummus hic Prusiam Bithyniæ Regem exprimit. Is post deuictum ab Æmilio Perseum, *Romam venit cum filio Nicomede, Deos qui vrbem Romam incolerent, Senatumque & Populum Romanum salutaturus*, vt ait T. Liuius. Filium illis commendauit, fœdus renouauit, seque Populi Romani Libertum professus est. Tandem *regno spoliatus est a filio, priuatusque redditus etiam a seruis deseritur: cùm in latebris ageret, non minori scelere quam filium occidi iusserat, a filio interficitur.* Illum commemorat hoc versu Iuuenalis,

Iustin. l.34. c.4.

Sat. 10.

Donec Bithyno libeat vigilare tyranno.

cùm de Hannibale loquitur, qui opem aduersus Romanos ab ipso quærebat, *sed missi a Senatu Legati sunt, qui Hannibalem a Prusia deposcerent: ille re cognitâ sumpto veneno legationem morte præuenit & suo damno Prusiam fefellit*; Sic fuit,

Iustin. lib. 32.

Cannarum vindex, & tanti sanguinis ultor, Annulus.

ARIARATHES Rex occurrit, quem Cappadociæ præfuisse certum est: sed qualis ille fuerit dubium esset, ni ἐπίθετον istud Pij ΕΥΣΕΒΟΥϹ in nummo legeretur. Nullatenus enim reuocari potest ad eum Ariarathem Artaxerxis Regis Persarum filium, qui
Iust. l.10. cum L. fratribus parricidas manus parenti intulit: quomodo enim pietas tanto conueniret facinori.
l.29.c.2. Alter fuit Ariarathes, cui vt Iustinus scribit, Cappadociæ regnum puero admodum pater ipse tradiderat; Occidit ille in bello contra Aristonicum a Romanis susceptο. *Fidelior populus Romanus in socij filios,*
lib.37.c.1. *quam mater in liberos fuit*, inquit Iustinus, *quippe hinc paruulis auctum regnum, inde vita adempta.* Namque Laodice ex numero sex filiorum quos virilis sexus ex Ariarathe Rege susceperat timens ne non diutina regni administratione adultis quibusdam potiretur, quinque parricidiali veneno necauit, vnus paruulus sceleri matris Cognatorum custodiâ eripitur, qui post necem Laodices, nam

propter crudelitatem, eam populus extinxerat, solus regno potitus est illius filius Ariarathes, qui multa a Mithridate perpessus, tandem eius fraude interficitur: At illius filius in regnum restitutus est. Ad hunc arbitror nummum pertinere, cum Cl. Nonnio Goltzii illustratore. Eo deinde mortuo, Cappadoces a S. P. Q. Romano libertate donati sunt, sed illi se sine Rege victuros negauerunt, quare illis Ariarathis frater Rex constitutus est, Ariobarzanes dictus Amicus Romanorum ΑΡΙΟΒΑΡΖΑΝΗϹ ΦΙΛΟΡΩΜΑΙΟϹ.

Huius capitis appendicem ex hoc rarissimo nummo faciemus. Persiæ Regem exhibet ornatum pro more, cuius capillos cingit diadema, barbâ prolixâ: sed qualis ille fuerit, non facile est coniicere. Ex octo lineis in postica parte scriptis quatuor iam summus assecuti, quæ cæterarum interpretationem faciliorem suppeditare poterunt: sic se habet, ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ, ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ, ΔΙΚΑΙΟΥ ..... hoc est, REGIS REGVM, EVERGETIS, IVSTI .... quæ omnia Persicis Regibus conueniunt: De quibus plura dicemus in eius nummi expositione qui postremus est capitis sexti.

CAPVT III.

DE NVMMIS CONSVLARIBVS.

Operæ pretium non eſt, rem confectam iterum aggredi, quod potius ſtomachum mouere, quam Lectorem recreare nobis viſum eſt. Familiarum Romanarum numiſmata edidit Vir Cl. Fuluius Vrſinus, tam accuratè & tam eruditè, vt vix quidquam illius temporibus accedere potuerit. Suis deinde commentariis illuſtrauit Illuſtriſſimus Tarraconæ Archiepiſcopus Anton. Auguſtinus, cuius nomen omnem adimplet commendationem. Vnius ſæculi ſpatium trecentos & quinquaginta nummos nobis patefecit, quos ab octennio edidimus. Rex Chriſtianiſſimus, qui nunquam Muſis apud ſe

hoſpitium vel Eruditis patitur præſidium deeſſe, ſui cimeliarchij copiam nobis fecit, ne quid deeſſet quod tam egregio tamque memorabili monumento vlteriorem ſplendorem addere poſſet. Benignè ſibi Opus noſtrum adſcribi paſſus eſt; cuius quidem beneficii, id promouente Illuſtriſſimo Briennæ Comite Lomenio, nuſquam ero immemor. Ex quo iuris publici factum eſt, non deſiimus ſcrutari ea omnia quæ ad rem noſtram pertinerent. Fortuna plerumque inſolens ſuum interdum habet ingenium: Nobis in hoc fauit, & nummos obiecit quos hic habes, ad Familiarum Romanarum & ampliationem & illuſtrationem. Vnum addam, optandas eſſe horum numiſmatum acceſſiones, quibus inquantum poſſet fieri, Faſti Conſulares complerentur. Goltzius quidem plura edidit ſcalpſitque doctiſſimè. Verùm timor ſubeſt, ne oculatiorem habuerit in ſcalpendo manum, quam in dignoſcendis antiquis ſolertiam: neue picturis ad eum miſſis nimiùm crediderit: Vix enim ex omnibus cimeliarchiis colligi poteſt tertia pars numiſmatum quæ vulgauit.

Primus quidem nummus in gente ÆMILIA reponendus eſt, ſiquidem ab Paulo Lepido Trium-Viri fratre percuſſus eſt, vt ex inſcriptione patet. Dea CONCORDIA fratribus fauere indicatur, quæ quò rarior inter fratres, eò pretioſior. Ad quid referatur iſte CLEMENTIÆ clipeus qui in auerſa parte ſcalptus eſt, nobis non liquet. Quòd is in eum morem fuerit fabricatus, qui in nummo Tiberii ex ære mediocri repræſentatur, nos in alicuius adulterationis ſuſpicionem deduxit; is tamen præſtat ſuper omnes adulterinos.

Secundus ad familiam ANTONIAM pertinet. Eundem typum repræſentat alter iam ab Vrſino editus, ſed cum his characteribus TVR qui hîc omnino deſunt. Quare poſt victoriam Parthicam ab Antonio reportatam, coniicere eſt & Decimum Turdum & alios Monetales monumenta in gloriam M. Antonij publicauiſſe.

Duo hi nummi ad AQVILLIAM gentem referuntur : Anteriores quidem nummorum facies siue Augusti caput armatum aut radiatum repræsentent, siue Dei alicuius, iam cerni possunt in edito Opere: sed posteriores nulli, quod sciam Aquillio competunt. Signorum militarium Romanorum a Phraate Augusto restitutorum, res est ita nota, vt vlteriori interpretatione non indigeat ; sed cur Aquillio coniuncta est, quæ in Petronia gente cernitur? an iidem TriumViri monetales idem in monetis diuersis ex professo signauerint? an monetarij, aut Aquillij aut Petronij signis palam & indifferenter vsi, suum cuique ænigma tribuere non satis curauerint? judicent peritiores ; sed certè hi nummi sunt omnino indubitatæ antiquitatis.

Primus huius tabellæ nummus idem ille est qui inter Cæciliæ gentis nummos scalptus est, quique nostræ editionis decimum quintum locum obtinet: si solam restitutionis notam excipias, quæ præter Quinti Cæcilij Metelli Pij Imperatoris characteres, IMPeratorem TRAIANum AVGustum GERmanicum DACicum Patrem Patriæ RESTitutorem huiusce nummi celebrat.

Alter ab eodem Imperatore restitutus est, nempè Optimo Principe Traiano. Similem iam Clariss. Vrsinus vulgauerat, quem tertio loco sextæ tabellæ inter Corneliæ gentis nummos æri incidi curauimus. Equestris statua vel ad Augustum spectat qui eâ erat donatus, vel ad ædes sacras ab Augusto restitutas: inter quas commemoratur Iouis Feretrij templum, in quo restituit opima spolia quæ Larti Tolumnio ad Fidenas interfecto, Cossus detraxerat ac Ioui obtulerat. Cossus autem cognomen erat gentis Corneliæ.

Sequentes duo Augustum repræsentant, qualem iam DVRMIVS signauerat: Iidem appositi sunt characteres, sed auersæ partes plane á Durmij nummis differunt: vna Parthum signa restituentem exhibet, qualem Petronia, qualem ex superioribus Aquillia. Altera currum ab elephantibus vectum, qualem iterum Petronia in septimo nostræ editionis nummo. Dissimulare nequeo, eâ qua me sinceritate formauit Iupiter, Abrahamum Gorlæum hosce duos in suo ad Vrsinum appendice excudi curasse: vtinam eius momenti nummis tantùm incubuisset, quibus historia resarciri atque illustrari posset.

Primus hic siue ad EGNATIAM referatur, siue ad FONTEIAM, bellè semper erit collocatus: cognomen enim Egnatij MAXSVMVS in eo legitur, quale in tertio eius gentis nummo. Auersa pars in Fonteiæ nummo tertio signata est. Hirco insidet Cupido, animali supra cætera lasciuo: stellæ galeris impositæ Διοσκοῦρους indicant, Castorem & Pollucem, Romanorum propitios Deos, de quibus passim.

Alterum in gente CORNELIA reponat quislibet, aut in gente IVNIA. Nummus indubitatæ antiquitatis, de quo nulla penitus fraudis suspicio esse potest. Quo pacto & Cornelium SVLLAM & IVNium BRVTVM repræsentet, non facile est coniicere, nisi errore Monetariorum id factum esse censeatur. Quænam enim potuit esse coniunctio inter duos viros, nulla affinitate coniunctos, moribusque ita discrepantes. Tempora non conueniunt, cùm vnus alio quatuor sæculis prior vixerit.

Eiusdem erroris in huius tabellæ nummis suspicio est. Secundi nummi NORBANÆ gentis auersam faciem DOMITIÆ gentis sexto coniunxerunt, in quo Roma galeata inter spicam & X denarij notam collocata est : Alter MÆCILIÆ gentis & PORCIÆ characteribus insignitus est, ad quampiam earum referre Tibi licet. Gorlæus quidem easdem notas cum eadem quadriga repræsentat, sed absque vlla Porciæ indicatione. Quamuis illi nummi nullas nos doceant historias, loco quem obtinent in hoc Thesauro indigni censeri non debent. Conducunt ad rei nummariæ antiquæ intelligentiam. Vix scitur an ij ex sola fusione metalli conflati sunt : Cusos fuisse constat ex figurarum & characterum nitore & elegantiâ. Cuius opinionis hoc adhuc præbent argumentum, ex diuersis instrumentis quibus illorum formæ expressæ sunt, *matrices* Galli vocant, vnum ex vna familia alteri diuersæ admotum esse, ex quorum coniunctione vnus sit conflatus nummus, cum duarum familiarum designatione.

Quinarius hic elegantiſſimum exhibet typum: Tripus cum ſimpulo & albo galero in ſecundo nummo Sestiæ gentis apparet: ſella & congium ædilitatem indicant, & liberalitatem populo Romano factam. Seſtiam gentem ex eo patriciam fuiſſe conſtat; ſolis enim patriciis Ædiles eſſe licitum erat. *In Famil. Romanis.*

Sergivs Galba alterum nummum cudi curauit, qui Fulu. Vrſini dubium eleuat: niſi, inquit, ad Imperatorem ſeptimum pertineat, fere ſimili typo percuſſus qui in ſeptimo & octauo Svlpiciæ gentis ſcalptus eſt, ei debet adſcribi *qui familiam Sulpiciam illuſtrauit, Conſularem temporum ſuorum eloquentiſſimum, quem tradunt Hiſpaniam ex Prætura obtinentem, triginta Luſitanorum millibus perfidia trucidatis, Viriatici belli cauſam extitiſſe, &c.* Ab hoc enim Roma renascens in nummo adſcribi non potuit, neque id auſus eſſet: at Galba Imperator mortuo Nerone Rempublicam ſic vt ſeuerius ſic tutius adminiſtratum iri, hocce nummo dictitabat. *Sueton. in Galba.*

F

Nullum eſt dubium quin hicce nummus ad THORIAM gentem pertineat, ex appoſito tauro & characteribus, licet vltra morem barbaris. Iuno quidem Soſpita in hoc non cernitur, vt in Thoriæ gentis nummo, ſed caput illud fœmineum, quod quintum PORCIÆ gentis nummum occupat. VICTRIX legitur inuerſis quidem & confuſis literis quæ eandem Porciam adhuc indicant. De THORIÆ gentis numiſmatibus id ſuppetit dicendum, nulla eſſe alia antiqua tot exiguis notis ac ſymbolis diuerſis ſignata, quamuis idem caput ab vna parte, idem taurus ſit ab altera. Obſeruauimus primùm viginti quatuor Romanos characteres A, B, C, &c. deinde muſcas, cancros, aratrum, ſtellas, clauam, & ſimilia. An hæc denotent officinas monetarias, quemadmodum apud Gallos A Pariſienſem, B Rothomagenſem &c. an ipſos monetæ opifices, quemadmodum turris, lilium, ſtella apud nos etiam indicant illos ſcalptores monetæ, quos nouimus.

Famil. Roman.

Huius tabellæ nummis adſcribere propria familiarum nomina, valde foret difficile. In vno quidem GENIVS Populi Romani repræſentatur, qualis ferè in nummo nono Corneliæ gentis: auerſa facies differt, hîc enim corona quercea cum S.P.Q.R. deſignatione. Videtur is cuſus poſt Iulij Cæſaris necem & libertatem, vt aiebant interfectores, reſtitutam.

Sequens coniecturam firmat in quo Dea LIBERTAS RESTITVTA cernitur, quemadmodum in Iunia gente ſignata eſt.

ROMA RESTITVTA quæ in duobus ſequentibus legitur ad idem refertur cum diuerſis ſimulachris: IVPPITER LIBERATOR & IVPPITER CVSTOS ei fauere prædicantur.

SALVS GENERIS HVMANI coniuncta SIGNIS militaribus Populi Romani, temporum indicat reparationem, partamque libertatem, quam armis tunc tueri erat neceſſe.

Ad id requirebatur FIDES EXERCITVVM & FIDES PRÆTORIANORVM, quæ in ſequenti nummo tum vulgari typo tum inſcriptione ſignatæ ſunt. CONCORDIA PRÆTORIANORVM Deæ habitu proſtat in altera, & FIDES EXERCITVVM, iuncta VESTÆ Populi Romani QVIRITIVM.

Quare non dubitarem hoſce octo nummos ab Bruto & Caſſio percuſſos fuiſſe, rebus adhuc ſtantibus necdum Auguſto delatis. Quoniam autem neque Brutus Caſſiusue aut alij indicantur, inter INCERTA numiſmata lubentius reponerem.

Appendicis vice hunc nummum apponemus argenteum, consularem, & maximi moduli, Græcis Latinisque characteribus insignitum, integerrimum, pretiosissimum. Legitur Publius LENTVLVS IMPERATOR quem eum esse certum est qui Consul fuit cum Q. Cæcilio Metello nepote. Cognomen Lentulus ab Spinthere histrione cui erat simillimus, accepit, vt Valerius Maximus & Plinius retulerunt. Proconsul ex Cilicia triumphum egit anno DCCII. qua in prouincia signatus est nummus: Publici iuris fecit Illustrissimus Seguinus duos huiusce magnitudinis & typi nummos, quorum alteri inscriptus est Appius PVLCHER qui Lentulo successit, alteri successor item in Ciliciæ Proconsulatu M. TVLlius Cicero IMP. Eos a Serenissima Christina dono acceperat & eruditè vt solet explicauit. Ad huius nostri vberiorem interpretationem memorandum venit M. Tullium Ciceronem qui Appio Pulchro intermedio P. LENTVLO successit, ei *In Select. numism.*

epiſtolarum libellum inſcripſiſſe quibus vel PRO-CONSVLIS vel IMPERATORIS titulum ſemper præfigit, quod nummum noſtrum mirificè illuſtrat.
Epiſt. 7. In iis, iſtius etiam Proconſulatus mentionem facit his verbis, *Te perſpicere poſſe qui Ciliciam Cyprumque tenes, quid efficere quid conſequi poßis &c.* Quis & quantus fuerit noſter hic P. LENTVLVS ex eadem epiſtola diſcas, *Te verò moneo*, inquit Cicero, *cùm beneficiis tuis tum amore incitatus meo, vt omnem gloriam ad quam a pueritia inflammatus fuiſti, omni cura atque induſtria conſequare, magnitudinemque animi tui quam ego ſemper ſum admiratus ſemperque amavi, ne vnquam inflectas cuiuſquam iniuria; magna eſt hominum opinio de Te, magna commendatio liberalitatis, magna memoria conſulatus tui &c.* ΑΠΑ quod in nummo legitur certè Apameam denotat, in qua percuſſus nummus eſſe videtur, vt in duobus aliis ΛΑΟ Laodiceam. Myiſcum veriſimile eſt Græcum vrbis Præfectum qui etiam græcis characteribus deſignatus eſt. De Imperatoris nomine dicendum Romanos id aſſumpſiſſe quoties hoſtes vicerant. Cicero autem cùm eſſet Ciliciæ Proconſul, victoriam quamuis exiguam nactus erat, occupato haud ignobili vico, & triumphaturus videbatur, ſi per arma civilia Cæſaris & Pompeij licuiſſet.

CAPVT

CAPVT IV.

DE NVMMIS ARGENTEIS
IMPERATORVM ROMANORVM.

Ab huius generis numiſmatibus incipiunt frequenter Curioſi eſſe curioſos, quod & nobis contigit. Quò magis Imperatorum Romanorum hiſtoria cæteras antecellit, eô auidiùs inuitat quemque ad ſui notitiam : nihil fere legitur apud Principis illius hiſtoriæ Scriptores, quod hâc ſerie non comprobetur. Plures deinde ſuperſunt in argento quàm in auro aut in ære ; excurrit ſiquidem illorum numerus ad duo millia. Ex tot vix vllus eſt, ſiue typos ſpectes ſiue inſcriptiones, quem non probes. Eos hîc apponemus qui aut nuſquam ſcalpti ſunt, aut noua aliqua interpretatione ornari poſſunt.

In hoc Augusti nummo Iovis Olympici templum scalptum est; de quo sic Suetonius, *Reges amici atque socij & singuli in suo quisque regno Cæsareas vrbes in Augusti honorem condiderunt, & cuncti simul ædem IOVIS OLYMPICI Athenis antiquitus inchoatum perficere communi sumptu destinauerunt, Genioque eius dedicauerunt.* Nummus attamen noster latinè scriptus est, quem si Athenis cusus esset, græcis characteribus signatum fuisse verisimile est: nisi fortassis Romæ seruientes Græcos Romanis characteribus vsos præter morem censeas. Ad nummum fortassis refertur quod ait idem Suetonius, *Eundem Augustum ædes sacras vetustate collapsas aut incendio absumptas refecisse, & cæteras opulentissimis donis adornasse, vt potè qui in cellam Capitolini Iouis sedecim millia pondo auri gemmasq; ac margaritas quingentis sestertium vna donatione contulerit.* Nihil tamen de Olympio *qui a Græcis cultus est & Syracusanis.*

In August. cap. 60.

cap. 30.

Pausan. in Atticis & Eliacis. Liuius lib. 4. dec. 3.

In gente MARIA.

Alter rarissimus est, quem iam scalpi curauimus in nostris Familiis Romanis, quare nullam vberiorem hîc dabimus interpretationem.

Aram in honorem ROMÆ ET AVGusti extructam exposuimus de Nummis ex ære mediocri scribentes: at hic longè rarior est & pretiosior; Docet enim quales illi sint qui aram hanc templumque dicauerint: COMMVNITAS ASIÆ scripta est, quæ vtrumque adorasse videbatur. Augustum tradunt *in nulla prouincia nisi communi suo Romæq; nomine templa recepisse.* Romæ vt Deæ, templa plurima sacrata fuisse probant innumeri nummi, & is Taciti textus, *Smyrnæos se primos* TEMPLVM VRBIS ROMÆ *statuisse jactitantes, stante adhuc Punica vrbe &c.* Duplex autem numen coniunxerunt adulatores pôpuli, sacræ suæ Romæ sacrisque suis Cæsaribus jam Dominis rerum factis templa ædificantes, quibus significarent Romam & Cæsarem suos esse Deos propitios, tutelares & supra Jouem ipsum benefactores.

Suet. cap. 52.

Annal. 4. 54.

Numen habet Cæsar, sacra est vis, sacra potestas

Jllustriorem hunc nummum faciunt & moles & metallum: Cùm enim Cæsares occurrunt in argento ex maximo modulo, eo rariores sunt habendi.

Iterum prodit nummus argenteus ex maximo modulo ab Antiochienſibus percuſſus. *Antiochias ſexdecim à Seleuco Nicatore conditas in memoriam paterni nominis* ſcribit Appianus, *quarum illuſtriſsima fuit Antiochia illa quæ ſub Libano monte condita erat.* Metropolim illam fuiſſe indicat cùm epigraphe tùm Joſephus his verbis, *Antiochia quæ Syriæ metropolis eſt magnitudine ſimul aliaq; felicitate ſine dubio tertium inter omnes quæ in Romano orbe ſunt, locum obtinet.* Alludebat ad id quod tradidit Egeſippus, *Prima Roma, ſecunda Alexandria, tertia Antiochia, quarta Conſtantinopolis.* Præclaro habitu illa hîc deſignatur, capite ſcilicet turrito, palmam tenens, pedem imponens viro jacenti & veluti natanti. Hoc ænigmate videtur Orontes deſignari, fluuius qui Antiochiam præterfluit. Characteres cœteri periodum denotant quam æram vocant Chronologi: Eam ſibi propriam habuerunt vrbes plurimæ, quod antiqua marmora demonſtrant, & nummi plurimi quos vidimus ſcilicet Antiochiæ, Tyri, Sidonis, Aſcalonis, Gazæ, Gadarorum, Arabi, Cyrrhi, Amiſi, & aliarum.

De bello Judaico lib. 3. cap. 3.

Primus nummus Deam ſedentem exhibet, qualem omnes fere Tiberij nummi repræſentant: ex quo arbitror Tiberium ſuarum monetarum deſumpſiſſe ſymbolam: mirum profecto quòd is qui tot annos regnauerit, eâ ferè ſemper ſit vſus in nummis ex argento.

Sequens CONSECRATIOnem Auguſti refert, a Gallieno reſtitutam; hoc indicat metalli ratio, argentum nempe æri permixtum, quod *Billon* Galli vocant, & ſcalptura temporibus Gallieni congruens; quorum exempla in ſequentibus plurima ſubiiciemus. Ne tantorum virorum quibus ille ſucceſſerat, memoria intercideret, eum illos reſtituiſſe credibile eſt. Aquilam autem ſignabant, quò magis imperito vulgo illuderetur: Ea enim è medio rogo cui Imperatoris cadauer deurendum impoſitum erat, loris quibus deuinciebatur, accenſo igne libera eius animam in gremium Iouis deferre cenſebatur: Pauo Iunonis ales idem officium Auguſtis feminis præſtabat.

Duos Reges exhibet hæc tabella. PTOLEMÆVS REX legitur in primo nummo. Iuuenilis facies diademate ornata Iubæ filium repræsentat, de quo sic Suetonius, *Leue ac frigidum sit his addere quo propinquos amicosque pacto tractauerit*, Caligula. *Ptolemæum Regis Iubæ filium consobrinum suum, erat enim & is M. Antonij ex Selena filia nepos, & imprimis Matronem, ipsam Enniam adiutoris imperij quibus omnibus pro necessitudinis iure proque meritorum gratia, cruenta mors persoluta est.* Caput acris equi qui in auerso nummo cernitur patriam indicat. Illud inest semper Carthaginis nummis, de quibus dictum est in nostro libro *De Nummis ex ære mediocri.*

In Calig. cap. 26.

Alter Regem Thraciæ Cotim exhibet, qui in honorem Augusti innuendæ amicitiæ causa, suam hîc effigiem apponi curauit, cum ab altera parte ipse Augustus laureatus repræsentetur. Nummus quidem rudis ne dicam barbarus, si cælaturæ attendas, supra solitum spissior est & grauior.

Rari ſunt omnes illi fere nummi qui duobus aut pluribus Imperatoribus ſunt inſigniti: numerum auget primus hic qui Auguſti & Tiberij faciem exhibet, eum indicendæ adoptioni cuſum arbitramur.

Id attingere voluit Græca quædam ciuitas quæ ſequentem percuſſit, ſed quænam fuerit illa, neſcio.

Primus nummus ad Druſum refertur, de quo iam ſupra dictum eſt pag. 5. Arma Germanorum in trophæi modum erecta victoriam de GERMANIS ſignificant, penes quos tandem periit opt. Imperator.

Sequentem lubenter ad eundem Druſum referrem, niſi me ab hoc amoueret ille titulus qui circum caput legitur CÆSAR AVG. ceteris characteribus temporum iniuriâ detritis, quare aut Caligulæ aut Claudio tribui neceſſe eſt. Fortaſſis etiam Germanico Druſi iſtius filio qui ſic in nummis antiquis inſcribitur, C. CÆSaris AVGuſti PATER.

Duo hic prostant nummi ex maiori modulo; Caligulæ & Claudij. Sedet ille Iouis instar inter septem stellas quæ Planetas referunt, quibus se orbis terrarum Dominum indicaret.

Alter pretiosissimus est, tum propter raritatem tum propter integritatem. Notæ quæ circa collum apparent, temporibus Vespasiani superadditæ videntur. Templum in honorem ROMÆ & AVGusti ædificatum, hic signatum est: tanta erat populorum Romanis servientium vesania, vt frequenter disceptauerint quibus nam honor ille competere deberet. L. 4. annal. Exemplum illustre narrat Tacitus. Ipsi etiam Claudio templa fuisse ædificata scribit Seneca his verbis, *Parum est quod templum in Britannia habet, quod nunc Barbari orant & vt Deum colunt.* *Ad hæc*, inquit Tacitus, *templum Diuo Claudio constitutum quasi ara æternæ dominationis aspiciebatur, delectique sacerdotes specie religionis omnes fortunas effundebant.* De communi Asiæ vide quæ Seldenus scripsit, cùm marmora Arundelliana est interpretatus.

Hæc tabella ad Neronem pertinet : Prior eius nummus docet illum fuiſſe SACERDotem COOPTatum in OMNnibus CONLegiis etiam SVPRA NVMERVM EX Senatus-Conſulto : quod ſimpulo, tripode, lituo & paterâ ſignificatur. Hunc nummum ſic explicat Lampridius , *Aſſumptus eſt in omnia collegia Sacerdotalia ſacerdos , &c.* Primùm Iulio Cæſari hic honos conceſſus erat. In Commodo Dio.

Alter qui quinarius eſt longè eſt rarior : primis annis imperij Neronis videtur cuſus. Victoria dextro pede orbem calcat ; clipeo videtur inſcribere quæ Nero facturus erat : ab ipſo enim plurima expectabantur, eratque magnæ ſpei adoleſcens qui peſſimus tandem factus eſt.

Nummus hic in Græcia ſcalptus eſt, ex inſcriptione Græca patet & cælandi modo. Ciuitatem characteres non ſatis declarant. Aquila fulguri innixa vt & palma referri videntur ad Ludos Olympicos quos frequenter Nero celebrauit; de quibus Suetonius plura ſcripſit. Illumque per virum Conſularem ſic præconium inſtituiſſe Græca voce, NERO CÆSAR VICTOR CERTAMINIS CORONAT POPVLVM ROMANVM ET SVVM ORBEM TERRARVM. Serpens extremo collo appoſitus in aliis eiuſdem Neronis nummis cernitur: de eo diximus in libro *De nummis ex ære mediocri.* Omnes autem nummos argenteos ex maximo modulo raros eſſe nullus eſt qui neſciat.

In Nerone cap. 23. & 24.

Sex Galbæ nummi obiiciuntur, omnes eximii. Primus quidem HISPANIAm Galbæ patriam denotat, iaculis & clipeo ornatam: fruges habet in dextra, fertilitatis & abundantiæ indices: mirum quot & quanta de istis antiqui prædicent, cùm hodie sterilem esse Hispaniam nemo est qui dubitet.

GALLIA & HISPANIA fœdus inire videntur iunctis dexteris, in gloriam Galbæ & Neronis odium: hæc scutum tenet & tela duo, quibus Hispani frequenter vtebantur. Illa scipionem, binaque gæsa, quæ Gallorum tela erant propria:

Virgil. *Aurea cæsaries ollis, atque aurea vestis*
Virgatis lucent sagulis, tum lactea colla
Auro innectuntur, duo quisque alpina coruscat
Gæsa manu scutis protecti corpora longis.

Ceterorum quatuor, quamuis indubitatæ antiquitatis, fere similes typi videntur in Consularibus incertis: quare arbitrarer illos omnes fuisse cusos Galbæ temporibus. Iis fortè ob libertatis quamdam indicandam speciem, nulla sculpta fuit facies: in aliis Galbæ videtur effigies sed absque Augusti titulo; quasi ille tantum Reipublicæ ob Neronis facinora labenti Præfectus esset: in iis etiam tantùm IMPERATOR nominatur, quod tunc temporis dignitatem minus indicabat quàm officium. Fortassis Galbæ in Neronem odium fecit vt ab eius dignitatibus & titulis abstineret. BONVS EVENTVS qui in quinto signatus est inter XII. Deos Consentes agriculturæ præsides à Varrone togatorum doctissimo commemoratur. Is à Plinio describitur qualis in nostro nummo cernitur *Euphranor*, inquit, *simulachrum* BONI EVENTVS *fecit, qui dextrâ pateram, sinistrâ spicam ac papauer tenet*; nihil illustrius. Eius templi supersunt Romæ vestigia, inter Mineruam & sanctum Eustachium.

Lib. 1. de re rustica.

Lib. 55.

Othonis nummos omnes mirantur qui non ſatis norunt: audiuerunt de illorum raritate differentes, quare aut nullos aut paucos eſſe arbitrantur: id tantùm de æreis intelligendum eſt: permultos enim habemus ex auro & argento : exempla ſunto quatuor hæc numiſmata, quorum qui typos viderit & interpretationem facile nouerit.

Vitellii raros duos nummos habes : Is eſt qui ſe victorem primùm, deinde ad imperium euectum victum vidit , Imperatorem Romanum & paulo poſt, ad Gemonias excarnificatum. Summo honori

succeſſit ſumma infamia: Primus nummus Lucium Cenſorem exhibet, quem eius patrem libens coniicerem, quamuis fratrem habuerit eiuſdem nominis: Alter filios. Suetonius vnius tantum mentionem facit qui cum patre periit. Frequenter nummi ſupra libros docent.

Suet. in Vit. cap. 18.

Ex Veſpaſiani nummis hos quatuor elegimus qui plurimùm ad hiſtoriam faciunt. Nihil illuſtrius trophæo illo DE IVDÆIS poſt exciſam Hieroſolymam, Judæam deuictam & deletam fere totam gentem. Eundem typum in nummo aureo vidimus Vindobonæ, in cimeliarchio Cæſareo. Nummi ſunt plurimi ex ære mediocri qui rem declarant, de quibus aliâs. VICTORIA IMPeratoris VESPASIANI in altero legitur: rarum id arbitror & viſu dignum. Titus & Domitianus ſtantes togati ſacrificantes in ſequenti cernuntur, cuius etiam notanda venit inſcriptio: Epheſi videtur cuſus, ob appoſitum EPHE. Poſtremus a Gallieno Imp. reſtitutus eſt.

Eos omnes ſuperat & raritate & dignitate nummus iſte ex majori modulo, quem hic apponi curauimus. Græcus eſt, indicat is annum nonum ab ædificato templo Capitolini Iouis, quod imperante Vitellio crematum fuerat : cuius quidem reſtitutionis deſignationem illuſtriorem reddere conabatur Veſpaſianus noua indicta periodo. Imp. Triſtanus hunc vulgauit nummum. *Comment. hiſt. tom. 1.*

Præclarus quidem mihi videtur ille Victoris Titi habitus : haſtam dextrâ, ſcipionem ſiniſtrâ tenet paludatus Imperator, orbem pede calcans. Proxima ipſi eſt Iudæa lugens ad palmam, quæ eius eſt ſymbolum, ob exciſam Hieroſolymam. Alter per Gallienum Imp. reſtitutus eſt. *Ioſeph. in Antiq. Iudaic.*

Domitiani hos nummos cudi curauit. Germaniam in primo proſtratam exhibet quam viciſſe ſe iactitabat; *quamuis ex ea cum exercitu ſit reuerſus, hoſte nunquam viſo.* Mœrens & lugens ſuam fortunam videtur illuſtris hæc & optima prouincia, quaſi tam ignauo & veſano Imperatori ſeruiret. Suetom.

Sequens Salium & columnam exhibet, LVDorum SÆCularium monumentum.

Ceteri duo Quinarij ſunt, quibus ſuam gloriæ auiditatem caducæo & Victoriâ teſtatur Domitianus, quaſi poſt deuictos barbaros S.P.Q.R. pace tranquillitateque gauderet.

Et Augustus & Augusta in primo nummo cernuntur, quod nummi semper adauget raritatem. Qualis fuerit DOMITIA, consulatur Suetonius.

Nummus alter Pauonem exhibet auem Iunoni sacram, indicendæ cum Ioue CONCORDIÆ. Deis similes se profitebantur Imperatores Romani, mortui fere omnes consecrabantur; Domitianus se Deum Dominumque viuus nominari iussit. Libenter audiit sibi & vxori acclamantes DOMINO ET DOMINÆ FELICITER. Sueton.

Domitiani & Domitiæ filia fuit DOMITILLA, quam refert primus hic nummus. Fortunæ typum frequenter vsurpatum fuisse ab Imperatoribus & Augustis, nummi palam testantur.

Nūmum Neruæ ideo apposuimus, qui probaret aut eum OPTIMVM PRINCIPEM dictum, aut posticæ parti nūmi Traiani adhibitam fuisse anticam Neruæ: quod sæpe apud antiquos accidisse notauimus.

Quam rari ſint nummi Imperatorum Romanorum Græcis characteribus inſigniti norunt omnes qui nummos tractant. Traiani ſex eius ſpeciei exprimi curauimus, quorum quidem inſcriptiones nil aliud quam tribuniciam poteſtatem denotant & annum conſulatus: Attamen typi ſummopere ſpectandi veniunt. De monte Cæſareæ dictum eſt in libro *De numiſmatibus ex ære mediocri.*

Camelum signatum esse in sequenti, nemo inficias ire potest, qui Arabiam designat: dimidiatus quidem cernitur in alio nummo eiusdem Imperatoris cum hac epigraphe ARABia ADQVISita: Ex quo vir quidam cetera doctus strutiocamelum esse contendebat.

Vbique terrarum fere colebatur Iuppiter cornutus seu Ammon: Ægyptos tamen & Syria in eius honorem frequentes nummos supra ceteras orbis prouincias cuderunt.

Noctua insidens lyris, in aliis etiam quam Traiani nummis signata occurrit, Apollinis & Mineruæ fauorem indicat: sequens concordiam exercituum designat, alter libertatem: qui quidem postremi typi in nummis Neruæ sed cum Latinis characteribus occurrunt: An Græci id fuerunt imitati?

Latini hi duo nummi CONSECRATIONEM referunt a Gallieno Imperatore restitutam: in iis tum ara tum aquila expressa sunt consecrationis nimirum typi.

Dianam pergamenam in hoc nummo legunt, quòd illa in tota fere Aſia colebatur: at nos Pergæam. Perga enim vrbs eſt Græciæ Dianæ ſacra: vide noſtras interpretationes ad nummos ex ære mediocri. Quantùm autem valeant omnes argentei nummi ex maiori modulo, vel ex eo intelligas, nos etſi tenuiſſimæ fortunæ lubenter mille thaleros repenſuros ei, qui nobis quinquaginta priorum Imperatorum Roman. numiſmata iſtius conditionis venalia obiiceret.

Plotina ſanctiſſima fæmina in ſuperioribus ex auro ſignata eſt, de ea dictum eſt. pag. 9. Eius nummos ex omni metallo raros eſſe intelligas.

Marciana & Matidia eadem veneratione ſpectari debent. Illa Plotinæ ſoror fuit, quidam ſcribunt Traiani: hæc illius filia. Aquila ſiue ſceptro inſiſtat, ſiue fulguri, ſummam ſemper indicat dignitatem quam in Diis & in Auguſtis Maieſtatem nuncupant. A Ioue miſſa cenſetur quæ Marcianam in cœlum detulerit. Iouis autem inſtar erat optimus Princeps Traianus, qui omnibus artibus optimæ ſororis gloriam poſteris commendare conatus eſt, *Marcianopolim in Myſia condidit &c.* inquit Iornandes. *De rebus Geticis.*

Nummus alter Matidiam repræſentat: Auerſus typus eamdem ſub habitu Pietatis exprimit duas filias fouentis: erant illæ nimirum Sabina Hadriani vxor & Matidia iunior, quam ex Velſero V. Cl. aliam eſſe à Matidia auia cognoſcimus.

Ceterùm obſeruandus venit capitis ornatus in vtroque nummo, antiquitatis curioſis & Pictoribus & Scalptoribus non iniucundus. Earum ora & ornamenta, præcipuè quod ad caput attinet, vidiſſe non tædebit.

Lustratas ab Hadriano omnes imperij prouincias nemo non noscit, qui aut historiam Romanam aut nummos antiquos degustauerit: præclarissima istius itineris supersunt monumenta in marmore & lapidibus, pretiosiora in auro, in argento, in ære. Horum aliquot hic apponi curauimus exempla, quorum interpretationem, adeo facilis est, nullum postulaturum arbitramur.

Quatuor hîc habes nummos in honorem Hadriani cuſos ob prouincias reſtitutas : Vbique Imperator ille benè fecerat futuris Imperatoribus exemplum. *Profectus in Gallias* inquit Spartianus, *omnes fere cauſſarijs liberalitatibus ſubleuauit.* Id ad primum nummum attinet.

Secundum etiam explicat ille Spartiani locus, *multùm beneficiorum prouinciis Africanis attribuit.*

De Hiſpania & eius ſymbolo cuniculo, dictum eſt in nummis *ex ære mediocri.*

Achaia ſuum gratitudinis teſtimonium quarto nummo refert, quòd Hadrianus cùm de omnibus nationibus Imperio Romano ſubditis, tùm de Græcis eſſet optimè meritus. Achaia autem quæ Græciæ prouincia eſt nobiliſſima, Hadriani temporibus pro tota Græcia ſumebatur. Lipſ. in Tacit. lib. 1. Ann.

Duos dein nummos habes perraros. Primus solâ inſcriptionis declaratione explicatus eſt. Alter ADOPTIONEM celebrat, quâ imperium adeptus eſt Hadrianus, *quamuis non deſint qui factione Plotinæ mortuo iam Traiano, Hadrianum in* ADOPTIONEM *adſcitum eſſe prodiderint, ſuppoſito qui pro Traiano feſſa voce loqueretur.* Vt vt ſit, fabula ipſi profuit, quare percuſſus nummus, in quo vno ex antiquis, ADOPTIOnis mentio facta eſt.

Spart.

Sola raritas nummi effecit vt iſte hîc reponeretur. Inuſitatum erat Imperatores Romanos tantæ molis nummos cudi curare, quare in cimeliarchiis curioſè debent aſſeruari.

Sabinam morosam fæminam vxorem Hadriani exhibet hic nummus, sed cui quo pacto conueniat posticæ partis inscriptio, non satis scio, nisi hanc Sabinæ adaptatam dicas, quæ Hadriano esse debuit: is enim indicatur Pater Patriæ Cos. III. quod Sabinæ conuenire nequit.

Cæsareæ hunc montem tribuunt, & meo quidem iudicio rectè. De eo diximus in libro *de Nummis ex ære mediocri*. Is frequenter occurrit in nummis antiquis.

In duobus ſequentibus iterum prodeunt reſtituti nummi per Gallienum in gratiam optimi Imperatoris Antonini Pij. Quantum potuimus huius generis nobis comparare, fecimus: quò omnes ferè Imperatorum nummos a poſterioribus reſtitutos fuiſſe probaremus.

Imperatorum Romanorum gloria in conſignandis rerum a ſe geſtarum monumentis ea fuit quæ quemlibet ſuperet deſcriptionem. Patet etiam ex nummis quorum flandorum ius interdum tributum eſt vxoribus, liberis, agnatis & amaſiis.

In defunctorum commendationem id sæpe factum fuit, quò intelligerent Posteri diuinos honores ipsis decretos fuisse: quasi S. P. Q. R. aut ipsi Imperatores aliquid præstare potuissent, quod homines superet.

ÆTERNITAS Faustinæ decernitur in primo nummo, quam per astrum indicabant. At quid tandem factum est de tot superbis capitibus quæ Christum neglexerunt? *laudantur vbi non sunt, cruciantur vbi sunt.*

DEDICATIO ÆDIS quæ in altero Faustinæ nummo legitur, pertinet ad honores ipsi ab Antonino marito delatos, de quibus adeundus Capitolinus.

Tertius nummus eamdem Faustinam exhibet: Eius auersum typum, quamuis genuinus sit, ad Faustinam reuocare nemo potest: quid enim illa cum TRibunicia Potestate? quid cum CONSulatu? certè ad Antoninum aut M. Aurelium pars postica pertinet.

Quartus Concordiam exprimit quam coluisse cum viro vxor gloriabatur. Id omnibus vxoratis non competit: etenim

--- --- *Pauci quos æquus amauit.*
Iuppiter.

Si cuiusquam veneranda facies posteris consignari debuit, id meritò contigisse M. Aurelio æquum erat, cuius sapientiam & mirantur ipsi Christiani: Fortis in bello fuit, clarus in pace, domi philosophus: nihil ipsi ex humanis defuisset, si parem sibi sapientiâ nactus fuisset vxorem: in diuinis, si Christum coluisset. Ara ipsi cum CONSECRATIONIS nota per Gallienum restituta est. *Senatus Marco & Faustinæ decreuit statuas argenteas Romæ in templo* Dio. *Veneris collocari; aramque extrui, in qua virgines, omnes quæ nuberent in Vrbe, sacrificarent*

FAVSTINÆ vt MATRI CASTRORVM primus nummus dicatus est: hæc virum ad bella properantem interdum est comitata; interdum redeuntem ita excepit vt se Venerem quasi Martis victricem in nummo ex ære repræsentauerit. Suam prædicat FECVNDITATEM dum Charitatis instar quatuor fouet puerulos.

Eodem prorſus typo Fecunditas hic repræſentatur : Romanorum felicitatem fortaſſis indicat : ΡΩΜΑΙΩΝ enim exactè legitur in nummo qui vt rariſſimus, ſic eſt pretioſiſſimus. Detritum prius inſcriptionis verbulum hanc declarationem eripit. Vehementer doleo quòd Græca ciuitas quæ nummum percuſſit, in eo ſignata non fuerit. Mirum quam paucæ deſignentur in nummis argenteis cum fere ſemper in ære mediocri ſint impreſſæ.

Eandem FECVNDITATEM celebrat Lucillæ nummus, quæ fuit vxor Veri, quamuis ex eo nullos habuiſſe liberos ſuperſtites legerim. Poſt eius mortem nupſit illa Claudio Pompeiano, deinde à fratre Commodo interfecta eſt.

Veſanum Imperatorem ſi vnquam quiſquam fuit, Commodum fuiſſe nemo negabit: teſtes vltro ſint huius tabellæ nummi, in quibus ſe Iouem, ſe Serapidem, ſe Apollinem, ſe Martem, ſe Herculem fingebat, vno verbo omnibus omnia. Se AVCTOREM PIETATIS aſſerit qui ſummè erat impius: PIETATEM SENATVS per nummum colere videtur, cùm tamen Senatores omnes propria manu necare habuerit in animo; quo enim propiùs Herculem imitari videretur, ſe hæcce monſtra, ſic Senatores nominabat,

deleturum iactabat; quare etiam *Carnifex ſenatus* Lamprid. dictus eſt. *Accepit ille ſtatuas in Herculis habitu, eique immolatum vt Deo.*

TEMPORVM FELICITATEM, FELICITATEM PERPETVAM & SECVRITATEM ORBIS ſe imperante ſtabilitas eſſe per ſequentes nummos gloriatur. *Illum Seuerus odio, vt videtur Senatus,* Lamprid. in Comm. *inter Deos retulit, Flamine addito, quem ipſe ſibi viuus parauerat,* HERCVLANEO COMMODIANO.

Poſteriores duo à Gallieno Imp. reſtituti videntur.

Crispinæ nummum hic appoſuimus, qui rem frequenter à nobis expoſitam probet. Anticis nimirum Imperatorum nummis poſticas facies immutatas fuiſſe. Certum eſt enim Criſpinam Avgvsti pii Filiam, ſicut in nummo legitur, non fuiſſe, ſed ei adſcriptum fuiſſe & titulum & typum qui ſoli Fauſtinæ conueniebat. Id ad Monetariorum incuriam lubenter traduceremus.

Commodo ſucceſſit Pertinax, qui tandem ab iiſdem interfectus eſt á quibus ad imperium euectus fuerat. Eius quatuor nummos ſubiecimus, rariſſimos, integerrimos. Mentem Imperatoris declarant, & æquam erga homines & piam erga Deos.

Eius ſucceſſor DIDIVS IVLIANVS rarò in nummis cernitur ex quouis metallo : attamen ærei frequentius occurrunt. Videre non licuit ex argento alios eius typos, quam qui in hiſce nummis ſignati ſunt. CONCORDIA MILITVM celebratur cuius ope, pacto tamen pretio, adeptus erat imperium. Fortunam in altero precari videtur Imperator, vt videlicet diuturna ſit quæ ſumma erat tunc temporis.

MANLIA SCANTILLA eius vxor AVGuſta legitur. Solebant autem Auguſtæ aliquam ſibi ex Deabus eligere quam precarentur & propitiam conciliarent. Hæc ſupra ceteras fœminas euecta, Dearum maximam IVNOnem REGINAm, ſibi pro ſuo typo elegit.

Inter omnes nummos exſtant rariſſimi qui ex quouis metallo PESCENNIVM NIGRVM referunt: Procul is ab Vrbe regnauit, in Aſia ſcilicet, idque neque diu, neque pacificè. Sive itaque paucæ eius conflatæ fuerint monetæ, ſiue propter tantam locorum diſtantiam, abſumptæ aut deperditæ fuerint, ſiue Seuerus abolendæ eius memoriæ eas fudi curauerit, certum eſt rariſſimas eſſe, quas nullo pretio venales noſcimus, & quæ deficiant in pleriſque cimeliarchiis. Dignus erat bonus ille Princeps meliori ſorte. Auerſas facies explicauimus in libro *De nummis ex ære mediocri.*

Plerique Albini nummi Cæſaris dignitate ſunt inſigniti, quam acceperat à Seuero. Ille tamen in quinque poſterioribus huius tabellæ AVGuſtus dicitur. Mirum quam vultu differant à ſuperioribus: hi barbatum quidem Albinum repræſentant, ſed illi prolixam & criſpam eius barbam exhibent, quâ ille prorſus à ſe diſſimilis pingitur. Coniectura eſt primos in Italia cuſos, alteros in Gallia; ibi enim ſolus imperabat. Victus à Seuero propè Lugdunum ſeipſum interfeciſſe dicitur; caput eius exciſum Romam delatum eſt, ob ignominiam.

Felicior SEVERVS summam rerum adeptus est, quod vt PROVIDENTIÆ Deorum id se debere declararet, hanc cum Medusæ capite in primo nummo signauit.

ÆTERNITATEM deinde IMPERII demonstrat per filios Carallam & Getam. Ad illum referri potest quod dictum est Maximiano & Constantino. *Maximas itaque vobis, Æterni Principes, gratias agimus, quod suscipiendis liberis optandisque nepotibus seriem vestri generis prorogando, omnibus in futurum sæculis prouidetis: vt Romana res olim diuersis regentium moribus fatisque iactata, perpetuis Domus vestræ radicibus coalescat: tamque sit immortale eius imperium quam sempiterna soboles Augustorum.*

In Panegeryco.

Ad Getam pertinere videtur tertii nummi pars postica, tum quòd eius nummi ſuppetant ſimili typo & ſimili inſcriptione, tum quòd Seuero conuenire non poſſit hæc inſcriptio PRINCeps IVVENTutis, cùm hic nonniſi prouectâ ætate factus ſit Imperator.

Quartus Seueri caput exhibet Iuliæ coniunctum: coniunctiones autem iſtæ ſemper in nummis raritatem arguunt.

Primus hic nummus græcus eſt, Cæſareæ cuſum fuiſſe inſcriptio docet, poſt adeptam de Peſcennio Nigro victoriam, quæ globo inſiſtens palmam ſiniſtrâ tenet: Coronam impoſitura videtur victori Seuero, orbis imperio tunc temporis pacificè fruenti.

Alter CONSECRATIOnis eſt monumentum quod Gallienus reſtituit, id in plurimorum Impp. gloriam præſtiterat, quorum nummos ita reſtitutos ſupra ceteros ſpectabiles eſſe cenſemus.

Ivlia nummos clarissimos nobis consignauit. Primus illam exhibet vt Cybelem in curru triumphantem, à quatuor leonibus vecto. Illa genitis à se Diis non magis superbiebat, quam hæc Caracallâ & Getâ. Nec eorum tantùm matrem se nuncupabat sed SENatus, sed etiam PATRiæ, sicut in secundo legitur. An vlla vnquam fæmina illustrioribus titulis gloriata sit? Adde quod in alio nummo veluti altera Cybele se Matrem Devm dixit.

FECVNDITAS aut potius Iulia ipſa iacet in altero, quatuor ſtipata infantibus. Seu anni tempora interpreteris, ſeu Caracallam & Getam & duas filias, congrua ſemper erit coniectura: plura circa hunc typum diximus in libro *De nummis ex ære mediocri.*

Tres ſequentes eundem Monetariorum errorem indicare videntur: non ſolebant enim Romani VICTORIAM Imperatorum vxoribus apponere, quæ in quarto & quinto ſignata eſt, nec BONVM EVENTVM; certum eſt hos omnes typos eſſe Seueri: præſertim cùm inſcriptio quinti ad Peſcennium Nigrum referri poſſit, qui IVSTVS cognominabatur.

Sextus Caracallæ faciem exhibet in nummo Iuliæ, ſiue huius ille fuerit filius, ſiue priuignus.

Poſtremi duo Cæſareæ percuſſi ſunt, quam, quòd Iulia Syra erat, eam eſſe putant quæ eſt in Syria. At auerſæ partes certè pertinent ad Cæſaream Cappadociæ metropolim. Primùm enim hoc vrbi cognomen in nummo ſcriptum eſt: Deinde mons Argæus ſignatus, iuxta quem condita Cappadocia. Κεῖται ὑπὸ τῷ Ἀργαίῳ ὄρει πάντων ὑψηλοτάτῳ καὶ ἀνέκλειπτον χιόνι τὴν ἀκρώρειαν ἔχοντι. Deinde illa vrbs etiam ſuos nummos Seuero dicauerat, quare ſuſpicio eſt ſimiles honores Auguſto & Auguſtæ ab eadem delatos fuiſſe.

Caracalla hîc eum ſibi vindicat habitum quem nummi Traiano tribuunt, poſt deuictam Armeniam & Meſopotamiam: Haſtam tenet & ſcipionem, captiuis hinc inde proſtratis & iacentibus, manibus à tergo reuinctis: hoc typo nimirum ſe hoſtes ſuperaſſe iactitat. In ſequenti, inſcriptio adiecta eſt rem apertius declarat, VIRTVS AVGG.

In tertio SALus GENeris HVMani legitur, quemadmodum in nummo Galbæ; hic tamen typus inſolentior: Caracalla enim ſub habitu Deæ Salutis, genus humanum ſubleuare videtur, quamuis ad id natus cenſeretur, qui illud deſtrueret. Sequenti ſe PACATOREM ORBIS prædicat; at ſemper id in ſpe fuit, nunquam in re.

Duos iſtos Getæ nummos & typus notandos facit & inſcriptio; vnus illum tantùm Cæſarem, alter Auguſtum indigitat. ÆTERNITATEM IMPERII in eadem familia deſignant tot virilia capita, Seueri nempe, Caracallæ & Getæ. Fortuna decumbit quaſi poſt tot iactationes firmam ſe, ac in Seueri familia permanſuram polliceretur.

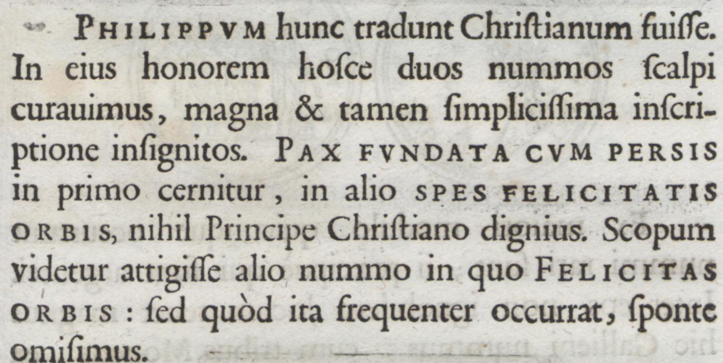
MAMMÆAM prudentiſſimam fæminam hic quinarius exhibet; propter quem lubet & id palam facere, quod dicebat Amicus quidem meus: ſe pro quinquaginta priorum Imperatorum Quinariis venalibus, ſi ij occurrerent, quingentos Thaleros daturum. Pretium tunc ſola raritas efficeret.

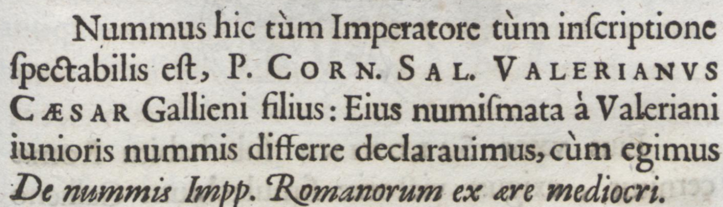
ALEXANDER SEVERVS à Gallieno nummos habet restitutos, cum CONSECRATIOnis monumentis. Aquila & ara nihil aliud indicant.

GORDIANI duo fuerunt, ex Africa quam rexerant AFRicani cognominati, pater & filius; vterque Senatui Populoque Romano gratissimus, contra Maximini tyrannidem ad imperium euectus est: At infelicissima morte obierunt, siquidem alter gladio alter laqueo vitam finiit. Illorum nummi sunt rarissimi ex quouis metallo: argentei supra æreos, aurei supra ceteros. Quòd iisdem vsi sunt & prænominibus & dignitatibus, vix à se inuicem dignosci queunt: priorem tamen ad patrem, alterum ad filium spectare suspicamur.

PHILIPPVM hunc tradunt Christianum fuisse. In eius honorem hosce duos nummos scalpi curauimus, magna & tamen simplicissima inscriptione insignitos. PAX FVNDATA CVM PERSIS in primo cernitur, in alio SPES FELICITATIS ORBIS, nihil Principe Christiano dignius. Scopum videtur attigisse alio nummo in quo FELICITAS ORBIS: sed quòd ita frequenter occurrat, sponte omisimus.

Nummus hic tùm Imperatore tùm inscriptione spectabilis est, P. CORN. SAL. VALERIANVS CÆSAR Gallieni filius: Eius numismata à Valeriani iunioris nummis differre declarauimus, cùm egimus *De nummis Impp. Romanorum ex ære mediocri.*

DII NVTRITORES elegantissimè hic scribuntur & Iupiter & Gallienus; huic Victoriam alter præbet, quâ contra hostes P.R. vsus est, & contra Tyrannos

ſeu imperium ambientes. Cæterum tum *Dij Patrij*, tum *Dij Genitales*, tum DII AVSPICES in nummis leguntur, at hoc excepto nuſquam quod ſciamus DII NVTRITORES.

Ex maiori modulo quicunque occurrunt nummi rari ſunt; ii præcipuè qui ſunt argentei. Inter eos non ignobilem locum tenet magnus hic Gallieni nummus, cum tribus Monetis, ex auro ſcilicet, argento & ære. Is erat Valeriani filius non minus per infelicitatem parentis notus quam per ſui ipſius meritum.

Eius vxor SALONINA ſub habitu Romæ cernitur, exiguæ victoriæ ſimulachrum Gallieno viro ſuo tradens, poſt deuictos ſcilicet & oppreſſos plures Tyrannos: At non omnes oppreſſi ſunt.

Vtrosque POSTVMOS exhibent hi nummi. Parens in primo ſe veluti PACATOREM ORBIS ſub ſpecie Solis nuncupat. Rarum eius nummum ex auro ſupra vulgauimus pag. 13.

Vtriusque facies in altero cernuntur, ambæ ſeniles cum typo eximio. Cerberum ab inferis educere videtur HERCVLES IMMORTALIS, cuius perſonam in terris ſuſtinere gloriatus eſt Poſtumus. Teſtes ſunt eius nummi, in quibus legitur HERCVLI DEVSONIENSI, HERCVLI MACVSANO. De his dictum *in noſtris nummis ex ære mediocri.* Cæterùm iſtius fabulæ quæ apud antiquos ita trita eſt de tricipiti illo cane, meminit ingenioſus Palæphatus, rem ad hiſtoriam traducens: quippe cùm ille Cerberus canis fuerit Geryonis bobus coërcendis, quem ex antro in quo latitabat Hercules abduxit.

Tyrannorum ferè omnium nummi rari ſunt; cauſa eſt in promptu, & quod citò fuerunt oppreſſi, & quod victores eorum memoriam delere conati ſunt, quæ nummis perpetuari potuerat. Per Tyrannos autem caue ne malos Principes hîc intelligas, ij cenſentur quibus aliena victoria hunc indidit titulum: Victo Tyranni, vincenti Imperatoris erat nomen, ſicut & omnia. ÆLIANVS qui hunc nummum percuſſit *temporibus Gallieni oppreſſus eſt apud Moguntiacum.*

Aurel. Victor.

Capto à Perſis Valeriano, ſocordiam Gallieni ſuſpicientes exercitus, MACRIANVM ad imperium euexêre, cum duobus filiis Macriano & Quieto. Nummum hîc habemus Macriani filij, id enim denotat iuuenilis ætas, cum pater ante ſuſceptum imperium *ſe ſenem dixerit.* Vterque in Illyrico victus eſt & interfectus ab Aureolo.

Trebel. Pollio.

De PROBO diximus satis in nummi aurei expositione, pag. 14. Spectanda venit hæc insignis ADLOCVTIO, quæ omni ex parte nummum hunc commendat; addas quod magni sit moduli & summæ exstantiæ.

DIOCLETIANVS ille est vir fortissimus *ob sapientiam delectus* qui nisi in Christianos sæuijsset, tot gestis rebus gloriosis, maiorem adhuc sibi famam conciliasset. Eum abdicasse imperium nemo non nouit. Suam IOVI TVTATORI deuotionem patefacit, qui sic dictus est quasi Imperatores haberet in tutela. *Auret. Victor.*

Sequentis nummi inscriptio notabilis est, cùm huic typo est coniuncta: vt enim in nummis

Antonini, fulmen PROVIDENTIAM DEORVM ſignificat, quo gigantes aut impios obruere poſſent; ſic caſtra, ſic munimenta, ſic fides militum & concordia Auguſtorum, quæ in hoc nummo cernuntur, PROVIDENTIAM exhibent Imperatoris, quibus quoſcunque hoſtes poſſit expugnare & ſuperare.

CARAVSIVS occupare tentauit imperium, & Britanniam per ſexennium tenuit. Doloſè ab Allecto tandem oppreſſus eſt: qui paulo poſt pœnas luit: Eius nummi omnes rari ſunt, & hic præcipuè qui eſt argenteus, cùm illis temporibus moneta ex adulteratis metallis conflarentur: Mixtam illam metallorum molem ex ære & argento Galli *Billon* vocant.

Hunc nummum THEODORÆ pertinere arbitramur ad alteram Conſtantij Chlori vxorem, filiam Maximiani, ob quam repudiata eſt Helena. Repugnant amici quidam mei eam Iuſtiniani

vxorem cenſentes: At huic nummo FL. MAXimiana inſcribitur. Dicunt Iuſtiniani vxorem Theodoram Pietatem Romanam ſignaſſe, quòd ipſa maritum monuerit, & ab inſidiis liberauerit. Id etiam Theodoræ Conſtantij conuenire poteſt. Quinarios vocant Antiquarij iſtos nummos qui dimidii denarij pondus non ſuperant: Iſte eſt eius generis, & ex argento puro.

Constantivs Magni Conſtantini filius fuit. Illius aliquot nummos exhibemus ex argento, quorum exactam magnitudinem ſcalpi curauimus illuſtris eſt profecto titulus iſte, Trivmfator Gentivm Barbararvm, illuſtre labarum, quod in eorum nummis frequenter occurrit. De eo abundè diximus in libro *De nummis ex ære mediocri.*

Coniectura eſt eosdem Conſtanti dicatos eſſe nummos, quam fratri Conſtantio: Hi duo ſint pro omnibus ſatis per ſe noti ſunt.

Scenam claudet EVGENIVS, qui *Litterarum latinarum Doctor*, Arbogaſte promouente, poſt occiſum Gratianum Gallias occupauit, & Auguſti nomen & dignitatem arripuit; paulò poſt oppreſſus eſt à Theodoſio, capite mulctatus, & Tyrannus habitus. Eius nummi ſunt rariſſimi.

CAPVT V.

DE NVMMIS ÆREIS

Ex maximo modulo.

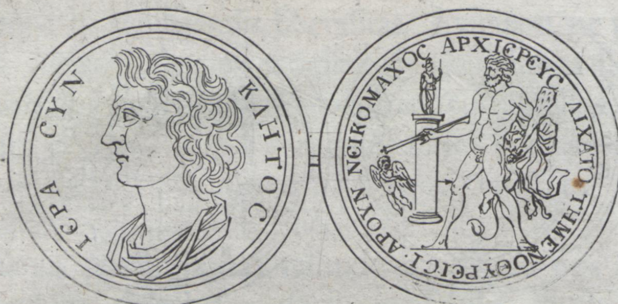
Tot & tanta in hac numiſmatum ſpecie continentur, vt illa nullo raritatis habito reſpectu, quæ tamen ei ſupra cæteras ſumma ineſt, primum inter res antiquas mereretur locum. Quòd mole & magnitudine Romanas ſuperent monetas, id gallicè nomen indidit MEDAILLONS, ab Italis deductum. Eorum numerum quis definiret? Compertum tamen habemus Sereniſſimam Reginam Chriſtinam ferè ducentos varios iſtius ſortis poſſidere, quos ſummo labore, ſummaque felicitate (vtrumque enim requiritur) adquiſiuerat Illuſtris Gottifredus. Quot inſuper poſſideat Rex noſter Chriſtianiſſimus, ex eo intelligi poteſt, quòd Sereniſſimo eius Patruo Gaſtoni, neque in conquirendis diligentia defuit,

neque in acquirendis liberalitas. Exiguam ne putes Ill. Abbatis Seguini ſedulitatem, qui huius ſpeciei nummos tot penes ſe coëgerat, quot vllus ante eum Gallus, idque vt venuſtiſſimo corpori caput imponeret nobiliſſimum, resque omni ex parte pretioſas, pretioſiores efficeret & in LVDOVICI XIV. manus pretioſiſſimas refunderet. Quod nos ſupra modum delectat, facit ineffabilis Illuſtriſſimi Colberti cura. Qui poſtquam ſe totum Regi regnique rationibus tradidit, id ſuarum eſſe partium cenſet, his theſauris amplificandis, nulla negligere ſtudia: hæcque vt magis magisque promoueat, nulli parcit æri, tum in erigendis ad vſum tam magnificum palatijs, tùm quo viros alliciat in hac eruditionis parte, Regis regnique & ſuæ gloriæ ſuffragaturos. Quanto amore Auguſtiſſimus Imp. LEOPOLDVS iſtis æui priſci pignoribus delectetur, teſtis & ipſe ſum: teſtes ſunt omnibus cimeliarchia eius ſuperbiſſima, Vindobonæ, Oeniponti, Pragæ. Summis certè Principibus digna eſt hæc ſuppellex & ijs ſolis digna: vtpote quæ doctæ curioſitatis omnem adimplet paginam. Rariſſima quæ hic habemus exemplaria publici iuris lubentiſſimè facimus, quæ neque per temporis anguſtias, neque per tenuitatem ad amuſſim licet explicare. Copiam relinquimus facundioribus, fide noſtrâ primùm datâ, nos non niſi res antiquas ſcalpi curaſſe, neque vllos in nummis characteres mutaſſe.

In honorem Senatus Romani cuſum eſt hoc monumentum. Quò venerabilior ab omnibus cenſeretur, SACRI cognomen à Græcis adulantibus ei inditum eſt: cuius quidem dignitatis ſiue cognominis duodecim exempla à diuerſis populis ſignata curauimus ſcalpi in libro *De nummis ex ære mediocri.*

THYATIRENI ET SMYRNÆI vicini Aſiæ minoris populi, vnanimi conſenſu nummum cuderunt. Illi ſub habitu Deæ ſignantur: Caput cingunt turres in coronæ formam, quibus vel Vrbes ipſæ vel Genij vrbium fingebantur. Smyrnæi frequenter occurrunt in antiquis numiſmatibus ſub habitu viri clipeum tenentis & bipennem: coniectura eſt ſub eo latere Amazonem quæ Smyrnæ nomen dedit: Σμύρνα δ' ἐστὶν Ἀμάζων ἀφ' ἧς τὸ ὄνομα, Lib. 14.
καὶ τοῖς ἀνθρώποις καὶ τῇ πόλει, inquit Strabo. Vtraque autem figura ſimulachrum habet præ manibus, arâ intermediâ.

Elegantiſſimum hoc numiſma à TEMENOTHVRITIS cuſum eſt, curante NICOMACHO SACRORVM PRÆFECTO. Egregiam repræſentat fabulam, quam in cæteris nummis vidiſſe nunquam contigit. *Aues Stymphalides in inſula Martis quæ emiſſis pennis ſuis iaculabantur ſagittis Hercules interfecit*, inquit Hyginus. Rem fuſius declarat Apollodorus his verbis, *Euryſtheus ſextum Herculi laborem vt Stymphalidas aues fugaret, iniunxit. Erat autem ad Stymphalum Arcadiæ vrbem Stymphalis palus multis contexta arboribus addenſata, quare in hanc magna auium multitudo, luporum vim pertimeſcentes ex fuga ſeſe recipiebant: Herculi itaque quanam ratione aues è ſilua depelleret ambigenti, Pallas ænea crepitacula Volcani munera accepta dedit: hæc ille quaſſans ſub monte quodam paludi proximo aues territabat, quæ ſonitum minimè ſuſtinentes, præ metu ſubuolabant; eumque in modum*

Fabula 30.

De Deor. origine lib. 2.

Hercules ipsas sagittis impetiuit. Alii tradunt illas tinnitu exterritas, ex Arcadia in insulam Aretiam conuolasse, deinde in Arabiam. Memoriæ prodidit Timegetas, Stymphalides illas quæ repulsæ fuerunt ab Hercule, alas & rostra & vngues habuisse ferreas quas modo σιδηροπτέρους ferreis alis scilicet, modo σιδηρόνυχας, hoc est vnguibus ferreis, modo σιδηρορύγχους rostris ferreis, nominauit. Ibibus Ægyptiis erant persimiles sed rostro rectiore atque validiore, & corpore multo maiore.

Nat. Com. Mytholog. lib. 7.

Hæc omnia nummus ni fallor, exhibet; Vna ex Stymphalidibus signata est, quæ etsi fugiens pennam instar sagittæ vibrare videtur in Herculem; hic nonnisi læuâ armatus aut potius exuuiis leonis pro more ornatus fingitur, crepitaculum dextrâ tenens terribili edendo sono. Columnæ imposita est statua Palladis, cuius ope patratum fuerat facinus. Dicendum superest cur talem fabulam sibi elegerint Temenothuritæ; at adhuc per me supererit, ingenuè enim fateor me nescire.

Proſperè adueniet qui horumue nummorum ſoluet ænigmata. Sedet mulier quædam habitu Reginæ; ſceptrum enim habet in læua, ſummæ potentiæ ſymbolum: caput eius turribus inſignitum eſt. Hinc inde adſtant & vir & mulier, ille bipennem tenet prorſus vt in Smyrnæorum nummis; hæc quæ turritum etiam habet caput, lauream imponit capiti Reginæ ſedentis. Infra cernuntur quatuor fabuloſa monſtra, quibus Chymeræ vel Sphinges repræſentantur, virgineas habent facies, alas, pecudumque pedes. Sub ſolio decumbentes

videntur duæ figuræ quæ cùm arundines teneant, ad duos fluuios referri poſſunt.

Noſtram in coniiciendo agnoſcimus tenuitatem, cùm præſertim idem ipſe typus & monſtroſis Diis nimirum Ægyptiis coniunctus ſit, & capiti Alexandri Magni. Tanta iſtius expoſitionis auiditate tenemur, vt lubenter rem pro vmbra deſereremus, explicationemq; nummorum ipſis antiquis nummis, quamuis maximi pretij, compenſaremus.

Alterum nummum eiusdem Alexandri Magni proponimus, characteribus latinis inſignitum, qui non eum in Græcia fuiſſe cuſum arguunt. Cætera non conſtant. An Alexander Seuerus Imperator eo monumento Alexandrum Macedonem celebrauerit, incertum. Sabinæ autem quæ hic raptæ iuxta Obeliſcos perſpiciuntur, Romanorum originem declarant. Eundem typum in aliis Impp. Roman. nummis obſeruauimus.

Raros esse omnes ex ære maiori nummos qui Tiberij facie sunt insigniti, norunt omnes: & suo dispendio qui nummos emunt: Rariores multo sunt qui ex ære maximo seu maximi moduli. Inter illos hic ærugine viridi obductus, qualem Itali vocant *la patina verde*, non minimi est momenti. Typus quidem occurrit etiam in ære magno, at hic longè est pretiosior.

A vero fortaſſis non aberramus, cùm hunc Claudij nummum inter antiquos reponimus. Hunc ipſum eſſe arbitror, quem Cl. Occo pulcherrimum & rariſſimum deſcribit ex Alberti Bauariæ Principis cimeliarchio. Terret nos tamen tanta linearum ſeries quam ex marmoribus antiquis decerptam quiſpiam facilè poſſet iudicare. Metallum deinde flauum vt Corinthiacum , nos in aliquam nouitatis trahit ſuſpicionem : qualis ponderis ſit ea inſcriptio iudicet qui eam legerint. Ea fere ſimilis legitur Romæ in porta Næuia, quam Maiorem nunc appellant.

TI. CLAVDIVS DRVSI F. CÆSAR AVGVSTVS
GERMANICVS PONTIF. MAXIM. TR. POT.
COS. V. IMP. XVII. S.P.Q.R.P.P.
AQVAS CLAVDIAM EX FONTIBVS
QVI VOCABANTVR
CÆRVLEVS ET CVRTIVS A MILLIARIO XXXXV.
ITEM ANIENEM NOVAM A MILLIARIO LXII.
SVA IMPENSA IN VRBEM PERDVCENDAM
CVRAVIT.

Gruter. inſcript. p.176.

Duos hosce Traiani nummos ex iis esse quos Itali *Contourniatos* vocant, sculptura quidem docet, at hi mole illos superant. Primus quidem est egregius. In eo Deus sedens qui fortassis est Iupiter Ammon proboscide ornatus, Palladis simulachrum sinistrâ tenet : coram ipso fulcrum est cui impositus clipeus orbem indicans. In eo duodecim Zodiaci signa spectantur : quæ omnia illustrant maiora mundi lumina in medio collocata : Sol ex radiis cognoscitur, Luna ex cornibus. Traianum Ioui comparabant adulantes Ægyptij, Imperatori suo

idem tribuentes officium quod Iupiter in cœlis susceperat, summum nempe moderamen. Palladem ad Plotinam referri verisimile est.

Alter Athtletam exhibet cuius nomen in nummo scriptum est, EVTHYMIVS patria Locri *Lib. 6.* in Italia: qualis ille fuerit docet Pausanias: *Is duello vicit Temesum Dæmonem, quò puellam seruauit victimam ei destinatam; illam vxorem postera duxit,* &c. Fortitudinis istud exemplum Imperatoribus Romanis proponunt nummi, aut ad magna illos excitantes, aut illos fortissimis Athletis comparantes.

Nummos vulgabimus in sexto capite eiusdem EVTHYMII in curru veluti triumphantis, tùm Neroni tùm Traiano dicatos. Non ineptum erat apud Antiquos, eosdem typos diuersis Imperatoribus applicare, quod ex nostris nummis patet.

Nummorum Romanorum ſeriem illuſtrant etiam aliorum monumenta, quorum hic habes duo illuſtriſſima exemplaria. Antinoum repræſentant cum titulis & Herois & Dei : illum in deliciis habuerat Hadrianus : quem omni fauore viuum eſt proſequutus , mortuum diuinis honoribus affecit. Vtrumque vulgauit Cl. Triſtanus, Stradæ Occonem præferens ita inſcriptionem nummi legentem Η ΠΑΤΡΙC ΑΝΤΙΝΟΟΝ ΘΕΟΝ, ſic enim manifeſtè hic noſter. Auerſam partem Mercurium vt videtur ex talaribus , exprimit , ſeu Antinoum ſub Mercurij habitu, facies enim huic conuenit. Stella autem & inſcriptio ſi adfuerint , eroſæ ſunt. Legit quidem Cl. Triſtanus ΒΕΙΘΥΝΙΕΩΝ ΑΔΡΙΑΝΩΝ, ſed malo truncatum exponere nummum quam aliquid ſuppoſuiſſe videri.

Alter ita eſt integer vt nihil in eo deſideretur, ſummâ ſcalptoris peritiâ illum vltrò commendante. Polemonem in nummo ſcriptum eum eſſe certum eſt, qui gratia Traiani primùm, deinde Hadriani pollens, plurima Smyrnæis priuilegia eorum autoritate contulit: tempora enim & res conueniunt. Superbum iſtum Philoſtratus deſcribit, qui cum Smyrnæis vt ſuperior, cum Hadriano non inferior, cum Dijs æqualis ageret. Eius fit mentio in marmoribus Arundelianis Antonium nominantibus: famoſiſſimus Sophiſta fuerat & eloquentiſſimus. Bos videtur referre ſimulachrum in honorem Antinoi apud Smyrnæos à Philemone poſitum. *Selden.*

Molis amplissimæ est iste nummus, in quo Vulcanus fulgur petenti Palladi tradit: sedens malleum adhuc tenet iuxta incudem cui imposita *Iliad. lib. 8.* est galea. Id finxerat primùm Homerus in Achillis gratiam, quod deinde pluribus Impp. attributum est. Fabulæ causam declarat Cassiodorus. *Enses* *Lib. 5. ep. 1.* *qui pulchritudine sui putentur esse Vulcani, qui tantâ elegantiâ fabrilia visus est excolere, vt quod eius manibus formabatur, non opus mortalium sed crederetur esse diuinum.* Antoninus autem nummum ex argento & ex ære cudi curauit, in quo fulgur scalptum est, cum hac epigraphe PROVIDENTIA DEORVM: siue itaque alludat ad fabulam tanquam id à Dijs receperit, siue se debellandis hostibus non defuturum promittat, certè nummus iste est insignis tum typo, tum integritate.

Antoninvs pivs *tertio anno imperij sui Faustinam vxorem perdidit, quæ à Senatu consecrata est, delatis Circensibus, atque templo & flaminicis & statuis aureis atque argenteis, cùm etiam ipse id concesserit, vt imago eius cunctis Circensibus poneretur: statuam auream delatam à Senatu positam suscepit.* Hæc Iulius Capitolinus, quæ nummum nostrum *In Antonino.* satis explicant. Ei mortuæ & inter Diuos relatæ, quod & DIVÆ nomine probatur & quod orbi stellato insideat, Antoninus exiguum Victoriæ simulachrum offert eius capiti lauream imponentis: fortassis istius formæ erat statua à senatu posita: vt vt sit, res satis clara est, quæ celebrat honores vxori mortuæ delatos ab Imperatore optimo.

M. Avrelii & Favstinæ eius coniugis hîc cernuntur facies: sic plurimæ Augustæ maritorum faciebus in nummis coniunctæ sunt, indicandæ dignitati & concordiæ. Illum plerumque vocant Philosophum, legitur in textu græco φιλοσοφώτατος. Nihil quidquam esse dicebat quod imperium Romanum magis commendaret gentibus quam clementia; eaque de causa, neque quidem in rebelles suos sæuitum voluit. Vxoris vitia ita tulit vt nec ea curiosius inuestigaret, nec puniret. *De ea cum diceretur Marco vt repudiaret si non occideret, dixisse fertur, si vxorem dimittimus, reddamus & dotem. Dos autem quid erat nisi imperium.*

Leg. vlt. Cod. de repudijs.

Iulius Capit.

Æſculapius, Hygiæa & Teleſphorus frequenter occurrunt in nummis, præcipuè dum ex aliquo graui periculo liberati eſſent Imperatores, quorum vices ſupplere videbantur populi gratias recuperatæ valetudinis Dijs propitijs rependentes. Hoc officio funguntur hîc Nicæenſes & Pergameni poſt reſtitutam Vero ſalutem, quam ope Galeni noſtri reparatam fuiſſe, compertum habemus: Iidem nummos ſimili typo inſignitos; in honorem Antonini Pij percuſſerant, de quibus vt de ſerpentibus, plura diximus in libro *De nummis ex ære mediocri*

In honorem Dearum Hygiææ & Salutis cuſus eſt primus hic nummus. Elegantem & inſolitum typum explicauit in ſuis M. Aurelij commentarijs Cl. Triſtanus. Nummum non minus commendat integritas & raritas.

In altero Iupiter ſedet ; ex habitu dignoſcitur & aquilâ ad pedes. Hinc inde ſtant eius ex Leda filij Caſtor & Pollux, Dij Romanis propitij, frænis equos tenentes : eorum pileis, pro more, ſtellæ ſunt appoſitæ : De ijs plura paſſim.

Duos iſtos nummos ſic explicat Capitolinus, *Appellatus eſt Commodus etiam* BRITANNICVS *ab adulatoribus, cùm Britanni etiam Imperatorem contra eum deligere voluerint.* Iſtius tamen prouinciæ tanquam à ſe deuictæ trophæum ſic exhibet, iuxta Victoriam armis Barbarorum inſidentem, quæ VICToriam BRITannicam in clipeo deſignat. *Fuit præterea illâ dementiâ, vt Vrbem Romam Coloniam Commodianam vocari voluerit, qui furor dicitur ei inter delinimenta Marciæ iniectus.* Se iſtius coloniæ fundatorem per appoſitos boues declarat.

In Commod.

Capitol.

Vulcanum ſedentem galeam conficientem alloqui videtur Pallas ſtans, quaſi illius fabricam ſollicitaret: Thetis apud Homerum á Vulcano impetrauerat arma quæ vel telis vel omnibus huius generis eſſent impenetrabilia. Fauſtina hîc ſub habitu Palladis ſuo Viro idem etiam præſtare fingitur officium, quod olim Thetis filio Achilli.

Iliad. 18.

Sacrificium nūmus alter exhibet pulcherrimum: In eo ſuſpiciuntur Imperator, Sacrificuli, Victimarij, Popæ, victima, ara, templum, innumeri ſpectatores: quid ſacrificio peragendo vltra requiritur?

De Sidetensibus dicetur in eiusdem Albini nummo ex ære magno : Ænigma soluere nobis esset pergratum. Tres figuræ sunt basibus impositæ, ita vt potius statuas arbitremur quam viuentium simulachra ; sic enim moris erat apud antiquos. Quæ medium obtinet locum , virum repræsentat, coronam videtur imponere ei quæ ad dextram est quam Miueruam esse suspicamur : quæ ad sinistram collocata est, virilem repræsentat figuram, vestibus ornatam militaribus : Martem perpetuò sic pingebant. Extremæ hæ duæ figuræ in his conueniunt quod ambæ sint inferioribus basibus impositæ , lanceam quæque teneant , & exiguum Victoriæ simulachrum figuræ isti quæ in medio est , offerant. An hæc Albinum ipsum repræsentet ? cui opem ferre Dij pollicentur : verisimile est.

Seueri binos nummos habes eximiæ raritatis. Bacchum primus repræsentat, vinum è cantharo dextrâ fundentem, vuas sinistrâ tenentem, quid Baccho dignius? Tigris quæ quod Baccho sacra sit ebria dicitur, illum comitatur: THIΩN nomen indicat populum qui nummum percussit; is est in Ionia. Obseruandum est coram Seueri facie appositam esse icunculam muliebrem, qualis sit, plane ignoramus.

Tot characteres peruersa quadam ærugine detriti præclarum ænigma nobis eripiunt in secundo nummo. Vestigia supersunt satis spectanda. Tarsi quæ Ciliciæ metropolis est nummum cusum esse docent.

Tres figuræ muliebres ſtantes capitibus turritis coronas imponunt alij ſedenti, quas minores vrbes interpretamur primariæ inſeruientes. Ad gloriam incliti Argentorati dicendum, rarum hunc nummum ex eius propugnaculorum fundamentis erutum eſſe, cum pluribus alijs, vt de vrnis, lichnis, ſepulchris, aliisque antiquis ſignis taceam, quæ omnia etiam in noſtris rebus, vrbem commendant.

Perinthij bis Neocori ſeu Præfecti ludorum hosce nummos in honorem Caracallæ cudi curauerunt: ludos Actios Pythios indicat poſtremus, quos doctiſſimè explicauit Cl. Triſtanus.

Pergameni tertiùm Neocori hunc nummum vulgauerunt in laudem benefactoris Caracallæ. *Is* Lib. 78. *enim*, Dione teste, *plurima bona tum in eos, tum in Iouis templum congesserat*, quæ omnia paulo post per Macrinum direpta sunt. Cl. Tristanus qui eundem fere typum describit, tria templa conijcit esse in honorem Iouis, Æsculapij & Hygiææ, quod noster nummus non comprobat. Nulla enim horum Deorum statua in templorum meditulliis cernitur, armati enim sunt, quod neutri illorum conuenit. Firmat ille coniecturam hisce characteribus Δ. N. in peristilio collocatis quos Δίος Ναὸν interpretatur *Iouis templum*: neque id si verum esset cætera comprobare posset, neque id verum est. In Peristylijs enim aliquid & diuersum legitur: in primo quidem AVP. quod per AVRELIVM interpretor, in altero AN. per ANTONINVM, in tertio ΣEB. per AVGVSTVM; quæ

omnia & nomen Caracallæ & ſummam eius dignitatem indicant. Sed in eo laudandus Triſtanus, quod non longè à recto aberrauerit ; quàm enim parùm differt hæc inſcriptio ΔN ab hoc AN præcipuè in eo nummo quem fortaſſis non licuit integrum intueri , quemadmodum nóbis contigit. In templorum apicibus coronæ manifeſtiſſimè conſpiciuntur , ſeu Dijs dicatæ fuerint , ſeu ipſi Imperatori. Primatum Aſiæ hîc ſibi vindicant Pergameni , quo etiam Smyrnæi & Epheſij potiebantur , quod rariorem nummum efficit. Maxima enim hac de re inter eos diſceptatio fuerat , quæ omnium bono compoſita eſt , cùm ſcilicet hi tres populi , ſupra cæteros Græcos primi dicerentur absque cuiuſcunque inuidia. ATTAΛOY, ATTALI quaſi Præfecti aut Pergamenorum aut Sacrorum hic nummus facit mentionem : plura dignoſceremus ſi eos qui in margine nummi ſcripti erant, characteres ærugine corruptos integrior repararet.

Hercules cernitur suâ clauâ Diomedis equos conficiens. De isto Thraciæ Rege plurima scripta sunt. Ingeniosus Palæphatus fabulam historicè scripsit: Ille, inquit, equos alebat, quibus vel emendis vel pascendis tantam pecuniæ vim impendit vt rem suam dilapidauerit; quare equos Diomedis sanguiniuoros aut carne humana nutritos vulgauerunt antiqui Scriptores. Commodum habemus in ære mediocri simili ferè typo: simili etiam Antoninum vulgauit Cl Tristanus, si virum & hydram excipias: cætera eodem habitu: nummus hic est illustrior ob inscriptionem ΦΙΛΑΔΕΛΦΕΩΝ ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ ΝΕΩΚΟΡΩΝ PHILADELPHENSIVM PERINTHIORVM NEOCORORVM. Deinde Getæ nummi longè Caracallæ rariores.

Optimus Princeps ALEXANDER SEVERVS dignum profectò sui regiminis habet monumentum in hoc amplissimo numismate : Sic terras feliciter regere videtur, vt Iupiter cœlum. Hic inter Solem & Lunam collocatus est, & aquam & terram, velut inter quatuor elementa : sicut ille radijs hæc cornu duplici dignoscitur : Terra per cornucopiæ, Aqua per proram nauis innotescit : Circunstant ad marginem duodecim signa cœlestia scilicet Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Sagittarius, Capricornus, Aquarius, Pisces. Certè illa signa etiam in alijs nummis visuntur, at in hoc longè illustrius. Characteres à solitis Græcis differunt & quoad formam & quoad coniunctionem : Perinthios bis Neocoros Ionos indicant, ΠΕΡΙΝΘΙΩΝ Β. ΝΕΩΚΟΡΩΝ ΙΩΝΩΝ.

Seuerus Alexander in vtroque nummo cernitur ſub habitu Alexandri Magni, cum exuuijs leonis Macedoniæ Reges ornantibus. De eius cum Alexandro Magno neceſſitudine plura ſcripſit Lampridius, ex quibus hæc collegimus. *Hic ea die natus eſt qua defunctus vitâ Magnus Alexander dicitur, & eius nomen accepit. Nutrix ei Olympias data eſt, quo nomine mater Alexandri appellata eſt. Nutritor Philippus prouenit caſu vnus ex ruſticis, quod nomen Patri Alexandri Magni fuit. Legit & vitam Alexandri quem præcipuè imitatus eſt, etſi in eo condemnabat ebrietatem & crudelitatem in amicos. Libenter audiuit ſi quis ei recitauit Alexandri Magni laudes aut meliorum retrò Principum aut magnorum vrbis Romæ Virorum. Agoni præſedit & maximè Herculeo in honorem Magni Alexandri. Reſeruabat in menſa vnum poculum quod amicis exhibebat in honorem Alexandri Magni. Alexandrum vero Magnum inter Diuos & optimos in Larario maiore conſecrauit.*

In Alexand. Seuer.

Etiam in ipſo reprehenſum eſt quod ſe Magnum Alexandrum videri voluerit. Quæ omnia hos nummos illuſtrant in quibus Circus & Scylla exhibentur quales Traiani nummi repræſentant. Quod ad Circum attinet, audi Lampridium: *Lenonum meretricum & exoletorum vectigal in ſacrum ærarium inferri vetuerat Alexander, ſed ſumptibus publicis ad inſtaurationem* CIRCI, *theatri, amphitheatri & ærarij deſignauit.*

Magnetenſium ludos deſcribit rarus hic nūmus, per Cabiros in honorem matris Deûm ſaltantes. De illorum cultu frequenter diſſerit Pauſanias. Cabyri ſeu Corybantes armati circum aram ſaltabant: Eorum myſterijs nullus primùm initiabatur niſi qui cædem aliquam patrauiſſet, ab eo ducta religione, quòd è tribus Cabyris duo fratres tertium interemerant. Cæterum ſacratiſſimus erat apud Paganos eorum cultus.

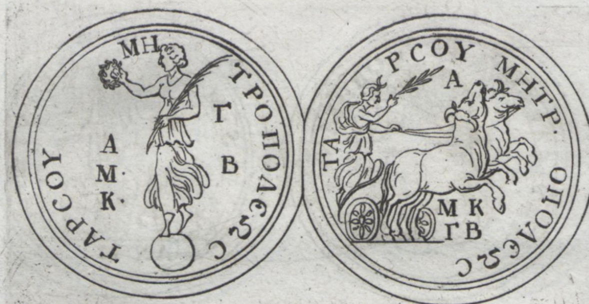

Tarsi scalptus est hic nummus qui non indicat Pupienum, sed Pupenium : sic enim characteres antiqui ΠΟΥΠΗΝΙΟϹ. Obseruat Capitolinus illum apud Græcos non facile Pupienum & apud Latinos non facile Maximum inueniri, quod nummum illustrat. Qui fabri ferrarij filius fuerat per militiæ ferè vniuersæ gradus ad summum imperij apicem peruenit : *Militaris tribunus, Prætor, Proconsul Bithyniæ & deinceps Græciæ ac tertiò Narbonæ : Legatus in Sarmatas, deinde in Germanos, res vbique feliciter gessit*, inquit Capitolinus. Memores Græci beneficiorum à Pupieno acceptorum, cùm eorum esset Proconsul, *is enim erat iustus, neque vnquam vsque ad exitum negotiorum vel inhumanus vel inclemens*, illum Imperatorem factum raro hoc nummo condecorauerunt. A M. K. Amaniciam Ciliciam declarant.

Gordianvs tertius primùm à populo Cæsar dictus est, deinde à Senatu, tandem à militibus Augustus factus est, post interfectos Pupienum & Balbinum. COL. VIM. ANTI. legitur circum fæminam inter leonem & bouem stantem. Viminatium autem Mœsiæ superioris oppidum, de quo diximus in libro *de nummis ex ære mediocri.* Gordiani autem sepulchro in Persiæ finibus hoc erat inscriptum.

DIVO GORDIANO
VICTORI PERSARVM, VICTORI GOTHORVM,
VICTORI SARMATARVM,
DEPVLSORI ROMANARVM SEDITIONVM,
VICTORI GERMANORVM,
SED NON VICTORI PHILIPPORVM.

Tarſus Ciliciæ metropolis plures edidit nummos ex maximo modulo ; hæc in vtroque legitur. Duplex ΠΠ quod pone & retro caput occurrit, finem facit inſcriptionis quæ hic tota eſt ΑΥΤοκράτωρ Καίσαρ ΑΝΤονῖνος ΓΟΡΔΙΑΝΟC ΣΕΒαστὸς Πατὴρ Πατρίδος. *Imperator Cæſar Antoninus Gordianus Pater Patriæ.* In altero quidem non ANT. quod Antoninum deſignat ſed ANTONIOC : vtrumque agnomen fuiſſe Gordianorum ſcribit Capitolinus. Victoria coronam & palmam tenens, eam deſignat quam de Perſis obtinuit. Venit ille per Syriam in Antiochiam , quæ à Perſis iam tenebatur , illic frequentibus prælijs pugnauit & vicit. Nullum dubium quin vicini Tarſences gratum animum erga Imperatorem hocce nummo teſtati ſint , vt & ſequenti , in quo Diana pro more in curru ſtat, à bobus vecto.

In Gord.

Otacilia Severa vxor fuit Philippi patris, mater filii : vtrosque eius nummus exhibet cum Pietatis indicio, hoc eſt amoris ſummi, quis enim ſupra maternum ? Tacendum non eſt iſtius typi nummos frequenter exſtare ſuppoſititios, hunc autem eſſe citra vllam dubitationem antiquiſſimum.

Philippi iunioris eundem habes fere typum in nummis argenteis. Miles ſequitur Imperatorem paludatum, tribus hinc inde affixis ſignis militaribus, cum aſſecla milite : Præclarum quidem eſt illud monumentum, at nullam requirit interpretationem.

TRAIANVS DECIVS in ære maioris moduli frequentior occurrit quàm quislibet alter Imperator. FELICITAS SÆCVLI in primo nummo celebratur, ob Decij dotes, vir enim fuit primo Traiano bonitate adæquatus: In altero VICTORIA, quæ primis eius imperii annis fauens, illum demùm deseruit.

Elegantissimus typus HERENNIAM ETRVSCILLAM ornat, quam ad nostra vsque tempora qui historiam excerpserant filiam censuerunt Tr. Decij, vxorem

Volusiani. Id mendosum conuincitur ex numo Decij & Etruscillæ facies auersas exponente, de quo elegantem epistolam Jll. Falconerio Romano conscripsit Jll. Seguinus noster. Sedet Augusta inter Prudentiam & Concordiam, quasi absque inscriptione indicaret PVDICITIAM suam oriri à prudentia & concordia: id satis intelligunt probæ mulieres. *Mulieris enim virtus propriè Pudicitia est*, inquit D. Hyeronimus. Lib. 1. contra Iouinian. Sed & apud Ethnicos maximè celebrabatur, teste Val. Maximo his verbis, *Vnde* Lib. 9. hist. 1. *Te virorum pariter & fæminarum præcipuum firmamentum Pudicitia inuocem.* Statuas in eius honorem plurimas commemorant antiqui: Aras eius exponit nummus supra scalptus pag. 9. templi facit mentionem Pausanias;

Templa Pudicitiæ quid opus statuisse puellis, Prob. l. 2. Eleg. 6.
Si cuiuis nuptæ quidlibet esse licet.

Clavdii Gothici nummos in ære minimo frequentiſſimè occurrere norunt omnes qui antiquis nummis curam dant: In ære magno & maximo aliter ſe res habet. A Poſtumi temporibus pauci ſuperſunt magnæ molis, cuius cauſam ſiue ad incuriam artificum referas ſiue ad iſtius ſæculi paupertatem, per me licet. De Claudio ſatis diximus in Libro *De nummis ex ære medioci.*

De Probo ſatis dictum eſt in nummis aureis pag. 14. Moneta triplex aurum, argentum & æs indicat. Nummus hic & integerrimus & ſummæ exſtantiæ videtur antiquitus auro & argento obductus, quorum ſuperſunt egregia veſtigia.

Tres Monetas pro typo ſibi habet etiam Diocletianus. Eum arbitror ita frequenter iteratum fuiſſe, quò noſcerent populi, Imperatores hosce penes quos ſolos ius erat monetæ cudendæ, exactam legem, pondus & metallum ſeruare.

Abſoluemus nummos ex maiori modulo per eam VICTORIAM Conſtantij nummo inſculptam, VOTA DECENNALIA clipeo inſcribentem.

Appendicis instar erit iste nummus, quem quamuis integerrimum & antiquissimum vix explicare possumus. SALVSTIVS AVTOR in eo designatur; quem tamen scriptorem belli Iugurthini interpretari non audemus: obscuritatem adauget id quod in auersa parte cernitur? suspicatus est quidem meus Amicus tres Gratias, sed quid hæ cum Sallustio? deinde viriles togæ videntur ab Consularibus non plurimùm absimiles. Exponat felicior Oedipus. Scribit On. Panuinius Leontium & Salustium Coss. fuisse anno MXCVII. imperantibus Constantino iuniore, Constantio & Constante; ad illum arbitratur pertinere hunc nummum. Ætas quidem & scalpendi modus congruunt, cætera autem sunt incerta.

In Fastis lib. 3.

CAPVT VI.

DE NVMMIS IMPERATORVM ROMANORVM

EX ÆRE MAGNO.

Maximas ſupra ceteras nummorum antiquorum ſeries ex ære magno parari, nemo eſt qui ambigat; quippe cùm eorum numerus duo millia ſuperet. Patres de ijs cudendis decernebant, quod dignoſcitur ex fere ſemper appoſitis his characteribus S. C. quaſi nonniſi per Senatus-Conſultum percuti deberent. Republicâ demùm in vnius poteſtatem transmiſsâ & ius monetæ cudendæ delatum eſt. Inanis tunc temporis TriumVirorum Monetalium autoritas niſi

quæ ab Imperatoribus penderet, quorum effigies & ſymbola pro eorum nutu & iuſſu ſignabant. Hunc honorem tam auidè ambiebant, vt nullus ex Imperatoribus Romanis illi ſuſtinendo defuerit. Equidem ab Auguſto ad Heraclium ſinguli ex ære magno in Curioſorum cimeliarchijs deliteſcunt; excipias modo aut Tyrannos habitos, aut paucos, quos temporum ignauia à tali erga poſteros commendationem prohibuit. Ex tanta copia animus erat paucos ſeligere ſupra cæteros ſpectabiles: Id autem pluribus quibus rem communicaueram, non ſatis placuit, inter quos & Principes & Illuſtres plurimos rerum mearum Patronos numerare liceret: *Tuos*, dixerunt, *vulga theſauros, nec minoris pretij nec meriti poſtea futuros: Te qualis es præbeas, antiquitatis non modò ſtudioſum ſed & poſſeſſorem. Norunt omnes qui in tota Europa has res tractant, Te nullis operibusaut impenſis peperciſſe, quare maiorem Curioſis debes numerum quàm eum quem polliceris.* Parui tam amicæ compellationi, gloriæque meæ partem in obſequio collocaui. Operam perdidiſſe non arbitrabor, ſi bonis hæc grata fuerint. Is enim ſum qui cæteros cuiuſcunque ſint aut fortunæ aut eruditionis parùm curem.

Alexandrum Magnum hic habes : inſcriptio docet, ſed cur latina eſt ? omnes enim Macedoniæ numos Græcis characteribus inſignitos fuiſſe certum eſt. Opinor poſterioribus temporibus, in Italia ſcalptos eſſe, qui quo propius ad hiſtoriam Alexandri accederent, exuuijs leonis ornati ſunt, Reges Macedoniæ ab Hercule ortos demonſtrantes. In primo ſtat Alexander iuxta Bucephalum, dexteritatem mirante patre Philippo. Alter exhibet Imperatorem vel Solem in curru ſtantem. Inſcriptio SOLI INVICTO, nummum reuocat ad tempora Conſtantini M. quibus hæc epigraphe erat familiaris.

Eundem Alexandrum repræſentant hi nummi; ſed diademate ornatum & cum ceruicis repandæ oſtentatione, qualem feliciter expreſſiſſe Lyſippum ſcribit Plutarchus. STEFANVS Athleta mihi videtur in curru triumphali poſitus coronam & palmam ex adeptis victorijs reportans. Coniecturæ locus eſſet ſummis illis Athletis exemplum illuſtre proponi Alexandrum Magnum, ſed á quo, aut quo tempore incertum eſt.

Nummus alter iuuenem alatum rupi inſidentem exhibet qualem Cupidinem pingunt; ſed quid teneat niſi vuam, cur vuam; ſane non eſt facile adipiſci.

A Coiensibus in mari Ægeo cusi sunt isti duo nummi. Cl. Tristanus vnum Lepido, alterum Augusto tribuit: facies autem ita conueniunt, vt eas vni soli tribuendas esse non dubitem. Lepidi deinde effigies quas habemus in aliis eius nummis, veluti in ÆMILIÆ duodecimo, & decimo octauo, has ita referunt, vt aqua aquæ non sit similior. Nomina iis inscripta non satis rem declarant: Goltzius quidem vnius Niciæ facit mentionem: ΕΥΚΑΡΠΟC in alio legitur: Eos Coiensium Regulos fuisse facile crederem, qui Lepidi effigiem signauerint: nisi eos ipsos repræsentatos credas: At certe nummi rarissimi habendi sunt.

In Famil. Roman.

Nummum explicasse videtur Quintilianus, in dictis Cæs. Augusti, *Natâ* inquit, *eius aræ palmâ, Tarraconenses Romam legatos misére, gratulaturi quod Victoriæ omen atq; æternitatis symbolum palma in eius ara exstitisset. Apparet*, *respondit ille*, *quàm sæpè accendatis.* Intellexit nimirum Augustus nasci herbam aut arboris ramos in ara sacrificiis atque ignibus nimis parùm frequentata. Cusum deinde fuisse hunc nummum in eius honorem à Colonia Victrice Togata Tarracone demonstrant characteres: de qua diximus in *Nummis ex ære mediocri.* Iis temporibus eidem Augusto ab iisdem Colonis alter nummus cusus est, qui etiam noster est, cum iisdem quidem characteribus, sed quibus insuper ob eandem causam addita est ÆTERNITATIS AVGVSTÆ. Observanda venit inscriptio nummi, quæ non tantum AVGVSTO sed DEO AVGVSTO dicata est; Augustus enim viuus à populis vt Deus habebatur; Templa habuit, aras, Flamines, sacrificia, cœteraque quæ consecrationem indicabant.

Lib. 4. c. 4. Instit. Orat.

Frequenter illud me torsit cur tam pauci exstent Augusti nummi ex ære magno, cùm ille tam diu regnauerit: Aliud in mentem non venit præter istius temporis mores. Romanos vni seruire coactos, nondum tantæ gloriæ donandæ assuefactos plures in posterorum honorem signauisse, quod inuidiam primis illis temporibus adauxisset.

Primus templum ROMæ & AVGusto dicatum exhibet, de quo Suetonius, quod etiam pluribus alijs Imperatoribus contigit.

Alter ab Imp. Nerua restitutus est: hic penuriæ obsistens Augusti faciem cum sua nota cudi curauit.

Rarissimi sunt eadem ratione Tiberij nummi: De huius auersa parte nihil peculiare occurrit.

Primus hic nummus liberalitatem Tiberij celebrat, erga septem Asiæ vrbes terræ motu collapsas. Eam tanti fecit Titus vt vulgarem illam in nummis efficere conatus sit sua restitutione.

Strab. lib. 13. Suet. c. 48.

Patrem & filium exhibet hæc tabella, vtrumque Optimum Imperatorem. Drusum prior nummus sed cum restitutionis notis à Tito signatis.

GERMANICVS in sequenti repræsentatur, corporis famâ & animi bonis, institutioneque præstantissimus, qui sæpenumero cùm imperium adipisci posset, aspernatus est. Veneno exstinctus est Antiochiæ, Pisonis fraude, Tiberij artibus, æt. XXXIV. Nullum alium eius nummum ex ære magno videre licuit, quàm hunc qui postea ab eius fratre Claudio Imperatore signatus est: quare eum rarissimum arbitror.

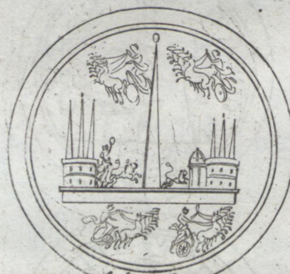
Optimam matrem & pessimum filium hîc habes. Illa Agrippæ filia & Iuliæ Augusti, paulo post maritum obijt. De Carpento quod in priore nummo signatum est plura passim apud Autores, præcipuè Suetonium.

Sequens nummus qui in Hispania cusus est, C. Caligulam repræsentat. Indicant characteres Coloniam Cæsaream Augustam, quæ parentibus eiusdem Caligulæ Germanico & Agrippinæ suos nummos etiam obtulit, in quibus occurrunt etiam eadem Duum-Virorum nomina: hic ex ære magno longè rarior est.

Quatuor hi nummi ita illuſtres nobis videntur vt nullus alter illos ſuperet. Templum Iani cluſum pacem deſignat per totum terrarum orbem. Congiarium, Principis liberalitatem: DECVRSIO, magnificentiſſima erat tunc temporis exercitatio. De PORtu OSTienſi diximus in libro *De nummis ex ære mediocri.*

Tres hi priores nummi ad Athletas pertinent, quos totis viribus imitari & ſuperare conabatur Nero. De Eytimio dictum eſt pag. 105. Circi agendis equis & curribus loci erat deſtinati, quorum etiam num hodie plurima exſtant Romæ veſtigia: Lipſius ex recentioribus accuratiſſimè illos deſcripſit.

Admiranda Romæ.

Quartum referentes audiuimus ad Herculem in cunis angues ſuffocantem. Magis placet Hygæam cubantem cum ſuo ſerpente ludere. Sanitatis reſtitutio ſic ſæpe declaratur in nummis, quæ quòd Æſculapij filia cenſeretur, à Medico prudente producta, tali habitu ab Antiquis pingebatur.

Similem ferè nummum exponit Cl. Tristanus, hic tamen longè nobilior, qui caput quidem radijs vt alter ornatum refert, sed quod insuper ornat corona ex lauro, & quod præcipuum est Neronis effigiem repræsentat, de quo audiendus ipse Apollo de Nerone sic verba faciens : *Comment. hist. t. 1.*

Ille mihi similis vultu, similisque decore
Nec cantu nec voce minor &c.
Talis Cæsar adest, talis iam Roma Neronem
Adspiciet, flagrat nitidus fulgore remisso
Vultus & effuso ceruix formosa capillo.

Seneca in Apocolocynt.

Faciei auersæ typus Victoriam repræsentat proræ impositam, coronam & papauerum flores dextrâ tenentem, palmam sinistrâ : ad eius pedes calathus floribus refertus : Quæ omnia situm Rhodi indicant, abundantiam, victorias. Ideo autem nummum cusum fuisse arbitror, vel quia Nero iuuenis in Senatu præsente patre Claudio pro Rhodiensibus orauerat, vel quòd rerum potitus Rhodum adierit,

Remissionem tributi Quadragesimarum perdoctè explicauit Casaubonus in Galbæ nummo, cùm Suetonium interpretaretur. Tertius Galbam repræsentat milites adloquentem. Is mihi videtur ipsis dicens, *Discite milites militare, Galba est non Gætulicus*. In quarto stant HONOR ET VIRTVS, fausta Romanorum numina, quibus etiam templa Romæ dicata ea arte ædificata sunt, vt in illius templum nullus esset aditus, nisi qui per huius fieret.

Sueton. in Galba c. 6.

VITELLIVS *cum Imperator consalutatus fuit, cognomen* GERMANICI *delatum ab vniuersis cupidè recepit,* AVGVSTI *distulit,* CÆSARIS *in perpetuum recusauit.* Id inscriptionem capitis explicat. Primus nummus refertur ad Victoriam quam supra Othonem Vitellius adeptus est. Alter Pacem, quasi rebus omnibus compositis. Tertius coronam OB CIVes SERuatos, adulatione potius quam iure delatam. L. VITELLIVS CENSOR, Parens eius in quarto videtur qui cum Claudio Principe duos insuper consulatus censuramque gessit. Sueton. in Vitel. c. 8.

Facies aduersas Vespasiani & Titi hic habes, cum typo eorum frequenti Iudææ captæ : Hæc nimirum iuxta palmam luget , orbem calcante propè stante Tito lanceam & scipionem tenente. Quod seorsim in vtroque Imperatore frequenter occurrit , rarissimum est si iunctum fuerit , vt in hoc numismate.

Secundus nummus ad id refertur quod scribit Suetonius, Vespasianum *fecisse amphitheatrum vrbe media , qualem destinasse compererat Augustum.* In eo quatuor columnarum ordines sicuti erat spectari possunt. Terræ proximus erat Doricus, alter Ionicus, sequens Corinthius, postremus denique Tuscus seu

In Vespas. c. 9.

compositus. Possunt etiam spectari quæ etiamnum supersunt statuæ varij generis inter columnas sub fornicibus, & quadrigæ multæ. Octoginta hominum millia capere potuerat. De eo sic cecinit ingeniosus Poëta Martialis :

Omnis Cæsareo cedat laus Amphitheatro, Lib. 1. Epigram.
Vnum pro cunctis fama loquatur opus.

In primo nummo superbit pater Vespasianus per duos filios Titum & Domitianum, quos in nummis ex ære, argento & auro, sedentes, stantes, paludatos, togatos, & equites repræsentari curauit.

Alter nummus perrarus est qui ad Metam refertur, quæ adhuc Romæ visitur. De ea dictum est in libro *De nummis ex ære mediocri.*

Hic nummus innuit Vespasianum melioribus artibus prouidere imperio Romano non potuisse, quam illud sub figura globi Tito regendum tradendo: vt dubitaretur an maiorem huic dignitatem conferret, an illi maius beneficium.

Alter IVDææ CAPtæ symbolum refert, quale pinximus & explicauimus in nummo ex ære mediocri. Flauum autem metallum ex quo numisma conflatum est, vulgò vocant Corinthiacum, quasi ei inesset aliqua auri portiuncula, ex commixtis auro, argento & ære post incensam Corinthum. at id nusquam compertum habuimus.

De Iulia Titi filia plura apud Suetonium; hîc Carpentum adiectum est, honoris nempe nota quam in Iuliæ & Agrippinæ nummis vidimus. Rhedæ genus erat quæ illustribus fœminis concedebatur; non malè recentiores illos currus referebat quos *caleches* aut *chaises roulantes* Galli vocant, nisi quòd Carpentum perpetuo à mulis veheretur. At cur semper mularum bigæ fœminarum Carpentis? suspicio est equos, πολέμικα ζῶα, vt dicit Aristoteles, ad bella natos Imperatoribus seruari.

FRVGes ab Imperatore datas & à Populo ACceptas exhibet primus nummus, vt & LVDos SÆculares. Hos explicant omnes ferè antiqui Historici.

Præter CONSECRATIOnem alter sacrificium exhibet pulcherrimum, in quo Imperator stat habitu sacrificantis. Deinde Popa, Victimarius Citharædus, Victoria coronam offerens: Terra humi iacet cum cornucopiæ. Spectanda venit nota Senatus-Consulti SC. quæ tempus cusi nummi indicat: *Occisum enim Domitianum populus indifferenter, miles grauissimè tulit, statimque eum Diuum appellare conatus: paratus & vlcisci nisi Duces defuissent; quod quidem paulo post fuit.*

Suet. in Domit. c.23.

Hos Domitiani typos ideo vulgauimus, quod pulchri ſint & rari. Lubentiſſimè ſcirem quisnam Centauros ſignauerit: eos quidem in nummis Iuliæ repræſentauerunt Nicæenſes, ſed hic nummus latinè ſcriptus eſt.

Domitia vxor fuit Domitiani, ex qua filium tulerat, deinde vt AVGVSTAM *conſalutauerat: eamdem Paridis hiſtrionis amore deperditam repudiauit, intraque breue tempus impatiens diſsidij quaſi efflagitante populo, reduxit.* Auerſa facies ad filium refertur qui puer mortuus inter Deos relatus eſt, vt conſtat ex nummo argenteo. *Sueton. in Dom. c. 3.*

Pauci supersunt nummi Neruæ ex ære maiori, sed omnes ad historiam plurimùm conferunt. Vir probus & honestus & omnium laude dignus non integro biennio imperauit, inde nummorum paucitas. Liberalitatis eius duo sunt hîc apposita exempla; cùm in vno sedens Imp. Populo Romano Congiarium distribuere videatur, in altero per modium frugibus & papauere oppletum Plebi Vrbanæ Frumentum Constituat; quorum Senatus monumenta in nummis seruanda decreuit.

Duo alij hîc exhibentur tributorum remiſſionem indicantes. Vnum quidem ob vehiculationem Italiæ, quod à Domitiano impoſitum erat, alterum ad amouendam fiſci Iudaïci calumniam: primum mulis & equis deſignatur in nummis, vehendo natis, alterum Palmâ Iudææ ſymbolo. Prioribus temporibus ſingulæ Italiæ vrbes militibus rhedas & equos præbere cogebantur, quod Neruæ beneficio abolitum eſt. Iudæis tributum impoſitum per Domitianum ab Imp. Nerua ſublatum eſt.

Congiarium iterum recurrit in Traiano supra cæteros Optimo Principe. Ei adiecta sunt victarum ab ipso prouinciarum monumenta. Nummi & rari sunt & historici, inscriptiones solæ aut soli typi res satis declarant.

Primus huius tabellæ nummus, adlocutionem exprimit Imperatoris ad milites, post Parthos scilicet deuictos: Anni enim in nummo signati congruunt. Tres sequentes ædificia pulcherrima exhibent à Traiano constructa, Circum, Basilicam illam quam de suo nomine Vlpiam nominauit, & Templum Ioui Optimo Maximo dicatum, seu arcum triumphalem. Nihil sane superbiùs nihil magnificentiùs.

Primi duo nummi ad primordia Romæ referuntur. Venus è cælo in Idam ad Anchiſem dormientem delabitur, conciliante Vrbis æternæ Genio coronam ei imponente: lupa ſubeſt indicando Romuli fato. Alter Æneam è Troia

profugum repræſentat qualem Virgilius pinxit, humeris Anchiſen portantem, manu Iulum ducentem. In tertio inſtrumentum hydraulicum ſignatum eſt quod fusè explicat Cl. Triſtanus. *Com. hiſt. t. 1. p. 219.* Quartus ad Athletam EYTIMIVM reuocatur, de quo dictum eſt pag. 105. Poſtremi duo Triumphos exhibent Cybeles & Bacchi.

Hos duos Græcos addidimus qui Traiani hiſtoriam illuſtrant. Hydram in vno enecat Hercules,

Proxima Lernæam ferro & face contudit Hydram,

inquit Auſonius, quod ad Heracleenſes refertur. Legitur enim in nummo ΗΡΑΚΛΕΗΤΩΝ. typum refert Triſtanus ab Pruſienſibus cuſum, qui *Comm. hiſt. t. 2. p. 302.* ad Hypium ſunt, in honorem Veri.

Alter Ariſtarcum deſignat figurâ ſedente in medio nummo ſpicas tenente. Characteres magni, inæquales & rudes barbaram aliquam prouinciam ſubindicant, qualis eſſet Arabia aut Perſia.

Hadrianus ſupra cæteros Imperatores Rom. peregrinatus eſt, omnibus Imperij Romani prouincijs benefecit; teſtes ſint tot nummi in quibus vt earum RESTITVTOR apparet. Quatuor exempla hîc apponi curauimus, vt rara ſic integerrima.

Suam grati animi tesseram eidem Hadriano dicauerunt in nummis omnes ferè prouinciæ & vrbes, quas perlustraueat, è quibus duo hæc monumenta selegimus, in quibus leguntur ÆGYPTOS, & vrbs eius præcipua ALEXANDRIA. Mirum quam exactè Isis in primo sit repræsentata: florem habet impositum capiti, sistrum dextrâ tenet, calatho floribus pleno sinistram imponit, Ibim exiguæ columnæ innixam iuxta se habet; de quibus diximus in Libro *De nummis ex ære mediocri.*

Quam gratus fuerit Imper. Hadriani aduentus testantur postremi duo nummi: togatus adest ille & sacrificaturus: victima propè aram collum præbet: Italia vota soluere videtur pro felici aduentu Principis. Iudæa eodem habitu cernitur in postremo, duobus hinc inde stantibus pueris, indicandæ legi quam de circumcisione fecit.

Digest. ad L. Cornel.

Quantum arma etiam in media pace leges & imperium tueantur, docuerunt illis temporibus Hadriani facinora, sicuti nostris summa Regis Christianissimi Ludouici XIV. prudentia. Nullum ille ferè bellum gesserat quamuis supra XX. annos imperauerit, Legiones tamen tot habuit paratas quot vllus alter Imperator; *Nolo disputare*, inquiebat quidam Philosophus, *contra eum qui habet triginta legiones*. Ita tamen illas coërcuit, vt nummus exstet DISCIPLINAM istam commemorans. Exercitus illi frequenter nummos dicauerunt, in quibus interdum eques, interdum pedes Imperator cernitur: ex ijs Dacici & Syriaci exercitus monumenta selegimus.

Magnificentiſſima ſi vnquam fuerunt liberalitatis exempla hi nummi proponunt. Centum ferè milliones vt nos Galli loquimur, Populo Romano remiſit Imperator, combuſtis in foro debitorum ſyngraphis, quas nummus exhibet. An quâlibet aut ſuperiori ætate aut poſteriori vllus Princeps id donauerit? non mirum ſi nummus alter Hadrianum LOCVPLETATOREM ORBIS TERRARVM indigitat.

Sabina Hadriani vxor, moroſa fœmina nummum hunc rarum efficit: quoties enim vir & vxor facies habent coniunctas, vel iugatæ ſint vel auerſæ, toties nummus rarus habendus eſt.

Dei Ægyptij in duobus primis nummis repræsentantur diuerſo habitu. Serapidis caput aquilæ impoſitum eſt, vel totus Iupiter: *Multorum beneficiorum Africanis attribuit Hadrianus* inquit Spartianus. Vterque nummus & rarus eſt & admodum integer.

Tertius nummus Serapidem ſedentem exhibet, iuxta ſtantem figuram, quam qualis fuerit dicere non eſt facile.

Quartus à vicinis vrbibus cuſus eſt, quarum communitatem indicat inſcriptio. Diana Epheſia in eo admodum eſt ſpectabilis.

De Antinoo dictum est supra pag. 107. Plura de eo scripsimus in *nummis ex ære mediocri.* Antinoi autem numismata ex quolibet metallo sunt rarissima.

Antoninum Pium in eodem nummo hîc habes cum vxore Faustina quam omnibus honoribus ille cumulauerat. De ijs passim. Iunctas eiusmodi coniugum facies raras penes se meritò habent Curiosi.

Hîc concordiam coniugum celebrat. Aurelius & Faustina in ima nummi parte iuxta aram, nummum vltra modum commendant.

Ad Dianam Ephesiam præcipuè referuntur hi nummi non minus integritate quam typo conspicui. Ceres in primo cum facibus Proserpinam quærens fortassis Cyzicum indicat, vt Ephesum Diana multimamma.

In posteriori Nemesis & Æsculapius cernuntur cum intermedia Diana Ephesia. Hanc Ephesij sibi perpetuò vindicabant, vt Pergameni Æsculapium & Smyrnæi Nemesim : quod multi nummi comprobant.

Honores Faustinæ delatos post mortem hæc indicant numismata. Illa enim per Antoninum & ex decreto Senatus inter Deos relata est, quare ÆTERNITAS Deorum attributum ei etiam condonatur, & elephantes, animalia nempe quæ supra cætera diutissimè viuunt: Hinc apud Ægyptios elephas longæuitatis & æternitatis erat hyeroglyphicum. Posterioribus temporibus illam per auem Phœnicem expresserunt, quæ in nummis filiorum Constantini M. frequenter expressa est, quod vna ex animalibus sese continuò renouaret.

M. Aurelij expeditionem hîc habes. *Profecti* In Aurel.
sunt paludati ambo Imperatores, inquit Capitolinus, *Marcomanis cuncta turbantibus*, *nec parum profuit ista* PROFECTIO *&c.*

Ad secundum nummum hîc referri potest quod scribit idem Capitolinus; *Contra Germanos res feliciter gessit. Speciali ipse bellum Marcomanicum, sed quantum nulla vnquam memoria fuit*, *tum* VIRTVTE *tum etiam felicitate transegit.*

In tertio congeries armorum trophæum exhibet DE SARMATIS, qui hodie Poloni nuncupantur.

Quartus liberalitatem Principum celebrat nimirum M. Aurelij & Veri.

Ilienſes Hectorem ſuum in hoſtes impetum facientem M. Aurelio offerunt, quo nihil dignius habebant. Adulationis Græcæ erga Romanos Imperatores hoc ſit exemplum, cum ſuum Heroëm adhuc viuere in Imperatore ſimulant, quem ſuum Hectorem agnoſcunt. *Aurelius omnibus Orientalibus prouincijs comiſſimus fuit*, inquit Capitolinus. Heroas primis temporibus pugnantes, aut pedites aut in curribus ſtantes fuiſſe certum eſt, quo habitu hîc Hector ſcalptus eſt. Clipeum tenet ille præ manibus, *quo more plures Ilij erant erectæ ſtatuæ*, vt ait Pauſanias.

In M. Aurel.

In Laconicis.

Ex triginta vrbibus cum vna eiusdem nominis, difficile eſt coniicere quænam nummum percuſſerit, præſertim cum nullam inter Aurelium & Apolloniam coniunctionem apud Antiquos repererim.

Adoptionis formulam hîc habes, dum M. Aurelius vt Cæſar & filius Auguſti in eodem nummo cum Antonino Pio Auguſto coniunctus eſt.

M. Aurelium & L. Verum libri iuridici ſemper Diuos fratres nuncupant. De ijs apud Capitolinum fusè ſcriptum eſt. Græcam vrbem, etiam ſi nummus ſit vtcunque integer, legere non poſſumus. Certè vna eſt ex Orientalibus quæ hunc nummum in honorem Imperatorum ad bellum contra Parthos proficiſcentium cudi curauit.

Vtriusque faciei inſcriptionem ſic explicat Capitolinus. Propter res bene geſtas *partum eſt ipſi nomen* ARMENIACI, PARTHICI, MEDICI. *Deinde confecto bello regna Regibus, prouincias vero comitibus ſuis regendas dedit.* Cæterum non ARMENIS populis ſcriptum eſt, vt multi volunt, ſed ARMENIIS, hoc eſt Armeniæ inferiori & ſuperiori.

Fauſtinam in ſolio ſedentem ad cœlum delatam ope duarum Dearum hîc habes, quæ tantum iter nonniſi expanſis velis exprimere nequeunt, quaſi ſe volantes indicarent. Se SIDERIBVS RECEPTAM in alio nummo iactitat Fauſtina.

Nihil elegantiùs hoc Commodi numiſmate. TEMPORVM FELICITAS indicatur quatuor puerulis diuerſo habitu deſignatis. Primus calatum habet impoſitum capiti floribus plenum, ver ſignificantem. Alter falcem tenet quaſi falcandis frugibus, quod nonniſi æſtate perficitur. Sequens fructus ſiniſtrâ tenet: dextrâ quidem videtur cani aſſurgenti blandiri, quod venationis oportunitatem & fructuum abundantiam autumnali tempore ſubindicat. Quartus veſtitus eſt, quo hyems tempeſtas ſcilicet frigidiſſima ſignificatur: capram ſiniſtrâ tenere videtur quam Cl. Angelonus aues interpretatur.

Oppian. lib. 1. κυνηγ.

In hiſtor. Auguſt.

Commodus ſub habitu Herculis claua & ſpolijs leonis decorati, coloni perſonam ſuſtinet, quare CONDitorem ſe nominat. Hic incendere Romam ſtatuerat quo Coloniam Commodianam reſtauraret. Senatus ipſe Romam Commodianam & ſe Commodianum appellari permiſit.

Iſte nummus Deos Ægyptios repræſentat Commodo fidem dantes, fortaſſis pro longæuitate, aut Imperij penes ipſum diuturnitate. *Is ſacra Iſidis coluit, vt & caput raderet & Anubim portaret.*

Lamprid. in Commodo.

In primo nummo EXERCITVS suam FIDEM exponit se sacramento Imperatori vltrò obstringens, sed cum pluribus Tribunorum & Militum integerrimis figuris quæ nummum illustriorem efficiunt.

Sacrificium cernitur in duobus sequentibus, Sacerdotis vices agente Imperatore, adstante Popa iuxta aram victimam percutiente.

Quartus in trophæi modum arma Germanorum exponit, quos superbè se vicisse iactitabat Commodus.

Samij primum nummum cuderunt, Lesbij alterum, vtrosque raros. Hercules in primo ſignatus eſt, Pallas & Bacchus in altero, Deo Termino intermedio, veluti proræ nauis impoſito: hæc ſitum ſcilicet maritimum indicat. Certe difficillimum eſt hæc ænigmata ſoluere. Monitum lectorem velim poſtremum hunc nummum fortaſſis non deſignare Commodum, ex characteribus enim non ſatis liquet, ſed aut ad illum aut ad eius patrem M. Aurelium referri debere, nullum eſt dubium.

Quatuor exhibemus Pertinacis nummos, vt raros ſic integerrimos. Duabus ille Deabus gratias agere videtur ob acceptum imperium. Deinde ſcalptæ ſunt Deæ optimo Imperatori fauentes ÆQVITAS & LÆTITIA, quibus clarum ſuum reddidit imperium: Eius autem nummi ex omni metallo rari ſunt, at qui ſunt ex ære magno ſunt longè rariores.

Didij Iuliani duos typos hîc habes, quos ad complendam hanc ſeriem potius quam ad deſignandum quid hiſtoricum, vulgauimus.

Ei fauentes in primo deſignantur milites quos promiſſa mercede ſuos effecerat. Primus enim ex Imperatoribus Romanis imperium erat mercatus: ſed hæc CONCORDia non diu durauit, ab illis enim paulo poſt interemptus eſt.

Vt alterum Iouem ſecundus repræſentat Iulianum qui globum tenens ſe Orbem regere ſuperbè gloriatur.

Manlia Scantilla Didij Iuliani vxor fuit, cuius iam nummum argenteum vulgauimus supra pag. 77. cum eodem Ivnonis Reginæ typo. Ab hac persuasus imperium susceperat.

Didia clara Iuliani & Scantillæ filia fuit; suæ ætatis puellarum omnium formosissima. Cum matre quæ admodum deformis erat Augusta appellata est. Vrbis Præfecto nupsit. Post patris interitum nomen est abrogatum, sed concessum patrimonium. Huius nummi vt & matris nummi sunt admodum rari.

Nummorum omnium rariſſimum hîc habes. PESCENNIVS NIGER in omni metallo pretioſus eſt ſupra cæteros Imperatores, in ære magno longè rarior, cùm vix reperiatur : nullum alium vidi ſi eum excipias quem è meo muſæo ad Regis Chriſtianiſſimi cimeliarchium euectum eſt. Auerſæ partis ænigma ſoluat OEdipus felicior. Certum eſt his verbis finitam eſſe inſcriptionem ΚΑΙΣΑΡΑΙΩΝ ΜΗΤΡΟ. quod referri poteſt ad illam Cæſaream in alijs eiusdem Peſcennij nummis ſignatam, ei contra Sept. Seuerum fauentem. Fortuna ſtans quæ ex modio capiti impoſito Ægyptiacæ Iſidi videtur ſimilis, cum Genio vrbis ſedente ſollicita fingitur de Imperatoris rebus; is enim à populis Orientalibus ſummè diligebatur.

Hunc nummum exhibuit Cl. Tristanus, sed in quibusdam dissimilem. Noster namque duas repræsentat figuras: primam quidem galeatam sed quæ Mineruæ est, ex facie muliebri, galea & toto habitu: aliam virilem quæ siue Genium quemdam, siue ipsum Albinum refert, vtrumque enim potest suspici. Primam Seuerum esse arbitratur ille ad expeditionem properantem, alteram per Albinum exponit Romæ relictum ad vrbanas res gerendas; quod huic nummo nequaquam conuenit: Cætera ritè sunt explicata. Side Pamphiliæ vrbs, post Pergen præcipua: Παμφίλιη ἔχει δὲ δύο πόλεις ἐπιφανεῖς Πέργην καὶ Σίδην: Ei præfuisse Albinum verisimile est, quem in Bithynia Bithynicos exercitus contra rebellantem Auidium tenuisse, scribit Capitolinus: aut in Sidetensium vtilitatem aliquid contulisse: misit enim pecuniam ad eas ciuitates instaurandas quas Niger attriuerat. Mineruam ibi cultam fuisse docet Strabo, temploque cohonestatam, Εἶτα Σίδη Κυμαίων ἄποικος, ἔχει δὲ Ἀθηνᾶς ἱερόν.

Deos Avspices seu Patrios Herculem & Bacchum, vt in nummo aureo legitur, & sacrificium ob ludos sæculares repræsentant hi duo nummi. Mirum quam sint integri, quam pulchra ærugine sint obducti. Certe eorum typus fusiorem mereretur interpretationem, eam aliàs attigimus. De eius ludis sæcularibus sic scribit Zosimus *Seuerus cum anni CX. adpetijssent, cum filijs Antonino & Geta ludos eosdem* sæculares *ordinauit.*

Occurrunt duo nummi Græci quos ob raritatem hîc apponi curauimus : Alter Apolloniam designat, sed quam? tradunt enim Geographi tres & triginta vrbes istius nominis. Neptunus maritimam aliquam ex ijs videtur indicare. Alter ad Prusam refertur Bithyniæ metropolim, de qua diximus *in nummis ex ære mediocri.* Harum autem ciuitatum cum Seuero necessitudinem non video, præter generalem populorum reuerentiam post deuictum Pescennium Nigrum.

Præclarissimas inscriptiones hi nummi exhibent, quibus Iulia Domna fuit decorata. Faustina quidem etiam nuncupata fuerat MATER CASTRORVM vt videre est in nummis & marmore apud Gruterum, quòd maritum ad castra proficiscentem comitata fuerit : sed illam Iulia superauit, cùm AVGVSTORVM, SENATVS & PATRIÆ mater etiam dicta est. Nihil in tota Romana historia illustrius aut alicui mulieri honorificentius.

Cyprienſes & Pergameni ſuum erga Iuliam Domnam affectum hiſce nummis teſtati ſunt. De Venere Cypria eius templo, area & miraculis adi Tacitum. Quod ad rem noſtram pertinet iam ſcripſimus dum Druſi nummum vulgauimus *in ære mediocri.*

Pergameni Æſculapium & Hygiæam ferè ſemper ſignarunt, quod in ſecundo nummo ab Ivlio Anthimo eorum Prætore factum eſt. Hi autem in nummo ſe Primos Aſiæ nuncupant Tertivm Neocoros.

Illuſtriſſima ſunt profectò hæcce Caracallæ numiſmata. Primus ſacrificium exhibet pulcherrimum in quo ſpectanda præcipuè venit illa Victoria quæ ſacrificantem Imperatorem coronat.

Alter Circum eius refert cuius adhuc egregia veſtigia ſuperſunt, tertio ab Vrbe lapide in Via Appia.

Horum nummorum Caracallæ primum in ſerie ex ære magno repoſuimus, quamuis ex maximo modulo eſſe videatur, qui á Magnetenſibus ad Sipylum cuſus eſt.

Secundus à Mitylenenſibus ſeu Lesbienſibus in mari Ægæo. Angelonus quidem hunc nummum refert, ſed cum quadriga, captiuis & rectore currus ſpolia gerente, quæ omnia neutiquam meo conueniunt.

Rarus hic nummus à Sidetenſibus cuſus eſt, de quibus in Albini nummis diximus. Sequens præclarus eſt in quo Popa cernitur mactandæ victimæ proximus, iuxta templum & Imperatorem tenentem pateram : hæc omnia ſacrificium indicant quamuis ſine ara. Inſcriptio conſpicua eſt, quâ Tarsvm in honorem vel Seueri vel Caracallæ dictam fuiſſe Severam conſtat : quod etiam alij nummi comprobant. Superiores characteres illam AManicæ ſeu AManoidicæ Ciliciæ caput declarant.

Cyprij primum hunc nummum cudere, quemadmodum eodem typo Iuliam Seueri vxorem decorauerant. Venus in medio templo cernitur sub coni ſpecie, cuius rationem ſibi eſſe in obſcuro ſcribit Tacitus. Alter egregium typum habet quem circumdant characteres minus politi; ideo minus cogniti. Cyzicenos tamen deſignari arbitror. Iuuant coniecturam ſerpentes facibus impliciti, qui ad Proſerpinam referuntur: De quibus omnibus diximus cum nummos ex ære mediocri expoſuimus. Aræ quæ in medio eſt, tres figuræ impoſitæ ſunt, quarum interpretationem auidè addiſcerem.

Quatuor eiusdem Caracallæ nummos vulgabimus ex eorum ſpecie quos Itali *Contourniatos* vocant. Quod capita ferè ſimilia ſint, ideo non expreſſimus. Ad Athletas duo primi referuntur, quibus ob fortitudinem comparabatur Caracalla. Tertius Herculem taurum domantem.

Octauo domuit magno luctamine taurum.

Circus in quarto expreſſus eſt, ſed diuerſus à ſuperiori qui quoties occurrit toties nummum efficit rarum, in Caracalla præcipuè.

Quot benefactores habuerunt Ægyptij, Græci, Romani, tot ferè Ioues censuere: Vnus hic SOSPITATOR dicitur à sospitando quasi seruando: sic Iunonem Sospitam habebant quæ in nummo gentis THORIÆ cernitur, & Antonini Pij. Arbitratur Cl. Tristanus Caracallam IOVI SOSPITATORI ædem aliquam ædificasse, cui pugionem quo confossus fuerat Geta dedicasset: Coniecturam eius delet hic Getæ nummus pari ornatus typo, pari inscriptione. Iste autem Iuppiter quemadmodum Serapis modium habet capiti impositum.

Famil. Roman.

Comm. hist. tom. 2.

Spartian. *Byzantij quòd Pescennio Nigro fauerant, à Seuero malè sunt habiti: priuilegia ijs adempta sunt, agri Perinthijs donati.* Ij demùm in gratiam redierunt, fortaßis precibus Getæ cui hunc nummum obtulerunt. Caius SALLIUS ARISTÆNETVS fortaßis eorum erat Prætor. Europa Agenoris filia à Ioue tauri formam mutuante rapta est, quòd situm vrbis indicat. Illam orbis politissimæ & populosissimæ parti nomen dedisse antiqui docent; in ea autem Byzantium ad Bosphorum Thracicum. Obseruandum in hoc nummo Getam ΣΕΒαςὸν nominari, hoc est Augustum, qui modo CÆSar in superiori scribebatur.

Elagabali numiſmata non ita præſtant vt in Theſauro locum mereantur : huic id condonarunt integritas & ærugo nobilis, qua obductum eſt. Aſtrum deinde in eo ſignatum ſiue Sol, cuius ſe Sacerdotem prædicabat Imperator.

Aqviliam Severam Veſtalem ideò ſibi in vxorem adſciuit Elagabalus, vt ex ſe Pontifice & ex ſacerdote Veſtali diuini liberi naſcerentur. Illam paulò pòſt remiſit, ac deinceps reuocauit. De illa plura apud Autores antiquos. Æqvitas Pvblica hìc picta eſt ſub trium Monetarum habitu, quod rarum eſt, præcipuè in Auguſtæ nummo.

Gloriatur hisce nuṁis Maximinus & VICTORIA quam de Germania adeptus erat, & LIBERALITATE exhibitâ. Primùm ſic exponit Capitolinus, *Ingreſſus eſt Germaniam Trans-Rhenanam per trecenta vel quadringenta millia barbarici ſoli, vicos incendit, greges abegit, prædas ſuſtulit, barbarorum plurimos interemit, militem diuitem reduxit, cepit innumeros, & niſi Germani per amnes & paludes & ſiluas confugiſſent, omnem Germaniam in Romanam ditionem redegiſſet.* Liberalitatis cuius typus in altero conſpicitur, nullam mentionem in Veteribus legi.

Egregius hic nummus ab Epheſijs cuſus eſt, ſe primos Aſiæ nuncupantibus. Imperator eques captiuum calcans ritè Victoriam indicat quam ſua virtute bellica erat adeptus.

Hunc Maximi nummum neque antiquum aſſerere audemus, neque valemus explicare. Bos octo nudorum puerorum humeris impoſitus eſt, quem ita ſublatum deportant; fortaſſis ad ſacrificium. EYTYXH ſeu BONA FORTVNA, à Niſæenſibus coli & in gratiam Maximi rogari videtur. Decem vrbes Nyſæ nomine commemorat Stephanus.

Quomodo dignoſci poſſint in hiſce nummis Gordianorum Africanorum facies, certè difficile eſt præſcribere, præſertim cùm vterque ſimilia habuerit nomina & cognomina, ſimiles dignitates: quod paulo ſeniorem hi duo repræſentant, ideo Patri aſſignamus: typi nihil habent ſingulare, nummi attamen rari ſunt. De eorum actis dicere non eſt noſtri propoſiti: infeliciter pro ſe & pro Populo Romano electi ſunt Imperatores, ſatiùs illis fuiſſet priuatos viuere.

Quod hi iuniores videantur ideò filio adſcribuntur : mirum quanta ſit patri & filio facierum conformitas , quamuis hic ætatis anno XLVI. confoſſus fuerit , ille LXXX. Artificum incuriam accuſare non debemus , qui in cæteris ſuis operibus & ingenioſi & docti apparent. Nummorum cælatura certè eſt elegans. Typi quidem communes at nummi Gordianorum AFR. rari ſunt in omni metallo.

Tarſus ſupra cæteras vrbes nummos ſuos Imperatoribus Romanis dicauit, præcipuè Gordiano. Videtur in primo nummo Imperator cum vrbis Genio aliquid paciſci. In altero ſtant Gordianus Imperator & Abgarus Rex: De quo diximus *in nummis ex ære mediocri.* Tertium illuſtrat Luna, quartum Victoria. Π. Π. Patrem patriæ indicat.

Philippum ad quem pertinent hi nummi, aiunt Christianum fuisse : si tamen mores religionem indicent , vix suspicari possumus diuinis præceptis imbutum eum qui tam barbarè tamque crudeliter imperauit. Primi nummi typus auersus Lunam refert in curru à bobus vecto sicuti in Gordiani nummo : Ijdem Tarsenses eum cudi curauerunt. Alter ab Antiochiensibus percussus est : notandi sunt characteres græci romanis permixti : nomen vrbis græcè scriptum : flandi numismatis permissio latinè, S.C. Eam fortassis græcè scribere non audebant.

Egregios Philippi typos exponit hæc tabella. Primus ad Zeugmatenses refertur, de quibus vt de templo in nummo signato, diximus in libro *De nummis ex ære mediocri*. Zeugma autem erat imperij Romani vrbs finitima trans Euphratem.

Alter ab Ierapolitanis cusus est. Quales illi sint non est facilè asserere inter tot vrbes eiusdem nominis. Dea Syria seu Cybele leoni insidet, egregium spectaculum: De ea ibidem diximus.

SALLustia BARBIA ORBIANA Traiani Decij vxor vulgò censetur, quamuis suspicio sit illam non illi sed Alexandro Seuero nupsisse. Illius cum marito CONCORDIAM exhibet hic nummus.

Patrem & filium faciebus auersis designat hic nummus ab Antiochiensibus percussus. Treb. Gallus filium Volusianum consortem imperij fecerat cùm audiuit rebellantem Æmilianum; at vterque ab hoc est oppressus & cæsus propè Interamnam.

Rariſſimos eſſe Æmiliani nummos ex ære magno norunt qui nummos tractant, quod imperij eius breuitati tribuendum eſt. SPES PVBLICA frequenter occurrit in nummis antiquis, indicandis populorum votis, quæ rariſſimè euentui coniungebantur. Alter illa deſignat VOTIS DECENNALIBVS: nummos cudebant Romani cum ea ſuſcipiebant, cudebant pariter cum ſoluebant: Exempla cernuntur in Antoninò, Commodo & alijs.

Gallienus hic exhibetur cum tribus Monetis. Frequenter hocce typo ſuos nummos ſignauerunt Imperatores Romani, quo ſe fideles & æquos erga populum teſtarentur, ponderis & metalli legem exquiſitè ſeruantes.

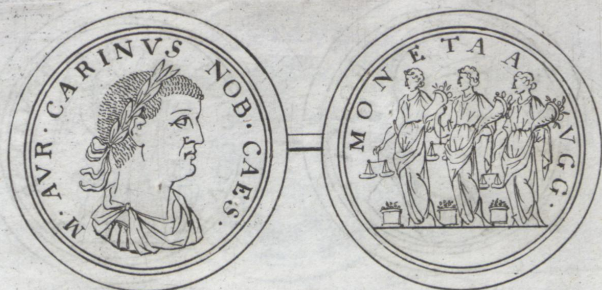
Vterque Poſthumus hic repræſentatur: Filius quidem ſe Imperatorem AVGVSTVM nominat, qui patrem tanquam Deum & Herculem Deuſonienſem veneratur: De Hercule Deuſonienſi diximus in libro *De nummis ex ære mediocri.* Nummus iſte eſt eximiæ raritatis.

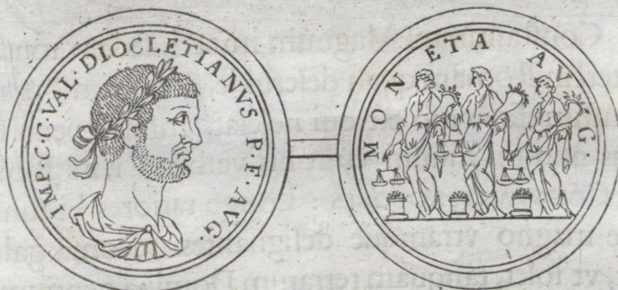
Paul. Diac. Clavdivs Gallieni morientis ſententiâ Imperator deſignatus eſt, à militibus electus, á Senatu deinde appellatus Auguſtus. Gothos qui per quindecim annos Illyricum Macedoniamque vaſtauerant, ingenti prælio & incredibili ſtrage deleuit: quare dictus eſt Gothicus. Vir parcus, modeſtus & iuſtitiæ tenax ac Reipublicæ gerendæ idoneus, Sirmij morbo interijt, & inter Diuos relatus.

De Probo iam diximus ſupra in nummis ex auro. Notandus venit hic militaris habitus, & clipeus ille in quo quadriga triumphalis.

Carinvs Cari filius fuit. Ab hoc dictus est Cæsar cum fratre Numeriano, relictis sibi gubernandis Italiâ, Illyrico, Galliâ. Perniciosus fuit atque omnibus bonis inuisus. Trucidatus est eius præcipuè Tribuni dextrâ cuius dicebatur coniugem polluisse. Nummus autem est integritate & raritate nobilis.

Diocletiani acta attigimus supra pag. 91. Tres Monetæ ex auro, argento & ære Dearum instar frequenter occurrunt in istius æui nummis, indicandæ scilicet Principum iustitiæ.

Constantinum Magnum imperij sedem mutasse, veterem Romam quasi deseruisse, & nouam Byzantij constituisse nemo est qui nesciat. Infiniti pene sunt eius nummi minuti cum his verbis VRBS ROMA, & CONSTANTINOPOLIS : Longè rariores hi sunt ex ære magno vtramque designantes. Roma galeata est, vt solet, tanquam terrarum Domina gentiumque Dea. Constantinopolim ὅλȣ τȣ͂ κόσμȣ μητρόπολιν vocauit Chrysostomus, *totius mundi caput*. Themistius illam πόλιν βασιλίδα, πόλιν εὐδαίμονα ἑστίαν εὐδαιμόνων βασιλέων nominauit, *Vrbem Regiam, vrbem felicem, domicilium felicium Regum.*

In Homil.

Orat. 16.

Ad Conſtantium referuntur hi quatuor nummi filium Conſtantini Magni : Tot adeptus eſt ille victorias vt difficile ſit hanc quæ in primo nummo expreſſa eſt deſignare. Cætera per ſe innoteſcunt.

Postremi hi duo nummi ad Athletas pertinent, quorum dotes & fortitudinem suis Imperatoribus tribuebant. Constantini Magni temporibus ex cælatura videntur cusi, quem caput galeatum refert. Tantum autem laudis apud Græcos fuit luctâ, saltu aut simili re victorem fuisse declaratum, *vt propè maius & gloriosiùs fuerit, quam Romæ triumphasse,* inquit Cicero: quare non mirum est si suorum Athletarum gloriæ immortali consulentes Græci hosce nummos cuderint.

Nũmorum huius capitis appendix erit nummus Perſicus. Non multum huic abſimilem edidit Clariſſimus Triſtanus: Arſaces cernitur cuius caput diademate cinctum eſt, criſpiſque capillis plurimis ornatum. In eius auerſa parte legitur ΒΑΣΙΛΕΩC ΒΑΣΙΛΕΩΝ ΑΡΣΑΚΟΥ ΕΥΕΡΓΕΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΕΠΙΦΑΝΟΥC ΓΟΡΠΙΑΙΩ, Regis Regum Arſacis, Benefici, Iuſti, Illuſtris, Gorpiæo. Illum Arſacem eſſe coniicit qui belli primi Punici temporibus, Antiochum Deum deuicit, *quæſito ſimul & conſtituto regno*, vt ait Iuſtinus, *non minus memorabilis Parthis, quam Cyrus Perſis, Macedonibus Alexander, Romulus Romanis, matura ſenectute decedit.* Omnia ritè comprobat. Regi ſedenti Mineruam obijcit ſtantem diadema offerentem, eo nempe menſe Gorpiæo ſeu Septembri quo imperium eſt adeptus. Nummus meus vtcunque integer eſt, at ei proprium nomen eſt ereptum; cætera quæ manifeſtè leguntur, *Comm. hiſt. tom. 2.*

à Triſtani nummo in quibusdam differunt & eum illuſtrant. Siue itaque aut Triſtano non ſatis integer nummus ſuppetierit, aut is quem habebat à meo diuerſus ſit, differentias enarrare & breuiter explicare in animo eſt. Nummus hic caput repræſentat quodammodo barbarum, barbâ non longa quidem ſed criſpâ & cincinnatâ, nullis capillis redimitum, ſiue quòd caluus fuerit ille Rex, ſiue quòd ſub galero regio ſint abſconditi. Duo nodi retrò conſpiciuntur qui aut firmandæ capiti cydaridi, aut diadematis fines ſunt, licet enim vtrumque conijcere. Coram aliquid eſt appoſitum quod ſceptrum videtur: illud autem apud Perſas aureum
Lib. 8. erat, χρυσοῦν σκῆπτρον indicat Xenophon. Toga regia ea ferè eſt quæ videtur in Triſtani nummo, de qua
Lib. 1. ſic Iuſtinus: *Semiramis quidem brachia & crura velamentis, caput tiara tegit: & ne nouo habitu aliquid occultare viderentur, eodem ornatu & populum veſtiri iubet, quem morem veſtis exinde gens vniuerſa*
Curtius. *tenet.* Eam deinde auro, purpurâ inſignem varijs animalium auiumque figuris diſtinxerunt. Ei ſuperaddita fuit tunica manicata, quam etiam à Græco translatam Romani chiridotam dixerunt, quæ
Lib. 7. ſuſpenſa ex humeris, vltra brachia & vsque in
Onom. c. 13. primores manus prolixa' extenderetur: ſic Pollux,
Lib. 15. ſic Strabo indicant. Illam Candyn nominabant,

quam respuit Alexander, cùm tamen cæteras vestes, Persarum more, induerit, *quod fœmineas* *Diod. l.17* *& probrosas criminaretur*. Ponè caput videtur gamma græcum Γ. Illud est fortassis quod *Plut. l.1. de* Gorpiæum mensem inducit, à Tristano citatum. *fort. Alex.* Persarum Reges inaures gestasse quemadmodum in hoc nummo cernitur, argumento est, quòd *Cyri sepulchro illata fuisse* ἐνώτια Arrianus refert. Ita *Lib. 7.* Perosæ Persarum Regi ex aure dextra pendebat Μάργαρος λευκοτάτη τε καὶ μεγέθους ὑπερβολὴ ἔντιμος, *Procop. l.1.* ἐξ ὠτὸς τοῦ δεξιοῦ ἀπεκρέματο. Auersa facies plures *debel. Pers.* habet differentias. A sinistris hic sedet Princeps more barbaro & tamen regio vestitus. Cydaride eius caput ornatum est, siue tiarâ quam rectam gestare Persarum Reges solebant Ορθὴν τιάραν. Cydarim Persæ regium capitis vocabant insigne. *Hoc cærulea fascia albo distincta circuibat*, inquit *Lib. 3.* Curtius. Figura stans ei coronam tradit quam per Mineruam interpretari minus bene mihi videtur: illa enim turres habet in capite & hastam sinistrâ tenet, quo habitu nunquam depicta est Minerua: Genium alicuius vrbis esse certum est, cuius fortassis nomen primariæ hæ indicant litteræ, ΑΝΥ. Ad cæteram inscriptionem progrediamur. ΒΑΣΙΛΕΩС ΒΑΣΙΛΕΩΝ, ut in Tristani nummo occurrit, si vna excipiatur littera, ΒΑΣΑΛΕΩΝ enim in

meo nummo manifestissimè legitur per A scriptum non per I. ΔΙΚΑΙΟΥ, ΕΠΙΦΑΝΟΥC nullam prorsus habent differentiam : Verbum aliquod subobscurè deinde legitur quod veluti ΟΛΑΓΑC, sed quid significet non satis compertum habeo. Vnum præterea adest ἐπίθετον, cuius nullam mentionem facit Tristanus, ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΥ quasi Græcos amantis seu Græcorum amici, de quo pauca veniunt dicenda. Tristanus scribit hunc esse Arsacem qui Græcis imperium ademit, quod Alexander Persis deuictis sibi suisque adquisiuerat : Quanam ratione hic se Græcorum amicum profiteretur, quos sæpius vicit & tandem derelicta Parthia in Græciam fugere coëgit, certè non video. Aliam coniecturam suppeditat epistola quædam Chosrois ad Varamum, quæ nummum non ad Arsacem sed ad ipsum Chosroëm traduceret. Hanc mihi suppeditauit in
Lib. 4. c. 8. *Dissertationibus Academicis* I. Henr. Bœclerus, vir in tantum laudandus in quantum virtus, eruditio & vrbanitas quemquam possunt extollere. Ex Theophylacto Simocatta illam desumpserat, cuius hoc est initium. Χοσρόης ΒΑΣΙΛΕΥC ΒΑΣΙΛΕΩΝ δυναστευόντων δεσπότης, κύριος ἐθνῶν, εἰρηνάρχης, τοῖς ἀνθρώποις σωτήριος. Ἐν θεοῖς μὲν ἄνθρωπος ἀγαθὸς καὶ αἰώνιος, ἐν δὲ τοῖς ἀνθρώποις θεὸς ΕΠΙΦΑΝΕΣΤΑΤΟC, ὑπερένδοξος νικητὴς. Ἡλίῳ συνανατέλλων

καὶ τῇ νυκτὶ χαριζόμενος ὄμματα. ἐκ προγόνων ἐπίσημος. Βασιλεὺς μισοπόλεμος, χαριστικός. Ὁ τοὺς ἄσωνας μισθούμενος καὶ τὴν βασιλείαν Πέρσαις διαφυλάττων, Βαράμ στρατηγῷ Περσῶν ἡμετέρῳ δὲ φίλῳ. hoc est, *Chosroës* REX REGVM, *Dominus dominantium, Dominus gentium: Princeps pacis, hominum salus: inter Deos quidem homo bonus & æternus, inter homines autem Deus* ILLVSTRISSIMVS: *Victor longè gloriosißimus. Cum Sole exoriens. Nocti oculos largiens. A maioribus nobilis. Rex belli osor. Bene merens de omnibus. Asonas mercede conducens, & regnum Persis custodiens: Varamo Persarum Duci amico nostro.* In quibus ijdem & fortassis ampliores tituli Chosroi tribuuntur quam ipsi Arsaci. Vtut sit noster nummus rarissimus est, & REGVM REGI competit; sic Parthi sic Persæ suum nominabant. Cuius plura exstant apud antiquos testimonia. Vnum erit instar omnium quod refert Hippocrates noster. Ἀρταξέρξης Βασιλεὺς Βασιλέων, Παίτῳ Χαίρειν. *In Epistol. miscell.* *Artaxerxes Rex Regum, Pato Salutem.* Vnum aliud tacendum non est, inscriptam nempe hanc fuisse dignitatem Cyri sepulchro, quamuis aliam tradat Strabo, in turri decem tabulatis excelsa, quorum superiori iuxta Cyri sepulchrum, græcum erat epigramma litteris Persicis sic inscriptum:

Lib. 1.

ΕΝΘΑ Δ' ΕΓΩ ΚΕΙΜΑΙ
ΚΥΡΟϹ
ΒΑΣΙΛΕΥϹ ΒΑΣΙΛΕΩΝ.

HIC EGO IACEO CYRVS REX REGVM. hæc Onesicritus. Agamemnona etiam á Velleio Paterculo Regem Regum nominari legi. Dissimulare non possum rarissimum hunc nostrum nummum elegantius scalptum esse quam ætas ferre soleat Iustiniani & Heraclij : Deinde illum argento antiquitùs obductum fuisse color & splendor satis declarant.

Ad priora itaque tempora traducendum esse suspicio est, & si nos non fallat coniectura, ad Vologesem unum ex Arsacidis : Quid enim aliud indicarent isti characteres ΟΛΑΓΑΣ. Certe si B principio adderetur & OY fini, Vologesis nomen haberes, cui cætera conueniunt, inscriptæ nimirum dignitates. Jlle porrò ab Antiquis variè nominatus est, Βολογαίσης, Βολογέσης, Βολόγεσος, Βολόγεσος, Ουλόγισος, Ουολόγαισος. Quæ omnia nummum illustrant & vicissim ab eo illustrantur : Emendari libros post nummos abundè norunt qui cum utrisque versantur.

Josephus. Dio. Zonaras. Lucianus. Xiphilinus.

CAPVT VII.

DE NVMMIS EX ÆRE MEDIOCRI.

Ducentos huius ſatis antiquos numos eximiæ raritatis & integritatis hîc vulgare in animo erat, niſi priorem noſtram cogitationem ſecunda correxiſſet. Opus noſtrum De nvmmis Imperatorvm Romanorvm ex Ære Mediocri, quod adhuc erat inter præli carceres adaugere maluimus, quo vno impetu omnes noſtros rei antiquariæ theſauros Curioſis exhiberemus. Breuitatis itaque huius capitis nemo nos accuſet, cum ſitim quamcunque iſtud Opus vltrò explere poſſit; in quo pro tenuitate noſtra, quantùm tamen potuimus accuratè, ad duo millia numiſmatum & expoſuimus & explicauimus.

Nulla autem Numiſmata ex ære paruo hîc appoſuimus quamuis multa nobis ſuppetant, quòd ea inſeruerimus ijs quæ ex ære ſunt mediocri. Iſtius facti præter exemplum quod harumce rerum Scriptores nobis poſſent commodare, duplex fuit argumentum: Vnum quidem quòd nummorum ſeriem ex ære paruo nulli vnquam contigit perficere: ob plurium penuriam. Alterum quòd vtraque ſpecies, æris ſcilicet mediocris & minimi optimè conueniat, in vtraque enim Coloniæ plurimæ indicantur & ea quæ ad illuſtrandam Hiſtoriam Veterum, ſiue religionem ſpectes ſiue artem militarem, Romanorumque potentiam, ſiue litteras elegantiores. Eam ob rem eadem fidelia iſtos dealbauimus parietes.

CAPVT VIII.

DE NUMMIS RECENTIORIBUS.

Recentiores nummos vocamus eos qui cuſi ſunt poſt diſtractum imperium Romanum & Monarchiarum quæ nunc Europam regunt, inſtitutionem. Primis quidem illis temporibus, pauca facta fuêre Numiſmata, quòd pax bello cederet, artesque tranquillæ bellicoſis. Franciſco Valeſio Opt. Principe Galliam moderante artes veluti Sepultæ iterum populares factæ ſunt. Ijs temporibus Iulius tertius Pontifex Maximus, Carolus & Solymannus Occidentis & Orientis Imperatores, Henricus Angliæ Rex & Sigiſmundus Poloniæ, omnesque ferè Principes quaſi communi fato ardorem ſtudendi populis ſuis accenderunt, quem Numiſmatibus omnis

generis ſunt teſtati. Eorum ſucceſſores ab iſto inſtituto non deflexerunt; quisque ſuæ gloriæ & ideo ſibi allaborauit: tot inde nummi, nobilitatem, ingenium, victorias, probantes. Eorum deſcriptionem iam quidam aggreſſi ſunt, inter eos eminente Io. Iac. LVCKIO Argentoratenſi: cuius operi non parùm contulit vir quidam eruditiſſimus pariter Argentoratenſis. At hæc ſunt pauca facta, ſi facienda inſpiciantur. Nummorum elapſi ſæculi conſcripſerunt quidam hiſtoriam, ſed quot prætermiſerunt? ſed quot ſunt à Theodoſio ad elapſum poſtremum ſæculum? ſed quot cuſi ſunt ab eo elapſo ſæculo. Appendices paratas habeo ſupra tria millia numiſmatum ab his temporibus, quorum delineationem ex tot cimeliarchijs mihi ſeruaui; donec Reipublicæ curioſæ ſatisfacere poſſim. Iniquæ meæ fortunæ & temporum difficultati finem facturum ſpero Regem meum Chriſtianiſſimum LVDOVICVM, Maieſtate aut autoritate ita conſpicuum ac æternis illis eius dotibus, Pietate, Iuſtitiâ, Moderatione, Clementiâ, Probitate, Eruditione. Faxit faxit Deus ter Optimus Maximus vt qui me tanti Regis temporibus ad ſtudia promouit, meas ipſi curas ſtudia, obſequia omnis generis rependere condonet. Vnum addam me ex tot recentioribus nummis quos noui vnum ſelegiſſe qui mihi inſtar eſt Theſauri.

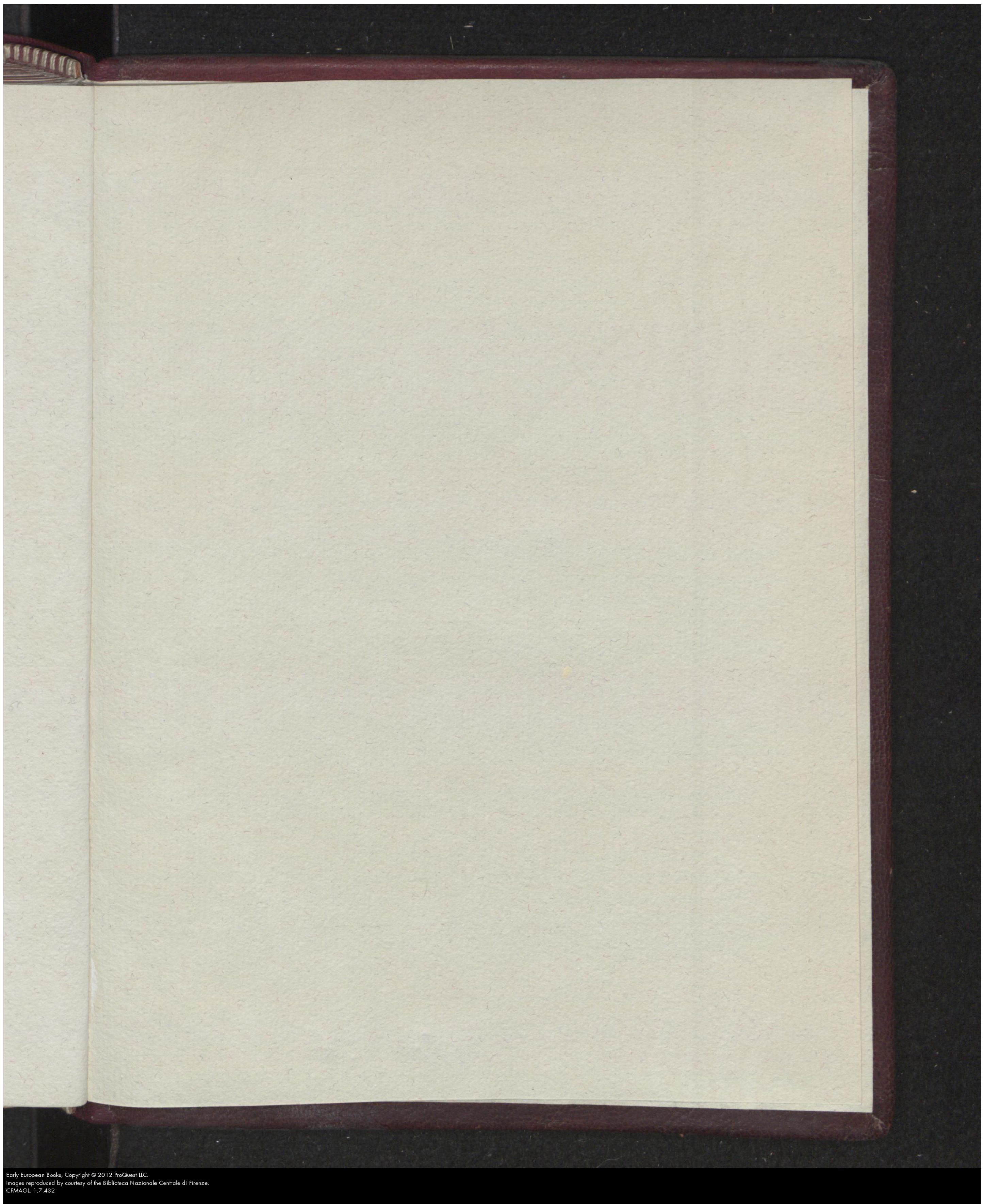
Carolum Magnum repræſentat Regem Galliæ primùm, deinde Imperatorem: non quidem cum ea togâ imperatoria, aut cum enſe & globo, ſed tantum cum laurea ornamentorum vices ſupplente. Materia eius, plumbum ſcilicet, indicat ſigillum fuiſſe: Inſcriptio ſuperbiſſima eſt, quam ſiue nummo huic propriam affixerit Imperator, vel diplomatibus ſuis, ſane ad Francorum gloriam plurimùm confert. Deus illam in æternum ſoſpitet.

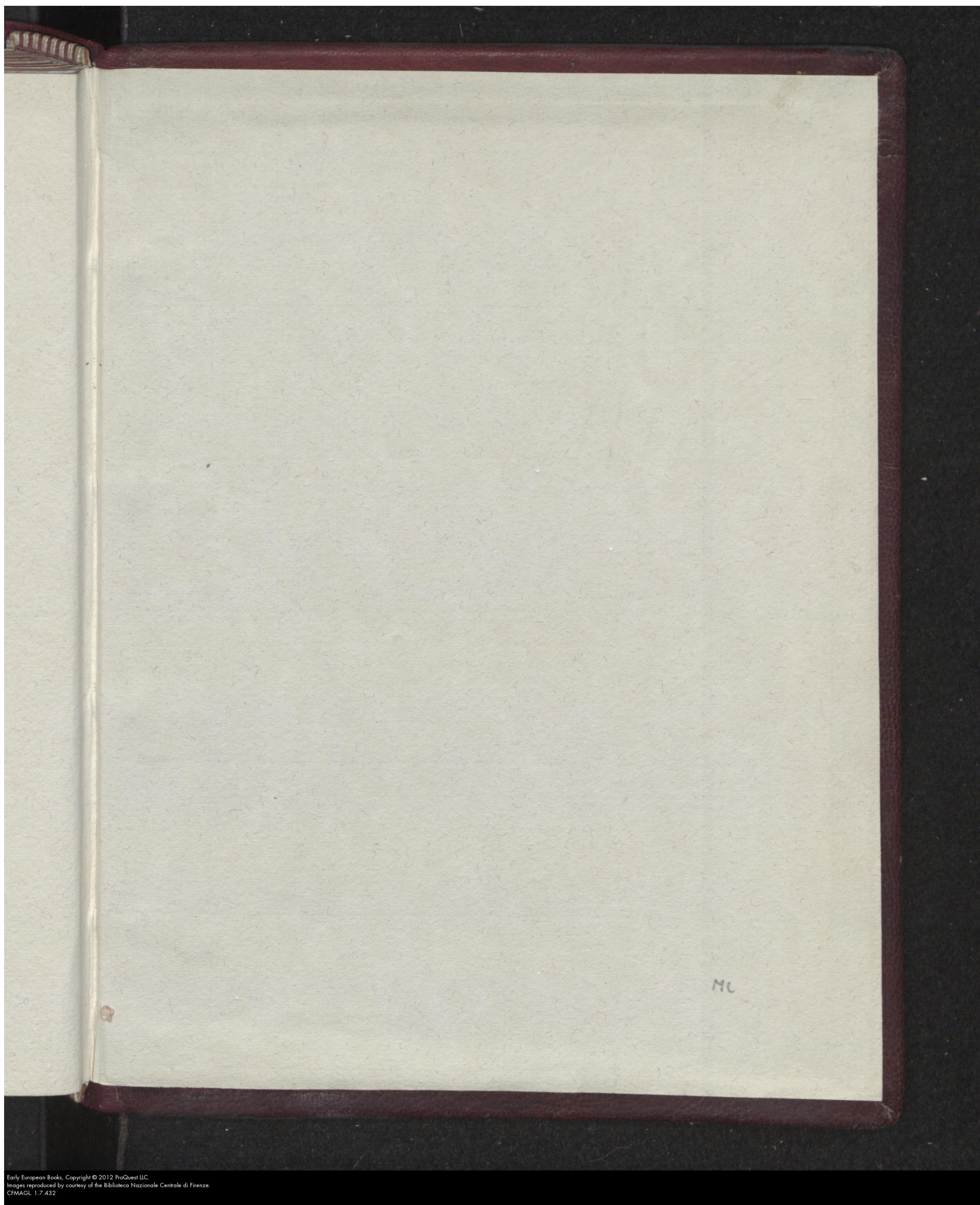
Quod quidem votum Theſaurum noſtrum adimplebit.

INDEX
CAPITVM HVIVS THESAVRI.

FINIS.

MC